

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР

20 14 он 09
сарын 16 өдөр

Дугаар ЗГ-1
169

Улаанбаатар
хот

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА З.ЭНХБОЛД ТАНАА

Аудитын дүгнэлт хүргүүлэх тухай

Монгол Улсын Хөгжлийн банкны 2013 оны жилийн эцсийн санхүүгийн тайланд “ПрайсуотерхаусКуперс” ХХК-ийн хийсэн олон улсын хөндлөнгийн аудитын дүгнэлт болон Монгол Улсын Үндэсний аудитын газрын хийсэн аудитын санал, дүгнэлтийн тухай Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцээд аудитын дүгнэлтийг хүлээн зөвшөөрч уг санал, дүгнэлтийг Хөгжлийн банкны тухай хуулийн 27.2-д заасны дагуу Улсын Их Хуралд танилцуулахаар хүргүүлж байна.

Засгийн газрын шийдвэр болон холбогдох баримт бичгийг хавсаргав.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

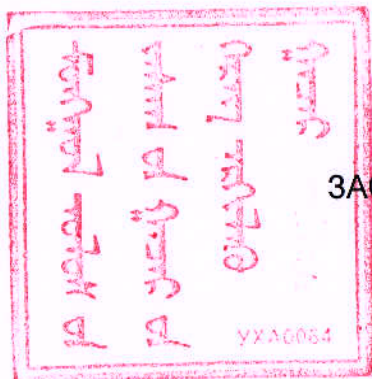
Н.АЛТАНХУЯГ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛЭЭС

Монгол Улсын Засгийн газрын 2014 оны 9 дүгээр сарын 4-ний өдрийн хуралдааны 48 дугаар тэмдэглэлд:

“IX. ХЭЛЭЛЦСЭН нь: Хөгжлийн банкны 2013 оны жилийн эцсийн санхүүгийн тайланд хийсэн аудитын санал, дүгнэлтийн тухай

ШИЙДВЭРЛЭСЭН нь: Монгол Улсын Хөгжлийн банкны 2013 оны жилийн эцсийн санхүүгийн тайланд “ПрайсуотерхаусКуперс” ХХК-ийн хийсэн олон улсын хөндлөнгийн аудитын болон Монгол Улсын Үндэсний аудитын газрын хийсэн аудитын санал, дүгнэлтийн тухай хэлэлцээд уг дүгнэлтийг хүлээн зөвшөөрч, холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу Улсын Их Хуралд танилцуулахаар тогтов.” гэжээ.

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

МОНГОЛ УЛСЫН ХӨГЖЛИЙН БАНКНЫ
2013 ОНЫ ЖИЛИЙН ЭЦСИЙН САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНД
ХИЙСЭН ОЛОН УЛСЫН ХӨНДЛӨНГИЙН АУДИТЫН ТАЙЛАНГИЙН
ТАНИЛЦУУЛГА

Монгол Улсын Хөгжлийн Банкны тухай хуулийн 27 дугаар зүйл “Хөгжлийн банкны нягтлан бодох бүртгэл, аудит, санхүүгийн тайлан”-ийн 27.1-д “Хөгжлийн банк нь жилийн санхүүгийн болон үйл ажиллагааны тайландаа төрийн аудитын төв байгууллагаар аудит хийлгэн, тайлан, дүгнэлт зөвлөмж гаргуулна”, 27.2-д “Санхүүгийн болон үйл ажиллагааны тайланд 2 жилд 1-с доошгүй удаа Төлөөлөн Удирдах зөвлөлийн шийдвэрээр сонгосон олон улсын нэр хүнд бүхий аудитын байгууллагаар аудит хийлгэж, дүгнэлтийг Улсын Их Хуралд танилцуулна” гэж тус тус заасан байна.

Мөн Төрийн аудитын тухай хуулийн 18 дугаар зүйл “Санхүүгийн тайлангийн аудит”-ын 18.3-д “Төрийн аудитын байгууллага дотоодын болон хөндлөнгийн аудитын бусад байгууллагын хийсэн аудитыг Аудитын олон улсын ба үндэсний стандартын дагуу үнэн зөв, алдаа мадаггүй хийгдсэн гэж үзвэл түүнд тулгуурлан дүгнэлт гаргаж болно”, 18.5-д “Төрийн аудитын байгууллага санхүүгийн тайланд аудит хийх чиг үүргээ аудитын бусад байгууллагаар гэрээний үндсэн дээр гүйцэтгүүлж болно. Ийнхүү гүйцэтгэсэн аудитын тайлангийн чанарыг төрийн аудитын байгууллага баталгаажуулна. Гэрээгээр аудит хийлгэх, аудитын тайланг баталгаажуулах журмыг Монгол Улсын Ерөнхий аудитор батална” гэж заасан байдаг.

Дээрх хуулийн заалтуудын дагуу Монгол Улсын Хөгжлийн банк (Хөгжлийн банк)-ны санхүүгийн тайланд Үндэсний Аудитын газар (ҮАГ) жил бүр, мөн Хөгжлийн банкны Төлөөлөн Удирдах зөвлөл (ТУЗ)-өөс сонгон шалгаруулсан олон улсын хөндлөнгийн аудитын байгууллага сүүлийн 2 жил дараалан санхүүгийн тайлангийн аудит хийж, холбогдох дүгнэлтүүдийг гаргасан.

Хөгжлийн банкны ТУЗ-ийн 2013 оны 07 дугаар сарын 08-ны өдрийн 29 тоот тогтоолоор “PricewaterhouseCoopers Аудит” ХХК (цаашид “PWC Аудит” ХХК гэх)-ийг Хөгжлийн банкны 2013, 2014, 2015 онуудын хагас жил, жилийн эцсийн санхүүгийн тайланд олон улсын хөндлөнгийн аудит хийх компаниар сонгон шалгаруулж, “Аудитын үйлчилгээ үзүүлэх” гэрээг PWC Аудит ХХК-тай 3 жилийн хугацаатай байгуулсан.

Тус гэрээний дагуу 2013 оны эхний хагас жил болон жилийн эцсийн санхүүгийн тайлангийн аудитыг PWC Аудит ХХК нь төлөвлөсөн хугацаанд, чанарын өндөр түвшинд олон улсын хөндлөнгийн аудитыг гүйцэтгэж, Хөгжлийн банкны 2013 оны эхний хагас жил болон жилийн эцсийн санхүүгийн тайлан нь Санхүүгийн тайлангийн олон улсын стандарт (СТОУС)-ын дагуу үнэн зөв илэрхийлэгдсэн болохыг тодорхойлж, тус бүр “Зөрчилгүй” дүгнэлтийг өгсөн.

Хөгжлийн банкны 2013 оны жилийн эцсийн санхүүгийн тайланд PWC Аудит ХХК-ийн гаргасан олон улсын хөндлөнгийн аудитын дүгнэлт, баталгаажуулсан

санхүүгийн тайлан болон аудитын үйл ажиллагааг ҮАГ-ын Санхүүгийн Аудитын газар давхар хянан шалгаж, тус тайлан нь Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, СТОУС-д нийцүүлэн Сангийн сайдын баталсан бодлого, журмын дагуу тайлагнагдсан болохыг тодорхойлж, **“Зөрчилгүй”** гэрчилгээг Хөгжлийн банкинд ирүүлсэн.

Хавсралтаар Үндэсний Аудитын газраас олгосон “Зөрчилгүй” гэрчилгээ, Хөгжлийн банкны 2013 оны жилийн эцсийн аудитлагдсан санхүүгийн тайланг хавсаргав. Нийт 71 хуудас болно.

МОНГОЛ УЛСЫН ХӨГЖЛИЙН БАНК

МОНГОЛ УЛСЫН "ХӨГЖЛИЙН БАНК"
ХХК-ИЙН ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ
Н.МӨНХБАТ ТАНАА

**МОНГОЛ УЛСЫН
ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗАР**

210646 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг
Бага тойруу, Засгийн газрын IV байр
Утас: 26-04-37, Факс: 32-32-66

2014.03.25 № 3/512
танай _____ -ны № _____ -т

Аудитын гэрчилгээ

Төрийн аудитын тухай хуулийн 15.1.2, Төсвийн тухай хуулийн 8.9.8-д заасны дагуу Монгол Улсын "Хөгжлийн банк" ХХК-ийн 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусвар болсон жилийн эцсийн санхүүгийн байдал, орлогын дэлгэрэнгүй, өмчийн өөрчлөлтийн тайлан, мөнгөн гүйлгээ болон холбогдох бусад тайлбар тодруулга бүхий санхүүгийн тайланд аудит хийв.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Монгол Улсын "Хөгжлийн банк" ХХК-ийн удирдлага нь Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль 10.1-д заасны дагуу тайлант хугацааны санхүүгийн тайланг Нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартын дагуу бэлтгэж, тайлагнах үүрэгтэй.

Санхүүгийн тайлангууд Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандарт (СТОУС), түүнд нийцүүлэн Сангийн сайдын баталсан заавар, журмын дагуу үнэн зөв, бодитой илэрхийлэгдсэн эсэхэд санал дүгнэлт өгөх нь төрийн аудитын байгууллагын үүрэг юм.

Санал дүгнэлтийн үндэслэл

Бид аудитыг Нягтлан бодогчдын олон улсын холбооноос баталсан Аудитын олон улсын стандарт, түүнд нийцүүлж Монгол Улсын Үндэсний аудитын газраас гаргасан Санхүүгийн аудитын гарын авлагын дагуу гүйцэтгэсэн. Эдгээр стандарт, гарын авлагын шаардлага нь санхүүгийн тайлан материаллаг буруу илэрхийллээс ангид эсэх талаар үндэслэлтэй баталгаа олж авах зорилгоор аудитыг төлөвлөж, гүйцэтгэх явдал юм.

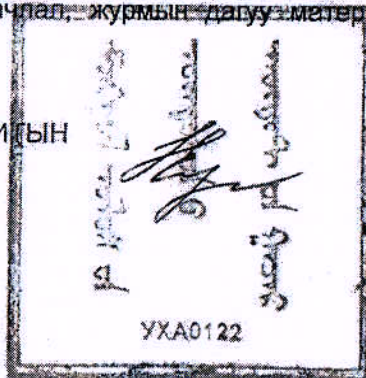
Аудитаар санхүүгийн тайлан дахь дүн хэмжээ болон илчлэл тодруулгыг дэмжих нотлох зүйлийг сорилын үндсэн дээр шалгадаг. Түүнчлэн аудитаар удирдлагын ашигласан нягтлан бодох бүртгэлийн зарчим, хийсэн чухал тооцооллыг үнэлж цэгнэн, санхүүгийн тайлангийн ерөнхий толилуулгыг үнэлдэг.

Бидний хийсэн аудит санал дүгнэлт өгөх хангалттай үндэслэл болно гэдэгт итгэлтэй байна.

Зөрчилгүй санал дүгнэлт

Монгол Улсын "Хөгжлийн банк" ХХК-ийн 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн байдал, орлогын дэлгэрэнгүй, өмчийн өөрчлөлтийн тайлан болон мөнгөн гүйлгээний тайлан нь Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, СТОУС-д нийцүүлж Сангийн сайдын баталсан бодлого, аргачлал, журмын дагуу материаллаг зүйлсийн хувьд үнэн, бодитой илэрхийлсэн байна.

САНХҮҮГИЙН АУДИТЫН
ГАЗРЫН ДАРГА

С.ЭНХЗАЯА

УХА0122

МОНГОЛ УЛСЫН ХӨГЖЛИЙН БАНКНЫ
ТӨЛӨӨЛӨН УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛИЙН
ТОГТООЛ

2014 оны 06 сарын 03 өдөр

Дугаар 36

Улаанбаатар хот

Аудитын дүгнэлтийг батлах тухай

Монгол Улсын Хөгжлийн банкны тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.5, 18.1.10, 18.3, 19 дүгээр зүйлийн 19.5.2, 19.5.7, 21 дүгээр зүйлийн 21.1.3, 22 дугаар зүйлийн 22.1.8, 27 дугаар зүйлийн 27.2 дахь заалтуудыг тус тус үндэслэн ТОГТООХ нь:

1. Монгол Улсын Хөгжлийн банкны 2013 оны жилийн эцсийн санхүүгийн тайланд "PricewaterhouseCoopers Аудит" ХХК-ийн хийсэн олон улсын хөндлөнгийн аудитын дүгнэлтийг хүлээн зөвшөөрсүгэй.
2. Тус аудитын дүгнэлтийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлэн батлуулж, Улсын Их Хуралд танилцуулах ажлыг зохион байгуулахыг Гүйцэтгэх удирдлага /Н.Мөнхбат/-д даалгасугай.
3. Энэхүү тогтоолын биелэлтэд хяналт тавьж ажиллахыг Дотоод аудитын дэд хороо /Б.Лхагвасүрэн/-д үүрэг болгосугай.

ДАРГА

Б.ШИНЭБААТАР

Монгол Улсын Хөгжлийн Банк

Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартын дагуу бэлтгэгдсэн

Санхүүгийн Тайлан болон

Хараат бус Аудиторын дүгнэлт

2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр

ГАРЧИГ

ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ДҮГНЭЛТ

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГУУД:

Санхүүгийн байдлын тайлан	1
Орлогын дэлгэрэнгүй тайлан.....	2
Өмчийн өөрчлөлтийн тайлан.....	3
Мөнгөн гүйлгээний тайлан	4

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА:

1. КОМПАНИЙН ТУХАЙ МЭДЭЭЛЭЛ БОЛОН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ОРЧИН.....	8
2. САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАГНАЛЫН ХҮРЭЭ БА САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН БЭЛТГЭХ БОЛОН ТАЙЛАГНАХ ҮНДЭСЛЭЛ	9
3. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН ҮНДСЭН БОДЛОГУУД	16
4. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН ҮНЭЛЭМЖ БА ТОДОРХОЙ БУС БАЙДЛЫН ТААМАГЛАЛ ТООЦООЛЛЫН ҮНДСЭН ЭХ СУРВАЛЖ.....	24
5. ШИНЭ БУЮУ ӨӨРЧЛӨГДСӨН СТАНДАРТ, ТАЙЛБАРУУДЫН ХЭРЭГЖИЛТ	26
6. МӨНГӨ БА ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ХӨРӨНГӨ.....	31
7. БАНКУУДАД БАЙРШУУЛСАН МӨНГӨН ХАДГАЛАМЖ.....	32
8. ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА	33
9. БУСАД ХӨРӨНГӨ.....	38
10. ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ.....	39
11. БИЕТ БУС ХӨРӨНГӨ.....	40
12. ХАРИЛЦАГЧДЫН ХАРИЛЦАХ БОЛОН БУСАД ӨР ТӨЛБӨР	41
13. БАНКУУДЫН БАЙРШУУЛСАН ХӨРӨНГӨ.....	42
14. ӨРИЙН БИЧИГ.....	42
15. БУСДААС АВСАН ЗЭЭЛ.....	42
16. ХОЛБООТОЙ ТАЛУУДЫН АЖИЛ ГҮЙЛГЭЭ.....	42
17. ХУВЬ НИЙЛҮҮЛСЭН ХӨРӨНГӨ.....	45
18. ХҮҮГИЙН ОРЛОГО	45
19. ХҮҮГИЙН ЗАРДАЛ.....	45
20. ГАДААД ВАЛЮТЫН ХАНШИЙН ТЭГШИТГЭЛИЙН АШИГ, АЛДАГДАЛ	46
21. УДИРДЛАГЫН БОЛОН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ БУСАД ЗАРДАЛ	46
22. ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАР	47
23. САНХҮҮГИЙН ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА	49
24. ХЭМЖИЛТИЙН ЗОРИЛГООР САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГСЛҮҮДИЙГ ТОЛИЛУУЛАХ НЬ.....	62
25. САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ БА ӨР ТӨЛБӨРИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭ.....	63
26. ХҮЛЭЭЖ БОЛЗОШГҮЙ ҮҮРЭГ БА БОЛЗОШГҮЙ ӨР ТӨЛБӨР	67
27. СЕГМЕНТИЙН ТАЙЛАГНАЛ	68
28. ТАЙЛАНТ ХУГАЦААНЫ ДАРААХ ҮЙЛ ЯВДЛУУД.....	69

ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ДҮГНЭЛТ

Монгол Улсын Хөгжлийн Банкны Хувь нийлүүлэгчид болон Төлөөлөн удирдах зөвлөлд,

Бид Монгол Улсын Хөгжлийн Банкны (цаашид "Банк" гэх) 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаарх Банкны санхүүгийн байдлын тайлан, тухайн өдрөөр дуусгавар болсон Банкны жилийн дэлгэрэнгүй орлогын тайлан, эздийн өмчийн өөрчлөлтийн тайлан, мөнгөн гүйлгээний тайлан, нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогууд болон бусад тайлбар тодотголуудаас бүрдсэн хавсралтанд буй санхүүгийн тайлангуудад аудит хийж гүйцэтгэлээ.

Санхүүгийн тайлангуудтай холбоотойгоор удирдлагын хүлээх хариуцлага

Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандартуудын дагуу бэлтгэх, үнэн зөв толилуулах ба залилан, алдааны улмаас үүсч болох материаллаг буруу илэрхийлэлгүй санхүүгийн тайлангууд бэлтгэхэд шаардлагатай гэж удирдлагын үзэж буй дотоод хяналтыг бүрдүүлэх хариуцлагыг Компанийн удирдлага хүлээнэ.

Аудиторын үүрэг хариуцлага

Өөрсдийн гүйцэтгэсэн аудит дээр үндэслэн эдгээр санхүүгийн тайлангуудад дүгнэлт өгөх нь бидний хариуцлага болно. Бид аудитаа Аудитын олон улсын стандартын дагуу гүйцэтгэсэн болно. Тэдгээр стандартууд нь ёс зүйн шаардлагуудыг даган мөрдөх мөн санхүүгийн тайлангууд материаллаг буруу илэрхийлэлгүй эсэх талаар үндэслэл бүхий баталгаа олж авахын тулд аудитыг төлөвлөж гүйцэтгэхийг биднээс шаарддаг.

Аудит нь Компанийн санхүүгийн тайлангууд дахь дүн болон тодруулгуудын талаар аудитын нотолгоо олж авах горимуудыг агуулдаг. Сонгосон горимууд нь залилан эсвэл алдааны улмаас санхүүгийн тайлангууд материаллаг буруу илэрхийлэгдсэн байх эрсдэлийн үнэлгээ болон аудиторын мэргэжлийн бусад үнэлэмжүүдээс хамаарна. Тэдгээр эрсдэлийн үнэлгээнүүдийг хийхдээ аудитор нь байгууллагын дотоод хяналтын үр нөлөөтэй эсэх талаар дүгнэлт гаргах зорилгоор биш зөвхөн тухайн нөхцөл байдалд зохистой аудитын горимуудыг төлөвлөх үүднээс байгууллагын санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэн үнэн зөв толилуулахтай холбоотой дотоод хяналтыг харгалзан үздэг. Мөн аудит нь даган мөрдсөн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогуудын таарамж, удирдлагын хийсэн нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллуудын үндэслэлтэй байдал, мөн түүнчлэн санхүүгийн тайлангуудыг толилуулсан ерөнхий байдлын талаарх үнэлгээг агуулдаг.

Бидний олж авсан аудитын нотолгоо нь бидний аудитын дүгнэлт гаргахад хангалттай бөгөөд зохистой үндэслэл болсон гэдэгт бид итгэлтэй байна.

Дүгнэлт

Бидний дүгнэлтээр хавсралтанд буй 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаарх Банкны санхүүгийн байдал хийгээд тухайн өдрөөр дуусгавар болсон жилийн санхүүгийн үйл ажиллагааны үр дүн, мөнгөн гүйлгээ нь бүх материаллаг зүйлсийн хувьд Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартын дагуу үнэн зөв илэрхийлэгдсэн байна.

Даваагийн Баярмаа
Гүйцэтгэх Захирал
ПрайсуотерхаусКуперс Аудит ХХК

Баталсан:

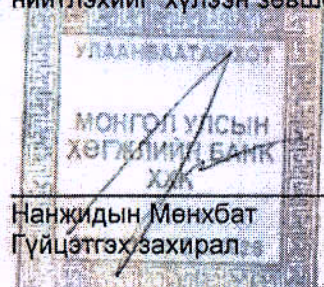
Мэттью Поттл
Удирдах Партнер
2014 оны 3 дугаар сарын 14
Улаанбаатар хот, Монгол Улс

ПрайсуотерхаусКуперс Аудит ХХК, Сэнтрал Тауэр, 6 давхар, 601
Их Эзэн Чингис хааны нэрэмжит талбай 2, СБД-8, Улаанбаатар 14200, Монгол улс
У: +976 70009089, Ф: +976(11)322068, www.pwc.com/mn

Монгол Улсын Хөгжлийн Банк
Санхүүгийн Байдлын Тайлан
2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар

Мянган төгрөгөөр	Тод-руулга	2013 оны 12 дугаар сарын 31	2012 оны 12 дугаар сарын 31 (Дахин тайлагнасан)	2012 оны 01 дүгээр сарын 01 (Дахин тайлагнасан)
Хөрөнгө				
Мөнгө ба түүнтэй адилтах хөрөнгө	6	379,461,233	216,468,206	75,817,745
Банкуудад байршуулсан мөнгөн хадгаламж	7	652,338,027	168,924,490	-
Зээл ба урьдчилгаа	8	2,179,590,302	493,555,967	-
Бусад хөрөнгө	9	6,036,490	2,285,515	3,667
Урьдчилж төлсөн орлогын албан татвар		3,846,446	-	-
Үндсэн хөрөнгө	10	583,037	234,558	182,563
Биет бус хөрөнгө	11	777,485	726,688	811,286
Хойшлогдсон татварын хөрөнгө	22	8,236,534	5,940,360	44,933
Нийт хөрөнгө		3,230,869,554	888,135,784	76,860,194
Өр төлбөр				
Харилцах	12	16,278,742	6,960	-
Бусад өр төлбөр	12	373,841	505,689	1,139,593
Орлогын албан татварын өглөг		-	3,313,560	-
Банкуудын байршуулсан хөрөнгө	13	111,041,307	-	-
Өрийн бичиг	14	972,107,029	817,317,727	26,622,791
Бусдаас авсан зээл	15	1,987,189,199	-	-
Нийт өр төлбөр		3,086,990,118	821,143,936	27,762,384
Өөрийн хөрөнгө				
Хувь нийлүүлсэн хөрөнгө	17	123,300,000	73,300,000	49,700,000
Хуримтлагдсан ашиг		20,579,436	(6,308,152)	(602,190)
Нийт өөрийн хөрөнгө		143,879,436	66,991,848	49,097,810
Нийт өр төлбөр ба өөрийн хөрөнгө		3,230,869,554	888,135,784	76,860,194

2014 оны 3 дугаар сарын 14-ны өдөр Гүйцэтгэх удирдлагыг төлөөлөн энэхүү тайланг нийтлэхийг хүлээн зөвшөөрч, гарын үсэг зурав.

Нанжидын Мөнхбат
 Гүйцэтгэх захирал
 Монгол Улсын Хөгжлийн Банк

Туяачимэг
 Сэвжидийн Туяачимэг
 Тайлан Бүртгэлийн хэлтсийн захирлын
 үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч
 Монгол Улсын Хөгжлийн Банк

Монгол Улсын Хөгжлийн Банк
Орлогын Дэлгэрэнгүй Тайлан
2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жил

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Тод- руулга	2013 он	2012 он
		(Дахин тайлагнасан)	
Хүүгийн орлого	18	131,059,558	12,878,274
Хүүгийн зардал	19	(89,057,610)	(13,695,488)
Хүүгийн цэвэр орлого/(зардал)		42,001,948	(817,214)
Зээлийн үнэ цэнийн бууралтын зардал	8	(6,224,792)	-
Зээлийн үнэ цэнийн бууралтын дараах хүүгийн цэвэр орлого/(зардал)		35,777,156	(817,214)
Гадаад валютын арилжааны ашиг		2,000,002	4,060
Гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн ашиг/(алдагдал)	20	1,913,578	(5,771,355)
Удирдлагын болон бусад үйл ажиллагааны зардал	21	(4,593,890)	(1,703,320)
Татварын өмнөх ашиг/(алдагдал)		35,096,846	(8,287,829)
Орлогын албан татварын (зардал)/ буцаалт	22	(8,209,258)	2,581,867
Тайлант үеийн ашиг/(алдагдал)		26,887,588	(5,705,962)
Тайлант үеийн нийт дэлгэрэнгүй орлого/(алдагдал)		26,887,588	(5,705,962)

Хавсаргасан тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангуудын салшгүй хэсэг болно.

Монгол Улсын Хөгжлийн Банк
Өмчийн Өөрчлөлтийн Тайлан
2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жил

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Тод- руулга	Хувь нийлүүлсэн хөрөнгө	Хуримтлагдсан ашиг	Нийт өөрийн хөрөнгө
2012 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрийн үлдэгдэл	17	49,700,000	(602,190)	49,097,810
Тайлант үеийн алдагдал		-	(5,705,962)	(5,705,962)
Тайлант үеийн нийт алдагдал		-	(5,705,962)	(5,705,962)
Хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн өсөлт	17	23,600,000	-	23,600,000
2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн үлдэгдэл	17	73,300,000	(6,308,152)	66,991,848
Тайлант үеийн ашиг		-	26,887,588	26,887,588
Тайлант үеийн нийт орлого		-	26,887,588	26,887,588
Хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн өсөлт	17	50,000,000	-	50,000,000
2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн үлдэгдэл	17	123,300,000	20,579,436	143,879,436

Хавсаргасан тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангуудын салшгүй хэсэг болно.

Монгол Улсын Хөгжлийн Банк
Мөнгөн Гүйлгээний Тайлан
2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жил

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2013 он	2012 он (Дахин тайлагнасан)
Үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ		
Татварын өмнөх ашиг/(алдагдал)	35,096,846	(8,287,829)
<i>Тохируулгууд:</i>		
Элэгдэл ба хорогдолын зардал	203,986	149,868
Зээлийн үнэ цэнийн бууралтын зардал	6,224,792	-
Гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн хэрэгжээгүй гарз	372,892	34,913,681
Данснаас хассан үндсэн хөрөнгө	2,087	-
Хүүгийн орлого	(131,059,558)	(12,878,274)
Хүүгийн зардал	89,057,610	13,695,488
Гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн хэрэгжсэн гарз- Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас	23,325,423	-
Үйл ажиллагааны хөрөнгө болон өр төлбөрийн өөрчлөлтийн өмнөх үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ	23,224,078	27,592,934
Банкуудад байршуулсан мөнгөн хадгаламжийн цэвэр өсөлт	(475,005,213)	(160,282,560)
Зээл ба урьдчилгааны цэвэр өсөлт	(1,496,584,570)	(492,228,742)
Бусад хөрөнгийн цэвэр өсөлт	(821,833)	(2,281,848)
Харилцагчдын харилцахын цэвэр өсөлт	16,270,435	7,013
Банкуудын байршуулсан хөрөнгийн цэвэр өсөлт	113,686,530	-
Бусад өр төлбөрийн цэвэр бууралт	(131,848)	(633,905)
Хүү болон татварын өмнөх үйл ажиллагаанд зарцуулсан цэвэр мөнгөн гүйлгээ	(1,819,362,422)	(627,827,108)
Төлсөн орлогын албан татвар	(17,665,438)	-
Хүлээж авсан хүү	95,391,193	28,062,104
Төлсөн хүү	(85,571,417)	(24,846,075)
Үйл ажиллагаанд зарцуулсан цэвэр мөнгөн гүйлгээ	(1,827,208,084)	(624,611,079)

Хавсаргасан тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангуудын салшгүй хэсэг болно.

Монгол Улсын Хөгжлийн банк
Мөнгөн Гүйлгээний Тайлан
2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жил

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2013 он	2012 он (Дахин тайлагнасан)
Үйл ажиллагаанд зарцуулсан цэвэр мөнгөн гүйлгээ	(1,827,208,084)	(624,611,079)
Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ		
Үндсэн хөрөнгийн худалдан авалт	(457,310)	(117,265)
Биет бус хөрөнгийн худалдан авалт	(148,038)	-
Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаанд зарцуулсан цэвэр мөнгөн гүйлгээ	(605,348)	(117,265)
Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ		
Хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн өсөлт	50,000,000	23,600,000
Зээлийн эх үүсвэрээс орж ирсэн мөнгө	1,964,069,754	-
Өрийн бичгийн эх үүсвэрээс орж ирсэн мөнгө	112,613,993	769,717,076
Өрийн бичгийн эргэн төлөлт	(135,939,416)	(28,019,600)
Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас орсон цэвэр мөнгөн гүйлгээ	1,990,744,332	765,297,476
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд гадаад валютын ханшийн өөрчлөлтийн үзүүлсэн нөлөө	62,127	81,328
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн цэвэр өсөлт	162,993,027	140,650,461
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	216,468,206	75,817,745
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	379,461,233	216,468,206

1. КОМПАНИЙН ТУХАЙ МЭДЭЭЛЭЛ БОЛОН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ОРЧИН

Монгол Улсын Хөгжлийн банк (цаашид "Банк" гэх) нь, Засгийн газрын 2010 оны 7 дугаар сарын 20-ны өдрийн 195 дугаар тогтоол болон Монгол Улсын Их Хурлаас 2011 оны 2 дугаар сарын 10-ны өдөр батлан гаргасан Монгол Улсын Хөгжлийн Банкны тухай хуулийн дагуу 2011 оны 3 дугаар сарын 25-ны өдөр байгуулагдаж, Улсын бүртгэлийн ерөнхий газарт бүртгүүлэн, үйл ажиллагаагаа 2011 оны 5 дугаар сард эхлүүлсэн. Монгол Улсын Хөгжлийн Банк нь Монгол Улсын Хөгжлийн банкны тухай хуульд заасан эрх хэмжээний хүрээнд Засгийн газрын шууд удирдлаган дор үйл ажиллагаагаа явуулж, Улсын Их Хуралд танилцуулна.

Монгол Улсын Хөгжлийн банкны тухай хуульд Банк нь Монгол Улсын хөгжлийн томоохон төсөл, хөтөлбөрүүдийг санхүүжүүлэх зорилго бүхий, хуулиар заасан үйл ажиллагааг эрхлэх тусгайлсан чиг үүрэгтэй ашгийн төлөө төрийн өмчит хуулийн этгээд болохыг тодорхойлсон. Мөн Банкний байгуулах, өөрчлөх, татан буулгах шийдвэрийг Засгийн газар гаргаж, Улсын Их Хуралд танилцуулахаар хуульчилсан байдаг.

Монгол Улсын Засгийн газар нь Банкны цорын ганц хувь нийлүүлэгч юм. Банкны эрх барих дээд байгууллага Хувь нийлүүлэгчдийн хурал бөгөөд хувь нийлүүлэгч нь Засгийн газар байна. Банк 2011 оны 5 дугаар сард Засгийн газраас мөнгөн хэлбэрээр нийлүүлсэн 16.7 тэрбум төгрөгийн дүрмийн сантайгаар үйл ажиллагаагаа эхлүүлсэн. Засгийн газраас 2011 оны 12 дугаар сард 33 тэрбум төгрөг, 2012 оны 12 дугаар сард 23.6 тэрбум төгрөгөөр тус бүр мөнгөн хэлбэрээр Банкны өөрийн хөрөнгөнд нэмж оруулснаар 2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны хувь нийлүүлсэн хөрөнгө 73.3 тэрбум төгрөг байсан. Засгийн газраас 2013 оны 7, 8, 9 дүгээр саруудад 10.0 тэрбум, 5.0 тэрбум болон 35.0 тэрбум төгрөгөөр тус бүр нэмэгдүүлснээр банкны нийт хувь нийлүүлсэн хөрөнгө тайлант хугацааны эцэст 123.3 тэрбум төгрөгт хүрсэн.

Монгол Улсын Хөгжлийн банкны тухай хуулийн 21.1-р зүйлд Улсын Их Хурал нь Банкны өөрийн хөрөнгөнд оруулах Засгийн газрын хувь хөрөнгийн эх үүсвэрийг тогтоох, батлах болон Засгийн газраас гаргах зээлийн баталгааны дээд хэмжээг тогтоох бүрэн эрхтэй гэж заасан. Арилжааны банкуудын даган мөрдөж буй Банкны тухай хууль болон Монголбанкнаас баталж гаргасан дүрэм, журам нь Банкинд хамаарахгүй. Банкны бодлого нь хөрөнгө оруулалт, зээлийн болон зах зээлийн найдвартай байдлыг хангах мөн бизнесийн ирээдүйн тогтвортой хөгжлийг дэмжихэд чиглэнэ.

Банкны Гүйцэтгэх удирдлагыг анх байгуулагдсанаас хойш Банк болон Солонгосын Хөгжлийн Банкны хамтарсан баг удирдан ажилласан бөгөөд 2013 оны 7 дугаар сард Солонгосын Хөгжлийн Банктэй байгуулсан Менежментийн гэрээ дуусгавар болж Зөвлөх үйлчилгээний гэрээг байгуулснаар Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлөөс томилогдсон Монгол Улсын иргэд Банкний удирдах болсон. Банк нь тайлант хугацааны туршид дунджаар 74 ажилтантайгаар үйл ажиллагаагаа явуулсан байна (2012 онд 43 ажилтан). Банк нь Монгол Улс, Улаанбаатар Хот 15170, Жуулчны гудамж 4/4, Макс Тауэр цамхаг, 2-3 давхар гэсэн албан ёсны хаягтай.

Банкны санхүүгийн тайлан нь өөрөөр заагаагүй тохиолдолд Монгол Улсын мөнгөн тэмдэгт "төгрөг"-өөр илэрхийлэгдсэн.

Жилийн эцсийн санхүүгийн тайланг 2014 оны 3 дугаар сарын 14-ний өдөр Банкны Гүйцэтгэх удирдлага баталсан болно.

Банкны үйл ажиллагааны орчин

Монгол улсад мөнгөний инфляци болон хүүгийн түвшин харьцангуй өндөр байгаа нь хөгжиж буй орнуудын зах зээлийн хөгжлийн үндсэн шинж тэмдгүүдийн илрэл юм. 2010 болон 2011 онд хурдацтай хөгжиж байсан Монгол улсын эдийн засаг дэлхийн түүхий эдийн зах зээл дээрх үнийн уналт, БНХАУ-ын эдийн засгийн удаашрал болон Монгол улсын гадаадын хөрөнгө оруулалтын хуульд орсон өөрчлөлтийн нөлөөгөөр 2012, 2013 онуудад удааширч гадаадын хөрөнгө оруулалтын хэмжээ буурах төлөв ажиглагдсаар байна.

1. КОМПАНИЙН ТУХАЙ МЭДЭЭЛЭЛ БОЛОН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ОРЧИН (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Банкны үйл ажиллагааны орчин (Үргэлжлэл)

Улсын Их Хурлаас 2013 оны 10 дугаар сарын 3-ны өдөр Хөрөнгө оруулалтын тухай хуулийг баталсан бөгөөд уг хуулийг 2013 оны 11 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс хэрэгжүүлж эхэлсэн. Уг хууль хэрэгжсэнээр өмнөх Гадаадын хөрөнгө оруулалтын тухай хууль, Стратегийн ач холбогдол бүхий салбарт үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгжид гадаадын хөрөнгө оруулалтыг зохицуулах тухай хуулийг тус тус хүчингүй болгосон. Шинэ хуулийн зорилт нь Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт хөрөнгө оруулагчийн хууль ёсны эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах, хөрөнгө оруулалтын эрх зүйн нийтлэг баталгааг тогтоох, хөрөнгө оруулалтыг дэмжих, татварын орчныг тогтворжуулах, хөрөнгө оруулалтын талаар төрийн байгууллагын эрх хэмжээ, хөрөнгө оруулагчийн эрх, үүргийг тодорхойлох болон хөрөнгө оруулалттай холбоотой бусад харилцааг зохицуулахад оршино.

Монгол Улсын Татварын болон Гаалийн тухай хууль тогтоомжууд нь байнга өөрчлөгдөж байгаагаас гадна хуулийн олон талт тайлбар гаргалгаа гаргах боломжтой хэвээр байна (Тодруулга 26-д заасны дагуу). Монгол улсын эдийн засгийн хөгжил нь дэлхийн зах зээл дээрх түүхий эдийн үнийн болон БНХАУ-ын эрэлт хэрэгцээний өсөлт, мөн Засгийн газраас эдийн засаг, санхүү, мөнгөний бодлогын чиглэлээр хэрэгжүүлэх үр өгөөжтэй арга хэмжээнүүд, татвар, эрх зүй, улс төрийн орчны өөрчлөлт шинэчлэлтээс бүрэн хамааралтай байна.

Дэлхийн эдийн засагт нүүрлэж буй хямрал, хөрөнгийн зах зээлийн тогтворгүй байдал болон бусад эрсдэлүүд нь Монгол Улсын зах зээлд сөргөөр нөлөөлөх магадлалтай.

Банк нь өнөөгийн эдийн засгийн нөхцөл байдал болон хэвийн төлвийг тодорхойлон зээлийн үнэ цэнийн бууралтыг тооцоолон холбогдох эрсдэлийн санг байгуулсан. Нягтлан бодох бүртгэлийн холбогдох стандартын дагуу зээлийн эрсдэлийн санг "учирсан хохирол" загварыг ашиглан тодорхойлдог ба уг стандартууд нь өнгөрсөн үйл явдлаас үүссэн авлагын үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хүлээн зөвшөөрөх болон ирээдүйд үүсч болзошгүй үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хүлээн зөвшөөрөхгүй байхыг шаарддаг.

Хэдийгээр Монгол Улсын эдийн засгийн цаашдын хөгжил болон холбогдох үр дагаврууд нь Банкны ирээдүйн санхүүгийн байдалд хэрхэн нөлөөлж болохыг бүрэн таамаглан тодорхойлох бололцоогүй ч Банкны бизнесийн тогтвортой хөгжлийг дэмжихэд шаардагдах бүхий л арга хэмжээг удирдлагын зүгээс авч хэрэгжүүлж байна.

2. САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАГНАЛЫН ХҮРЭЭ БА САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН БЭЛТГЭХ БОЛОН ТАЙЛАГНАХ ҮНДЭСЛЭЛ

Тайланг бэлтгэхэд мөрдсөн стандарт

Банкны жилийн эцсийн санхүүгийн тайлангууд нь Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандарт (СТОУС) болон санхүүгийн хэрэгслүүдийг анхны бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх, мөн түүхэн өртгөөр бүртгэх тогтсон зарчмыг баримтлан бэлтгэгдсэн. Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэхэд хэрэглэсэн нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогуудыг дор толилуулав. Өөрөөр зааснаас бусад тохиолдолд тус бодлогуудыг бүх тайлант үеүдэд тууштай хэрэгжүүлсэн болно.

Тайлангийн мөнгөн тэмдэгт

Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг Банкны үйл ажиллагаагаа явуулдаг эдийн засгийн анхдагч орчны мөнгөн тэмдэгт буюу үндсэний мөнгөн тэмдэгт болох Монгол төгрөгөөр илэрхийлсэн.

Санхүүгийн тайланг гаргасны дараа засвар оруулах

Банкны удирдлага нь бэлтгэн гаргасан санхүүгийн тайланд засвар, залруулга хийх бүрэн эрхтэй болно.

2. САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАГНАЛЫН ХҮРЭЭ БА САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН БЭЛТГЭХ БОЛОН ТАЙЛАГНАХ ҮНДЭСЛЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Дахин тайлагнал

Эдгээр санхүүгийн тайлангуудад дараах залруулгууд хийгдсэн.

- *Хуримтлагдсан хүүгийн авлага болон хуримтлагдсан хүүгийн өглөг.* Банкны нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын дагуу "Хуримтлагдсан хүүгийн авлага" болон "Хуримтлагдсан хүүгийн өглөг"-ийн үлдэгдлийг хорогдуулсан өртгийн зарчмын дагуу холбогдох хөрөнгө болон өр төлбөрүүдийн салшгүй нэг бүрэлдэхүүн хэсэг болгон тайлагнах ёстой. 2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн Санхүүгийн байдлын тайланд эдгээрийн үлдэгдлийг тус тусад нь толилуулсан байсан тул тайлант хугацааны эхний хуримтлагдсан хуримтлагдсан хүүгийн авлага, хуримтлагдсан хүүгийн өглөгийг "Зээл ба урьдчилгаа", "Банкуудад байршуулсан мөнгөн хадгаламж", "Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө" болон "Өрийн бичиг" хэсэгт дахин ангилж тайлагнасан болно.

2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар "Хуримтлагдсан хүүгийн авлага" дансанд тайлагнасан 2,350 сая төгрөгийг "Банкуудад байршуулсан мөнгөн хадгаламж" дансанд 1,872 сая төгрөгөөр, "Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө" дансанд 478 сая төгрөгөөр болон зээлийн "Хуримтлуулсан хүүгийн авлага" дансанд дахь 6,771 сая төгрөгийг "Зээл ба урьдчилгаа" дансанд дахин тайлагнав. 2012 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрийн байдлаар "Хуримтлагдсан хүүгийн авлага" дансанд тайлагнасан 108 сая төгрөгийг "Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө" дансанд тайлагнасан.

2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар өрийн бичгийн "Хуримтлагдсан хүүгийн өглөг" дансанд тайлагнасан 12,896 сая төгрөгийг "Өрийн бичиг" дансанд, 2012 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрийн байдлаарх 102 сая төгрөгийн өрийн бичгийн "Хуримтлагдсан хүүгийн өглөг"-ийг "Өрийн бичиг" дансанд тус бүр дахин тайлагнасан болно. Эдгээр залруулгууд нь 2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр тасалбар болгосон Орлогын дэлгэрэнгүй тайланд нөлөө үзүүлэхгүй боловч Санхүүгийн байдлын тайланд хамаарах нөлөөллийг дор 12-с 13-р хуудсанд толилуулав.

- *Урьдчилж орсон орлого ба Хүүгийн бус орлого.* Зээлийн үйлчилгээний шимтгэлийн "Урьдчилж орсон орлого"-ыг өмнө нь "Бусад өр төлбөр" болон "Хүүгийн бус орлого"-ын дансанд бүртгэж 2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр Санхүүгийн байдлын тайлан болон Орлогын дэлгэрэнгүй тайланд тус тусад нь тайлагнасан байсныг залруулан "Зээл ба урьдчилгаа" болон "Хүүгийн орлого"-ын дансуудад тус бүр тайлагнаж, "Бусад өр төлбөр" болон "Зээл ба урьдчилгаа" дансуудын үлдэгдлийг 590 сая төгрөгөөр бууруулсан. 2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх Орлогын дэлгэрэнгүй тайлан болон Санхүүгийн байдлын тайланд эдгээр залруулгуудын үзүүлэх нөлөөллийг дор 12-с 13-р хуудсанд харуулав.

- *Зээлдэгчдийн харилцах, хадгаламж.* 2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн Санхүүгийн байдлын тайланд "Дансны болон Бусад өр төлбөр" дансанд бүртгэж байсан нөхцөлт зээлийн үүргийг "зээлдэгчдийн харилцах, хадгаламж"-д тайлагнасан байсныг Банкны удирдлага эргэн нягтлан үзээд харилцах, хадгаламжийн мөн чанараас хамааруулан 2,330 сая төгрөгийн хадгаламжийг "Зээл ба урьдчилгаа" данснаас хасч, цэвэр дүнгээр залруулан тайлагнасан болно. Энэхүү дахин тайлагнал нь Орлогын дэлгэрэнгүй тайланд нөлөөлөхгүй ба харин 2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх Санхүүгийн байдлын тайланд үзүүлэх нөлөөллийг дор 12-с 13-р хуудсанд харуулав.

- *Өмнө бүртгээсэн Хүүгийн орлого:* 2013 онд Банкны удирдлага Засгийн газартай хийсэн зарим гүйлгээний мөн чанар болон СТОУС-ын дагуу бүртгэх тухай асуудлыг авч хэлэлцсэний үр дүнд Евро Дунд Хугацааны Өрийн Бичиг хөтөлбөрийн хүрээнд Банкны гаргасан өрийн бичгийн эргэн төлөлт, Сангийн яамнаас гаргасан баталгаатай холбоотойгоор 2012 онд Засгийн газраас хүлээн авсан 23,957 сая төгрөгийн (эхний хагас жилд 13 тэрбум төгрөг) буцалтгүй тусламжийг НББОУС 20-ийн дагуу Засгийн газрын буцалтгүй тусламжийн тодорхойлолтонд хамруулж тооцсон. Иймд 2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болгосон Орлогын дэлгэрэнгүй тайланд "Хүүгийн орлого"-оор тайлагнагдсан байсныг өөрчлөн "Хүүгийн зардал" данстай холбоотой хасалдуулга болгон цэвэр дүнгээр тайлагнасан. Энэхүү дахин тайлагнал нь Санхүүгийн байдлын тайланд нөлөөлөхгүй, харин 2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх Орлогын дэлгэрэнгүй тайланд үзүүлэх нөлөөллийг дор 12-с 13-р хуудсанд харуулав.

2. САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАГНАЛЫН ХҮРЭЭ БА САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН БЭЛТГЭХ БОЛОН ТАЙЛАГНАХ ҮНДЭСЛЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Дахин тайлагнал (Үргэлжлэл)

- *Хойшлогдсон татварын хувь хэмжээний өөрчлөлт:* Удирдлага 2013 онд хойшлогдсон татварын тооцоолол болон ирээдүйн татварын хувь хэмжээний дэлгэрэнгүй шинжилгээг хийсэн. Энэхүү шинжилгээ болон удирдлагын гаргасан таамаглалд үндэслэн Банк нь 25 хувийн татвар төлөх ёстой гэж үзсэн. Өмнө нь хойшлогдсон татварын хувь хэмжээг 10 хувиар тооцоолсон байсан. Эдгээр санхүүгийн тайлангуудад холбогдох хойшлогдсон татварын хөрөнгө болон орлогын албан татварын зардлыг 2,475 сая төгрөгөөр Санхүүгийн байдлын тайлангийн "Хойшлогдсон татварын хөрөнгө" болон Орлогын дэлгэрэнгүй тайлангийн "Орлогын албан татварын зардал" дансанд хүлээн зөвшөөрч тайлагнасан. Энэхүү залруулгын нөлөөллийг дор 12-с 13-р хуудсанд харуулав.
- *Орлогын албан татварын зардлын хүлээн зөвшөөрөлт:* 2013 онд Удирдлага 2012 оны Орлогын албан татварын тайлангийн нарийвчилсан дүн шинжилгээ хийсний үр дүнд 2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр 3,314 сая төгрөгийн татварын зардлыг хүлээн зөвшөөрнө гэж тооцоолсон. Уг дүнг "Орлогын албан татварын өглөг" болон "Орлогын албан татварын зардал" дансанд хүлээн зөвшөөрч тайлагнасан. Энэхүү залруулгын 2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болгосон Орлогын дэлгэрэнгүй тайлан болон Санхүүгийн байдлын тайланд үзүүлэх нөлөөллийг дор 12-с 13-р хуудсанд харуулав.
- *Банкуудад байршуулсан мөнгөн хадгаламж:* 2012 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөр "Банкуудад байршуулсан мөнгөн хадгаламж" дансанд 9,000 сая төгрөгийг тайлагнасан байсныг Удирдлага дахин хянаж, тус дүнг "Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө"-нд дахин тайлагнаж, залруулахаар тогтсон. Холбогдох өөрчлөлтийг 2012 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөр дуусгавар болгосон Санхүүгийн байдлын тайланд харьцуулах баганаар 3 дугаар хуудсанд толилуулсан болно.

Дахин ангилал

- *Үйл ажиллагааны зардал.* 2013 онд Удирдлага үйл ажиллагааны зардлын толилуулгыг дахин нягталж үзсэний үр дүнд Орлогын дэлгэрэнгүй тайлан дахь "Гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн ашиг/(алдагдал)" болон "Гадаад валютын арилжааны ашиг/(алдагдал)-ыг "Үйл ажиллагааны зардал" данснаас тусад нь тайлагнаж байхаар тогтсон. Иймд "Үйл ажиллагааны зардал"-аас 5,767 сая төгрөгийг "Гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн ашиг/(алдагдал)" дансанд, 4 сая төгрөгийг "Гадаад валютын арилжааны ашиг/(алдагдал)" дансанд тус бүр дахин ангилж бүртгэсэн болно. Эдгээр дахин ангиллууд нь 2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болгосон Санхүүгийн байдлын тайланд нөлөө үзүүлэхгүй, харин Орлогын дэлгэрэнгүй тайланд үзүүлэх нөлөөг дор 12-с 13-р хуудсанд харуулав.
- *Бусад хөрөнгө болон "Гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн ашиг/(алдагдал)".* 2013 онд Удирдлага Засгийн газартай хийсэн зарим гүйлгээний мөн чанар болон СТОУС-ын дагуу бүртгэх тухай асуудлыг дахин нягталсны дагуу "Бусад хөрөнгө"-д тайлагнасан Сангийн Яамнаас авах авлагын дүн болох 2,168 сая төгрөгийг СТОУС 20-ийн дагуу Засгийн газрын буцалтгүй тусламжийн тодорхойлолтонд хамаарах болохыг тогтоосон. Иймд эдгээр санхүүгийн тайлангуудад энэхүү буцалтгүй тусламжийг Гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн ашиг/(алдагдал) дансанд холбогдох зардлаар бүртгэсэн байсныг 2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн санхүүгийн тайланд нуугдмал санхүүгийн хэрэгсэл гэж тооцож "Үйл ажиллагааны зардал" дансанд бүртгэсэн болно. Энэхүү дахин ангилал нь 2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болгосон Санхүүгийн байдлын тайлан болон Орлогын дэлгэрэнгүй тайланд нөлөө үзүүлээгүй болно.
- *Хугацаат хадгаламж дахь цэвэр хөрөнгө оруулалт:* 2013 онд удирдлагын зүгээс тодорхой хэдэн гүйлгээнүүд дээр тэдгээрийн мөн чанар болон СТОУС-ын дагуу нягтлан бодох бүртгэлийн тайлагнал дээр нарийвчилсан судалгаа хийж гүйцэтгэсэн. Энэхүү судалгааны үр дүнд 158,410 сая төгрөгийн хугацаат хадгаламж дахь цэвэр хөрөнгө оруулалт болон түүний хүү болох 3,275 сая төгрөгийг Мөнгөн гүйлгээний тайлангийн хөрөнгө оруулалтын мөнгөн гүйлгээнээс үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээний хэсэгт тайлагнах нь зүйтэй гэж удирдлага дүгнэсэн. Энэхүү дахин ангилал нь Санхүүгийн байдлын тайлан болон Орлогын дэлгэрэнгүй тайланд нөлөө үзүүлээгүй болно.

2. САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАГНАЛЫН ХҮРЭЭ БА САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН БЭЛТГЭХ БОЛОН ТАЙЛАГНАХ ҮНДЭСЛЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Дээрх дахин ангиллуудын 2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болгосон Санхүүгийн байдлын тайланд үзүүлэх нөлөөллийг дор харна уу.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2012 оны 12 дугаар сарын 31 (Өмнө тайлагнасан)	Дахин тайлагнал	Тод- руулга	2012 оны 12 дугаар сарын 31 (Дахин тайлагнасан)
Хөрөнгө				
Мөнгө ба түүнтэй адилгах хөрөнгө	215,990,270	477,936	6	216,468,206
Банкуудад байршуулсан мөнгөн хадгаламж	167,052,000	1,872,490	7	168,924,490
Зээл ба урьдчилгаа	489,704,568	3,851,399	8	493,555,967
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	9,121,272	(9,121,272)	8	-
Бусад хөрөнгө	2,285,515	-	9	2,285,515
Үндсэн хөрөнгө	234,558	-	10	234,558
Биет бус хөрөнгө	726,688	-	11	726,688
Хойшлогдсон татварын хөрөнгө	3,465,282	2,475,078	22	5,940,360
Нийт хөрөнгө	888,580,153	(444,369)		888,135,784
Өр төлбөр				
Харилцах	6,960	-	12	6,960
Бусад өр төлбөр	3,425,136	(2,919,447)	12	505,689
Орлогын албан татварын өглөг	-	3,313,560	22	3,313,560
Хуримтлагдсан хүүгийн өглөг	12,896,260	(12,896,260)	14	-
Өрийн бичиг	804,421,467	12,896,260	14	817,317,727
Нийт өр төлбөр	820,749,823	394,113		821,143,936
Өөрийн хөрөнгө				
Хувь нийлүүлсэн хөрөнгө	73,300,000	-	17	73,300,000
Хуримтлагдсан алдагдал	(5,469,670)	(838,482)		(6,308,152)
Нийт өөрийн хөрөнгө	67,830,330	(838,482)		66,991,848
Нийт өр төлбөр ба өөрийн хөрөнгө	888,580,153	(444,369)		888,135,784

Монгол Улсын Хөгжлийн Банк**Санхүүгийн тайлангуудын тодруулгууд - 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр***(Өөрөөр заагаагүй тохиолдолд мянган төгрөгөөр илэрхийлэв)***2. САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАГНАЛЫН ХҮРЭЭ БА САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН БЭЛТГЭХ БОЛОН ТАЙЛАГНАХ СУУРЬ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**

Дээрх дахин тайлагнал болон дахин ангиллуудын 2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болгосон Орлогын дэлгэрэнгүй тайланд үзүүлэх нөлөөг эндээс харна уу.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2012 он (Өмнө тайлагнасан)	Дахин тайлагнал	Дахин ангилал	Тод- гуулга	2012 он (Дахин тайлагнасан)
Хүүгийн орлого	36,787,338	(23,909,064)	-	18	12,878,274
Хүүгийн зардал	(37,652,609)	23,957,121	-	19	(13,695,488)
Хүүгийн цэвэр орлого/(зардал)	(865,271)	48,057	-		(817,214)
Хүүгийн бус орлого	48,057	(48,057)	-		-
Гадаад валютын арилжааны ашиг	-	-	4,060		4,060
Гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн алдагдал	-	-	(5,771,355)	20	(5,771,355)
Үйл ажиллагааны зардал	(7,470,614)	-	5,767,295	21	(1,703,320)
Татварын өмнөх алдагдал	(8,287,829)	-	-		(8,287,829)
Орлогын албан татварын буцаалт	3,420,349	(838,482)	-	22	2,581,867
Тайлант үеийн алдагдал	(4,867,480)	(838,482)	-		(5,705,962)
Тайлант үеийн нийт дэлгэрэнгүй алдагдал	(4,867,480)	(838,482)	-		(5,705,962)

2. САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАГНАЛЫН ХҮРЭЭ БА САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН БЭЛТГЭХ БОЛОН ТАЙЛАГНАХ СУУРЬ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Дээрх дахин тайлагнал болон дахин ангиллуудын 2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болгосон Мөнгөн гүйлгээний тайланд үзүүлэх нөлөөг эндээс харна уу.

Мянган төгрөгөөр	2012 он (Өмнө тайлагнасан)	Дахин тайлагнал	Дахин ангилал	Тод- руулга	2012 он (Дахин тайлагнасан)
Үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ					
Татварын өмнөх ашиг/(алдагдал)	(4,867,480)	-	(3,420,349)		(8,287,829)
<i>Тохируулгууд:</i>					
Орлогын албан татварын зардал	(3,420,349)	-	3,420,349		-
Элэгдэл ба хорогдолын зардал	149,868	-	-		149,868
Гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн хэрэгжээгүй гарз	34,913,681	-	-	20	34,913,681
Хүүгийн орлого	(36,787,338)	23,909,064	-	18	(12,878,274)
Хүүгийн зардал	37,652,609	(23,957,121)	-	19	13,695,488
Үйл ажиллагааны хөрөнгө ба өр төлбөрийн өөрчлөлтийн өмнөх үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ					
	27,640,991	(48,057)	-		27,592,934
Хүү болон татварын өмнөх үйл ажиллагаанд зарцуулсан цэвэр мөнгөн гүйлгээ					
Банкуудад байршуулсан мөнгөн хадгаламжийн цэвэр өсөлт	-	-	(160,282,560)	6	(160,282,560)
Зээл ба урьдчилгааны цэвэр өсөлт	(488,377,343)	(3,851,399)	-	8	(492,228,742)
Бусад хөрөнгийн цэвэр өсөлт	(2,281,848)	-	-	9	(2,281,848)
Харилцагчдын харилцахын цэвэр өсөлт	-	-	7,013	12	7,013
Бусад өр төлбөрийн цэвэр бууралт	2,292,555	(2,919,447)	(7,013)	12	(633,905)
Хүлээж авсан хүү					
	24,786,520	-	3,275,584		28,062,104
Төлсөн хүү					
	(24,846,075)	-	-		(24,846,075)
Үйл ажиллагаанд зарцуулсан цэвэр мөнгөн гүйлгээ					
	(460,785,200)	(6,818,903)	(157,006,976)		(624,611,079)

Монгол Улсын Хөгжлийн Банк
Санхүүгийн тайлангуудын тодруулгууд - 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр
(Өөрөөр заагаагүй тохиолдолд мянган төгрөгөөр илэрхийлэв)

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2012 он (Өмнө тайлагнасан)	Дахин тайлагнал	Дахин ангилал	Тод- руулга	2012 он (Дахин тайлагнасан)
Үйл ажиллагаанд зарцуулсан цэвэр мөнгөн гүйлгээ	(460,785,200)	(6,818,903)	(157,006,976)		(624,611,079)
Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ					
Үндсэн хөрөнгийн худалдан авалт	(117,265)	-	-	10	(117,265)
Банкуудад байршуулсан мөнгөн хадгаламжийн цэвэр хөрөнгө оруулалт	(158,410,070)	(1,872,490)	160,282,560	7	-
Хүлээж авсан хүү	3,275,584	-	(3,275,584)	18	-
Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаанд зарцуулсан цэвэр мөнгөн гүйлгээ	(155,251,751)	(1,872,490)	157,006,976		(117,265)
Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ					
Хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн өсөлт	23,600,000	-	-	17	23,600,000
Өрийн бичгийн эх үүсвэрээс орж ирсэн мөнгө	769,717,076	-	-	14	769,717,076
Өрийн бичгийн эргэн төлөлт	(28,019,600)	-	-	14	(28,019,600)
Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас орсон цэвэр мөнгөн гүйлгээ	765,297,476	-	-		765,297,476
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд гадаад валютын ханшийн өөрчлөлтийн үзүүлсэн нөлөө					
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд гадаад валютын ханшийн өөрчлөлтийн үзүүлсэн нөлөө	20,232	61,096	-		81,328
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн цэвэр өсөлт					
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	149,280,758	(8,630,297)	-		140,650,461
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	66,709,512	9,108,233	-	6	75,817,745
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	215,990,270	477,936	-	6	216,468,206

3. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН ҮНДСЭН БОДЛОГУУД

Санхүүгийн хэрэгслүүд – үндсэн нэр томъёо. Санхүүгийн хэрэгслүүдийн ангиллаас шалтгаалан тэдгээрийг бодит үнэ цэнэ эсвэл хорогдуулсан өртгөөр дор тайлбарласны дагуу бүртгэлд тусгана.

Бодит үнэ цэнэ. Бодит үнэ цэнэ гэдэг нь зах зээлд оролцогч талуудын хооронд хөрөнгийг худалдсанаас хүлээн авсан эсхүл хэлцлийн дагуу өр төлбөрийн шилжүүлэг хийсэн өдрөөрх үнийг хэлнэ. Идэвхтэй зах зээлд бодит үнийг тухайн зах зээлийн үнээр илэрхийлнэ. Идэвхтэй зах зээл гэдэг нь тодорхой давтамж, тоо хэмжээтэйгээр хөрөнгө, өр төлбөрийн хэлцэл тогтмол хийгдэн үнийн мэдээллийг тасралтгүй өгч байх зах зээл юм. Идэвхтэй зах зээлд арилжаалагдаж буй санхүүгийн хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнийг тухайн хөрөнгө, өр төлбөрийн зах зээл дэх үнийг тухайн этгээдийн эзэмшиж буй санхүүгийн хэрэгслүүдийн тоо ширхэгээр үржүүлж тооцно.

Хэрэв зах зээлийн өдөр тутмын арилжааны хэмжээ тухайн этгээдийн эзэмшиж буй санхүүгийн хэрэгслүүдийн тоо хэмжээнээс бага болон тухайн эзэмшиж буй позицыг нэг хэлцлээр худалдах захиалга өгөх нь зах зээлийн үнэд нөлөөлөх байсан ч идэвхтэй зах зээлд арилжаалагдаж буй санхүүгийн хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнийг тооцохдоо дээр дурдсан аргачлалыг ашиглана.

Идэвхтэй зах зээл дээр арилжаалагддаггүй санхүүгийн деривативууд эсвэл өөр бусад санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн багцын бодит үнэ цэнийг тооцохдоо хөрөнгийн хувьд тодорхой эрсдлийг тооцон худалдах боломжит үнэ, өр төлбөрийн хувьд тодорхой эрсдлийг тооцон худалдан авах боломжит үнийг суурь болгон зах зээлд оролцогчдын хооронд хэлцэл хийгдэх өдрийн санхүүгийн хөрөнгө ба санхүүгийн өр төлбөрийн бүлгийн бодит үнэ цэнээр тооцно. Хэрэв Банк (а) тухайн этгээдийн эрсдэлийн удирдлагын болон хөрөнгө оруулалтын стратегид заасны дагуу тухайн этгээдийн зах зээлийн тодорхой эрсдэлд өртөх хязгаар эсхүл тодорхой зээлдэгчийн зээлийн эрсдэл даах хязгаарыг үндэслэн санхүүгийн хөрөнгө ба санхүүгийн өр төлбөрийг удирддаг бол; (б) дээр дурьдсанчилан санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн тухай мэдээллийг тухайн этгээдийн гол удирдлагуудад хүргэдэг бол; (в) санхүүгийн хөрөнгө ба санхүүгийн өр төлбөрийн зах зээлийн тодорхой эрсдэлд өртөх хугацаа зэргийг агуулсан зах зээлийн эрсдлүүд нь бараг адил байх тохиолдлуудад бодит үнэ цэнээр илэрхийлэх тодорхой давтамж бүхий хөрөнгийн хувьд өмнөх аргаар хэмжинэ.

Зах зээлийн үнийн талаар хөндлөнгийн мэдээлэлгүй зарим санхүүгийн хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнийг дискоунтчлагдсан мөнгөн урсгалын загвар зэрэг үнэлгээний техникүүд эсхүл холбоогүй талуудын хоорондох хэлцэл дээр суурилсан загварууд эсхүл санхүүжигч талын санхүүгийн мэдээлэл дээр үндэслэн ашиглан тооцно. Бодит үнэ цэнийн хэмжүүрийг бодит үнэ цэнийн дарааллын дагуу дараах байдлаар шинжилнэ: (i) 1 дүгээр зэргийн хэмжүүрүүд нь идэвхтэй зах зээл дэх ижил төрлийн хөрөнгө, өр төлбөрийн ханш (залруулаагүй) (ii) 2 дугаар зэргийн хэмжүүрүүд нь хөрөнгө, өр төлбөрийн хувьд шууд (үнээр) болон шууд бусаар (үнтэй холбоотойажиглагдаж буй бодит өгөгдөл бүхий үнэлгээний аргачлалууд (iii) 3 дугаар зэргийн хэмжүүрүүд нь ажиглагдаж буй зах зээлийн мэдээлэл дээр суурилаагүй үнэлгээний аргачлал (энэхүү хэмжүүр нь томоохон хэмжээний ажиглагдаагүй өгөгдлүүдийг шаардана). Бодит үнэ цэнийн хэмжүүрүүдийн зэрэг хоорондын шилжилт нь тайлант хугацааны эцэс бүрт хийгдэнэ.

Гүйлгээний зардлууд. Гүйлгээний зардлууд нь санхүүгийн хэрэгслүүдийг худалдан авах, шинээр гаргах эсвэл борлуулахтай шууд холбоотой нэмэлт зардлууд юм. Нэмэлт зардал нь хэлцэл хийгээгүй тохиолдолд үүсэхгүй байх зардал юм. Гүйлгээний зардалд агент (борлуулагч агентийн үүрэг гүйцэтгэж буй ажиллагсад үүнд хамаарна), зөвлөх, брокер, дилерүүдэд төлсөн хураамж, шимтгэл, зохицуулагч байгууллага болон хөрөнгийн биржид төлөх төлбөрүүд, мөн татвар ба бусад төлбөрийн үүргийн шилжүүлгүүд хамаарна. Гүйлгээний зардалд өрийн хямдруулалт буюу нэмэгдэл, санхүүжилтийн зардлууд, дотоод удирдлагын буюу хадгалалтын зардлууд орохгүй.

3. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН ҮНДСЭН БОДЛОГУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Хорогдуулсан өртөг. Хорогдуулсан өртөг нь санхүүгийн хэрэгслүүдийг анх хүлээн зөвшөөрсөн дүнгээс үндсэн төлбөрийн аливаа эргэн төлөлтийг хасч, хуримтлагдсан хүүг нэмж гарсан дүнг хэлэх бол санхүүгийн хөрөнгийн хувьд үнэ цэнийн бууралттай холбоотой аливаа хасагдуулгыг хассан дүн юм. Хуримтлагдсан хүүнд анх хүлээн зөвшөөрөх үед хойшлогдсон гүйлгээний зардлын хорогдуулалт ба эргэн төлөх хугацаанд төлөх үндсэн төлбөрийн бодит хүүгийн аргаар тооцсон урамшуулал болон хямдруулалт багтана.

Хуримтлагдсан хүү болон хорогдуулсан урамшуулал эсвэл хямдруулалт (хэрвээ хэлцэл үүсэх үед бий болсон хойшлогдсон хураамж, шимтгэл байдаг бол)-ыг багтаасан хуримтлагдсан хүүгийн орлого, хуримтлагдсан хүүгийн зардлыг тусад нь бүртгэхгүй бөгөөд тэдгээрийг санхүүгийн байдлын тайлангийн холбогдох хэсэгт бүртгэлийн үнээр тусгана.

Бодит хүүгийн арга. Бодит хүүгийн арга нь бүртгэл дэх дүнг тогтмол үечилсэн хүү (бодит хүү)-тэй байлгахын тулд хүүгийн орлого эсвэл хүүгийн зардлыг хамаарах хугацаанд (үр ашигт хүүгийн хувь) хуваарилах арга юм. Бодит хүүгийн хувь нь ирээдүйд хүлээгдэж буй орох, гарах мөнгөн урсгал (ирээдүйд учирч болох зээлийн алдагдал үүнд хамаарахгүй)-ыг санхүүгийн хэрэгслийг эргэн төлбөр хийх хугацаа ба түүнээс богино хугацааны туршид хямдруулан санхүүгийн хэрэгслийн бүртгэлийн цэвэр дүнг бодитойгоор тооцох хүү юм.

Бодит хүүгийн хувь нь тухайн хэрэгсэлд тусгайлан тогтоосон хөвөгч хүү дээр нэмэгдэх зээлийн хүүгийн зөрүүний нэмэгдэл ба хөнгөлөлт болон зах зээлийн хүүтэй уялдан дахин тогтоогдоогүй хувьсах хүүнээс бусад хувьсах хүүтэй хэрэгслийн дараагийн дахин үнэ тогтоох хугацаа хүртэлх мөнгөн урсгалыг бодит хүүгээр хямдруулна. Энд дурдсан нэмэгдэл ба хөнгөлөлтийг тухайн хэрэгслийн эргэн төлбөр хийгдэх хугацаа хүртэл хорогдуулж тооцно. Өнөөгийн үнэ цэнийн тооцоолдолд гэрээний талууд төлөх ба хүлээн авах бүх хураамжийг оруулах бөгөөд эдгээр нь бодит хүүгийн бүрэлдэхүүн хэсэг болно.

Санхүүгийн хэрэгслүүдийг анх хүлээн зөвшөөрөх. Арилжааны үнэт цаас, үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл болон ашиг, алдагдлаар бодит үнэ цэнэ нь хэмжигдэх бусад санхүүгийн хэрэгслүүд нь бодит үнэ цэнээр анх бүртгэгдэнэ. Бусад бүх санхүүгийн хэрэгслүүд нь бодит үнэ цэнэ дээр хэлцлийн зардал нэмсэн дүнгээр анх бүртгэгдэг. Анх бүртгэх бодит үнэ цэнийн хувьд хэлцэл хийгдсэн үнэ хамгийн баталгаатай үнэ болно. Хэрвээ бодит үнэ цэнэ ба хэлцлийн үнийн хоорондох зөрүү нь ижил төрлийн хэрэгслийн зах зээл дээрх ажиглаж болохуйц бусад хэлцэл эсхүл ажиглаж болохуйц зах зээлийн мэдээллийн өгөгдлүүдийг багтаасан үнэлгээний аргачлалын дагуу тооцооллоор нотлогдсон тохиолдолд зөвхөн анх бүртгэх үед үүсэх олз эсвэл гарзыг бүртгэдэг.

Дүрэм, журамд заасан эсвэл зах зээлийн практик ("хэвийн" худалдаа болон худалдан авалт)-ийн дагуу тодорхой хугацаанд хүргэх шаардлагатай санхүүгийн хөрөнгийг худалдах болон худалдан авах тохиолдолд энэ нь арилжаа хийсэн өдөр буюу Банк тухайн санхүүгийн хөрөнгийг хүргэх үүрэг хүлээсэн өдрөөр бүртгэнэ. Бусад бүх худалдан авалтыг Банк санхүүгийн хэрэгслийн гэрээний нэг тал болсон тохиолдолд хүлээн зөвшөөрнө.

Санхүүгийн хөрөнгийг бүртгэлээс хасах. Банк санхүүгийн хөрөнгийг дараах тохиолдолд бүртгэлээс хасна: (а) хөрөнгийн төлбөр хийгдсэн эсвэл хөрөнгийн мөнгөн урсгалыг хүлээн авах эрх дуусгавар болсон, (б) санхүүгийн хөрөнгийн мөнгөн урсгалыг хүлээн авах эрхээ Банк бусдад шилжүүлсэн эсвэл (1) хөрөнгийг эзэмшихтэй холбоотой бүх эрсдэл болон өгөөжийг үндсэнд нь шилжүүлсэн, (2) хөрөнгийг эзэмшихтэй холбоотой бүх эрсдэл болон өгөөжийг шилжүүлээгүй ба хадгалаагүй боловч хяналт тавих эрхээ хадгалж үлдэхгүйгээр албан ёсоор дамжуулах зохион байгуулалтад орсон. Хяналтын эрхийг хадгалж үлдэнэ гэдэг нь харилцагч тал нь хамааралгүй гуравдагч этгээдэд хөрөнгийг худалдахад хязгаарлалт хийх шаардлагагүйгээр уг хөрөнгийг бүхэлд нь худалдах боломжгүй тохиолдлыг хэлнэ.

Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө. Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөд түргэн хөрвөх боломжтой, үнэ цэнээ алдах эрсдэл багатай хэрэгсэл хамаарна. Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөд 90-с доош хоногийн анхны хугацаатайгаар бусад банкуудад байршуулсан мөнгөн хөрөнгө хамаарна. 90-ээс дээш хоногоор ашиглалтанд нь хязгаарлалт хийсэн хөрөнгийг мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөд оруулахгүй. Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ.

3. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН ҮНДСЭН БОДЛОГУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Банкуудад байршуулсан мөнгөн хадгаламж. Банкны мөнгөн хадгаламжийг банк бусад банкуудад арилжааны бус зорилгоор мөнгө шилжүүлснээр зах зээлд бүртгэлгүй деривативын бус тодорхой буюу тодорхойлох боломжтой хугацаанд эргүүлэн төлөгдөх авлага үүсэх үед бүртгэнэ. Банкуудад байршуулсан мөнгөн хадгаламжийг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ.

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааг Банк харилцагчдаасаа зах зээл дээр бүртгэгдээгүй, дериватив бус, тодорхой буюу тодорхойлох боломжтой хугацаанд эргүүлэн төлөгдөх авлагыг харилцагчаас худалдан авах буюу үүсгэхээр мөнгө шилжүүлсэн тохиолдолд бүртгэх ба уг авлагыг арилжих зорилгогүй байна. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ.

Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөх санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт. Санхүүгийн хөрөнгийг анх бүртгэснээс хойш тохиосон санхүүгийн хөрөнгө болон санхүүгийн бүлэг хөрөнгөөс ирээдүйд хүлээгдэж буй мөнгөн урсгалын хэмжээ болон цаг хугацаанд нөлөөлөх нэг буюу олон үйл явдал ("гарз учруулсан үйл явдлууд")-ын үр дүнд үүссэн үнэ цэнийн алдагдлыг тухайн тайлант жилийн орлого, зарлагаар хүлээн зөвшөөрнө.

Үнэ цэнийн алдагдал үүссэн талаарх бодитой нотолгоо байгаа эсэхийг тодорхойлоход дараах зарчмын шалгууруудыг авч үзнэ:

- Хуваарьт төлбөрүүдийн аль нэг нь хугацаа хэтэрсэн бөгөөд хугацаа хэтрэлт нь төлбөр тооцооны системээс үүссэн сааталтай хамааралгүй;
- Банкны олж авсан санхүүгийн мэдээллээр зээлдэгч санхүүгийн хүндрэлд орсон нь нотлогдсон;
- Зээлдэгч дампуурлаа зарлах буюу санхүүгийн бүтцийн өөрчлөлт хийхээр төлөвлөж байгаа;
- Улсын буюу орон нутгийн эдийн засгийн нөхцөл, байдлын өөрчлөлт зээлдэгчид нөлөөлсний үр дүнд түүний төлбөр төлөлтийн байдалд сөрөг өөрчлөлт гарсан;
- Зах зээлийн нөхцөл байдал муудсанаас барьцаа хөрөнгийн үнэ цэнэ мэдэгдэхүйц хэмжээгээр буурсан.

Санхүүгийн бүлэг хөрөнгийг хамтатган үнэ цэнийн бууралтыг үнэлж буй тохиолдолд ирээдүйн мөнгөн урсгалыг тэдгээрийн гэрээний дагуу хөрөнгийн мөнгөн урсгал дээр суурилан өмнөх алдагдлын үр дүнд хэдий хэмжээний хугацаа хэтрэхээр байгаа болон хугацаа хэтэрсэнээс хэдий хэмжээнийх нь амжилттай эргэн төлөгдсөнтэй холбоотой удирдлагын туршлага дээр үндэслэн тооцоолдог. Өмнөх үед нөлөөлж байгаагүй өнөөгийн нөхцөл байдалд нөлөөлөх одоо үеийн ажиглагдаж буй мэдээлэл дээр суурилагдан өнгөрсөн үеийн туршлагад тохируулга хийгдэх бөгөөд өнөө үед тохиолдоогүй өнгөрсөн үеийн нөхцөл байдлын нөлөөллийг авч үзэхгүй.

Хэрэв хорогдуулсан өртгөөр бүртгэсэн санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнэ буурсан бөгөөд түүний нөхцлийг өөрчлөхөөр дахин тохиролцсон эсвэл нөхцлүүдийг зээлдэгч эсвэл үнэт цаас гаргагчийн санхүүгийн байдал муудсанаас өөрчилсөн тохиолдолд үнэ цэнийн бууралтыг нөхцөл өөрчлөгдөхийн өмнөх бодит хүүг ашиглан тооцно.

Зөвхөн хөрөнгийн эрсдэл, өгөөж их хэмжээгээр өөрчлөгдсөн тохиолдолд л дахин тохиролцож нөхцөл өөрчилсөн хөрөнгийг данснаас хасч, шинэ хөрөнгийг бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрнө. Энэ нь анхны мөнгөн гүйлгээний өнөөгийн үнэ цэнэ болон шинээр хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээний өнөөгийн үнэ цэнийн хоорондох их хэмжээний зөрүүгээр нотлогдоно.

Үнэ цэнийн алдагдлыг үргэлж нөөцийн сангийн дансанд бүртгэн хүлээн зөвшөөрөх ба хөрөнгийн бүртгэлийн үнийг өнөөгийн үнэ цэнэ рүү бууруулахдаа хүлээгдэж буй мөнгөн урсгал (зээлийн хэрэгжээгүй ирээдүйн алдагдлыг үүнд оруулахгүй)-ыг анхны бодит хүүгээр хямдруулан тооцно. Барьцаат хөрөнгөөр баталгаажсан санхүүгийн хөрөнгийн ирээдүйд хүлээгдэж буй мөнгөн урсгалын өнөөгийн өртгийг тооцохдоо эргэн төлөлтийг хугацаанаас нь өмнө төлөх магадлалтай эсэхээс үл хамааран хугацаанаас нь өмнө эргэн төлөх мөнгөн урсгал болон барьцаа хөрөнгийг олж авах болон худалдах зардлын зөрүүн дээр үндэслэн тооцно.

Монгол Улсын Хөгжлийн Банкны Гүйцэтгэх захирлын тушаалаар Олон Улсын Санхүүгийн Тайлагналын стандартад нийцүүлэн баталсан Активыг ангилах, активын эрсдэлийн сан байгуулах, зарцуулах журмын дагуу үнэ цэнийн бууралтад орж болох зээл болон урьдчилгаанд тогтмол хяналт тавьж, тэдгээрийг ангилсны дагуу сан байгуулах замаар нөхөгдөх өртөг хүртэл нь бууруулна.

3. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН ҮНДСЭН БОДЛОГУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөх санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт (Үргэлжлэл).

Хэрэв үнэ цэнийн алдагдал дараах үеүүдэд буурсан бөгөөд уг бууралт нь үнэ цэнийн бууралтыг хүлээн зөвшөөрснөөс хойш тохиосон бодит үйл явдал (зээлдэгчийн төлбөрийн чадвар сайжирсан)-тай холбоотой бол өмнө нь хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн алдагдлыг тухайн жилийн ашиг, алдагдалд тооцон эрсдэлийн сангийн дансанд залруулан бичих замаар бүртгэнэ.

Үнэ цэнийн бууралтын алдагдлын эрсдэлийн сантай холбоотой эргэн төлөгдөх боломжгүй болсон хөрөнгийг хасагдуулахдаа хөрөнгийг нөхөн төлүүлэхэд шаардлагатай бүхий л арга хэмжээг авч дууссан байх бөгөөд алдагдлын хэмжээ тодорхой болсон үед алдагдлын сангийн данснаас хасагдуулалт хийнэ. Өмнө нь хасагдуулсан хөрөнгийн дүн дараа нь нөхөн төлөгдсөн тохиолдолд нөхөн төлөгдсөн дүнг тухайн жилийн ашиг, алдагдалд тооцон үнэ цэнийн алдагдлын сангийн дансыг бууруулна.

Урьдчилж төлсөн төлбөрүүд. Урьдчилж төлсөн төлбөр нь урьдчилж бэлэн мөнгө төлсөн боловч бодитоор гараагүй байгаа зардлуудыг хэлнэ. Урьдчилж төлсөн төлбөрүүд нь эхлээд хөрөнгө хэсэгт бүртгэгдэх ба төлсөн бэлэн мөнгөний дүнгээр хэмжигдэнэ. Үүний дараа үйл ажиллагаанд хэрэглэгдсэн буюу хугацаа нь дуусахад орлогын тайланд тусгагддаг.

Байшин барилга ба үндсэн хөрөнгө. Байшин барилга ба үндсэн хөрөнгийг анхны өртгөөр нь бүртгэнэ. Тайлант хугацаа бүрийн эцэст байшин барилга ба үндсэн хөрөнгийг өртгөөс хуримтлагдсан элэгдэл, хорогдол болон үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хассан дүнгээр тусгадаг. Хөрөнгийг олж эзэмшихтэй холбоотой гарсан зардлыг өртөгт шингээнэ.

Худалдан авсан тоног төхөөрөмжийн ажиллагааны салшгүй хэсэг болох программ хангамжийг холбогдох тоног төхөөрөмжийн хамт капиталжуулна.

Байшин барилга ба үндсэн хөрөнгийг Мөнгөн бус хөрөнгө эсхүл мөнгөн ба мөнгөн бус хөрөнгийг хослуулан солилцох замаар олж авсан бол түүний өртгийг дараахаас бусад тохиолдолд бодит үнэ цэнээр хэмжинэ:

- солилцооны гүйлгээ нь арилжааны бус шинж чанар бүхий; эсвэл
- хүлээн авсан болон өгсөн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг бодитойгоор хэмжих боломжгүй.

Бага хэмжээний засвар, ашиглалтын өртгийг гарсан даруйд нь зарлагадана. Барилга ба тоног төхөөрөмжийн томоохон хэсэг эсвэл бүрэлдэхүүн хэсгийг шинэчлэхтэй холбоотой гарсан зардлыг капиталжуулж, сольсон хэсгийг ашиглалтаас хасна.

Хөрөнгийн өртгийг доорх хүлээгдэж буй ашиглах хугацааны туршид шулуун шугамын аргыг ашиглан элэгдүүлнэ:

- Компьютер ба техник тоног төхөөрөмж	3 жил
- Тавилга, оффисын тоног төхөөрөмж	10 жил
- Тээврийн хэрэгсэл	10 жил

Үндсэн хөрөнгийг бүртгэлээс хасах. Үндсэн хөрөнгийг зарж борлуулсан эсвэл ирээдүйд тухайн хөрөнгийг үргэлжлүүлэн ашиглахад эдийн засгийн өгөөж хүртэхгүй гэж үзсэн тохиолдолд данснаас хасдаг. Үндсэн хөрөнгийг данснаас хассан эсвэл борлуулсанаас үүссэн олз, гарзыг тухайн хөрөнгийн дансны үнэ ба борлуулалтын үнийн зөрүүгээр тооцож, ашиг алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө.

Биет бус хөрөнгө. Банкны худалдан авсан ашиглагдах хугацаа нь тодорхой биет бус хөрөнгийг анхны өртгөөр нь бүртгэнэ. Тайлант хугацаа бүрийн эцэст анхны өртгөөс хуримтлагдсан хорогдуулалт ба хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралтыг хассан дүнгээр биет бус хөрөнгийг хэмждэг. Биет бус хөрөнгийн өртөгт худалдан авалтын үнэ, гаалийн татвар хураамж, бусад нөхөн олгогдохгүй татвараас худалдааны хөнгөлөлт, хямдралыг хассан цэвэр дүн ба биет бус хөрөнгийг зориулалтаар нь ашиглахад бэлтгэлийг хангахтай холбоотой шууд гарах аливаа зардлаас бүрддэг. Хэрвээ дараагийн зардлууд нь тухайн хөрөнгийн ирээдүйн өгөөжийг нэмэгдүүлэхээр бол анхны өртөг дээр нэмж капиталжуулна. Харин дотооддоо бий болгосон гүүдвил, брэндтэй холбоотой зардлууд нь бусад бүх зардлуудыг гарсан үед нь ашиг алдагдлаар тусгана.

3. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН ҮНДСЭН БОДЛОГУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Биет бус хөрөнгө (Үргэлжлэл). Ашиглагдах хугацаа нь тодорхой биет бус хөрөнгийг хорогдуулахдаа хөрөнгийн өртөг эсвэл өртгийг орлох дүнгээс үлдэгдэл өртгийг хассан дүнгээр тооцно. Биет бус хөрөнгийг ашиглаж эхэлсэн өдрөөс эхлэн нийт хүлээгдэж буй ашиглагдах жилд үндэслэн шулуун шугамын аргаар хорогдуулах ба хорогдуулгыг ашиг алдагдалд тусгадаг. Энэ нь уг хөрөнгийн ирээдүйд авчрах өгөөжийг зарцуулах төлөв байдлыг хамгийн дөхөмтэй байдлаар тусгаж байна.

Биет бус хөрөнгийн ашиглагдах жил дараах байдалтай байна:

- Программ хангамж 10 жил
- Лиценз, зөвшөөрөл 1 жил

Биет бус хөрөнгийг бүртгэлээс хасах. Биет бус хөрөнгийг зарж борлуулах эсвэл ирээдүйд орж ирэх эдийн засгийн өгөөж нь байхгүй болсон үед бүртгэлээс хасна. Бүртгэлээс хасахтай холбоотой бий болох олз, гарыг тодорхойлохдоо бүртгэлээс хассан эсвэл борлуулснаас орж ирэх мөнгө болон хөрөнгийн дансны үнийн зөрүүгээр тооцох ба түүнийг тайлант жилийн Орлогын дэлгэрэнгүй тайланд тусгана.

Биет болон биет бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт. Банкны удирдлага тайлант хугацаа бүрийн эцэст үл хөдлөх хөрөнгө, биет хөрөнгө ба биет бус хөрөнгөнд үнэ цэнийн бууралт үүссэн шинж тэмдэг байгаа эсэхийг үнэлнэ. Хэрвээ үнэ цэнийн бууралтын шинж тэмдэг илэрвэл, банкны удирдлага үнэ цэнийн бууралтын нөхөн төлөгдөх боломжит хэмжээг тодорхойлохын тулд тухайн хөрөнгийн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн аль өндөр дүнгээс худалдан борлуулахтай холбоотой зардал болон ашиглалтын зардлыг хассан дүнгээр тооцно. Дансны үнийг нөхөн төлөгдөх дүн хүртэл бууруулах ба үнэ цэнэ бууралтын зардлыг тухайн жилийн ашиг, алдагдалд тусгана. Хөрөнгийн ашиглалтын үнэ цэнэ болон бодит үнээс худалдах зардлыг хассан дүнг тодорхойлоход ашигласан тооцоололд өөрчлөлт орсон тохиолдолд, өмнөх жилүүдэд хүлээн зөвшөөрсөн байсан хөрөнгийн үнэ цэнэ бууралтын зардлыг буцаана.

Харилцагчдын харилцах данс. Харилцагчдын харилцах данс нь улсын ба хувийн эзэмшлийн аж ахуйн нэгж, байгууллагад төлөх дериватив бус өр төлбөр бөгөөд хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгддэг.

Өрийн бичиг болон бусдаас авсан зээл. Банкаас гаргасан өрийн бичиг, зээллэг зэрэг өрийн хэрэгслүүдийг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ. Хэрэв банк өөрийн гаргасан өрийн бичгийг эргүүлэн худалдаж авбал тэдгээрийг санхүүгийн тайлангаас хасч, төлсөн дүн болон өр төлбөрийн дансны үнэ хоёрын зөрүүгээр өрийн хэрэгслийг данснаас хасахад үүссэн олзоор хүлээн зөвшөөрч бүртгэнэ.

Энгийн хувьцаа. 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Монгол Улсын Засгийн газар Банкны хувь нийлүүлсэн хөрөнгийг мөнгөөр төлсөн боловч хувьцаа эзэмших эрхийн гэрчилгээг олгоогүй байна.

Орлогын албан татвар. Тайлант хугацааны эцэст орлогын албан татварыг хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй хууль тогтоомжийн дагуу тооцон санхүүгийн тайланд тусгана. Орлогын албан татварын хураамж нь өнөөгийн болон хойшлуулсан татвараас бүрдэх ба зарим тохиолдолд орлогын албан татвар нь тухайн үеийн болон өөр үеийн бусад орлого ба шууд өөрийн хөрөнгийн гүйлгээнд хүлээн зөвшөөрөгдсөн байдаг тул энэ тохиолдлоос бусад тохиолдолд орлогын албан татварыг тухайн жилийн ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө. Өнөөгийн татвар гэж тухайн үеийн ба өнгөрсөн хугацааны татвар ногдуулах ашиг, алдагдалтай холбоотой татварын албанд төлөгдөхөөр хүлээгдэж буй дүн эсхүл буцаан хүлээн авах дүнг хэлнэ. Хэрвээ санхүүгийн тайланг татварын буцаалтыг хийхээс өмнө баталгаажуулбал татвар ногдуулах ашиг, алдагдлыг төсөөлөл дээр суурилж тооцно. Орлогын татвараас бусад татварыг захиргааны ба бусад үйл ажиллагааны зардалд бүртгэнэ.

Хойшлогдсон орлогын албан татвар. Хойшлогдсон орлогын татварыг татварын алдагдлыг дараа үеүүдэд шилжүүлэх балансын өглөгийн арга болон хөрөнгө, өр төлбөрийн татварын суурь ба тэдгээрийн санхүүгийн тайлагналын зорилгоор тооцсон бүртгэлийн үнийн түр хугацааны зөрүүг ашиглан тооцно. Анх хүлээн зөвшөөрснийг тооцохгүй байх зарчмын дагуу бизнесийн нэгдлээс бусад хөрөнгө эсхүл өр төлбөрийн нягтлан бодох бүртгэл болон татвар ногдуулах ашигт нөлөөлөхгүй анх хүлээн зөвшөөрсөн гүйлгээний түр хугацааны зөрүүнд хойшлогдсон татварыг тооцож бүртгэхгүй.

3. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН ҮНДСЭН БОДЛОГУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Хойшлогдсон орлогын албан татвар (Үргэлжлэл). Хойшлогдсон татварын хөрөнгө, өглөгийг тайлант хугацааны эцэст хүчин төгөлдөр мөрдөж буй татварын хувь хэмжээгээр тооцох ба энэ нь түр хугацааны зөрүүг буцаах эхсүл татварын алдагдлыг дараа үеүүдэд шилжүүлэхэд мөн хэрэглэгдэнэ.

Түр хугацааны зөрүүгийн хасагдуулга ба дараа үеүүдэд шилжүүлэх татварын алдагдал зэрэг хойшлогдсон татварын хөрөнгийг зөвхөн ирээдүйд татвар ногдох ашиг бий болж хасагдуулгыг барагдуулах бүрэн боломжтой гэж үзэн бүртгэнэ.

Нөөцийн сан, Болзошгүй өр төлбөр ба болзошгүй хөрөнгө

Нөөцийн сан. Банк нь өнгөрсөн үйл явдлын улмаас хуулиар үүрэг хүлээсэн эсвэл засч сайжруулахаар үүрэг хүлээсэн бөгөөд энэхүү үүргийг барагдуулахад эдийн засгийн өгөөж бүхий хөрөнгийг зарцуулах өндөр магадлалтай бол нөөцийн санг хүлээн зөвшөөрч бүртгэнэ.

Хүлээн зөвшөөрсөн нөөцийн сангийн хэмжээ, дүнг тухайн үүрэгтэй холбоотой бүх эрсдэл ба тодорхойгүй байдлыг харгалзаж бий болсон үүргийн гүйцэтгэлийг тайлант хугацааны эцэст хангуулахаар төсөөлж тооцоолно. Нөөцийн санг хэмжихдээ одоо бий болсон үүргийг хангуулахаар төсөөлсөн бэлэн мөнгөний урсгалыг ашиглах ба түүний бүртгэлийн үнэ нь энэхүү бэлэн мөнгөний урсгалын өнөөгийн үнэ байна.

Нөөцийн санг барагдуулахад шаардлагатай эдийн засгийн өгөөжийг бүгдийг нь эсвэл заримыг нь гуравдагч тал нөхөн төлөх магадлалтай ба хэрэв нөхөн төлөх нь тодорхой болсон бөгөөд нөхөн төлбөрийн хэмжээг найдвартай хэмжих боломжтой үед уг авлагыг хөрөнгө хэмээн хүлээн зөвшөөрнө.

Нөөцийн санг тайлант хугацаа бүрийн эцэст хянах ба ингэхдээ хамгийн сайн төсөөллийг тусгаж залруулдаг.

Эдийн засгийн өгөөжийг шилжүүлж өр төлбөрийг барагдуулах шаардлагагүй болсон үед нөөцийн санг буцаана.

Болзошгүй өр төлбөр ба хөрөнгө. Аж ахуйн нэгжийн бүрэн хяналтаас гадуурх нэг болон түүнээс дээш ирээдүйн үйл явдал тохиолдох, эс тохиолдохоос хамаарч үүсэх эсэх нь тодорхойлогддог тул болзошгүй өр ба болзошгүй хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрч бүртгэхгүй.

Эдийн засгийн өгөөж бүхий нөөцийн урсгалыг гадагшлуулах магадлал өндөр бол болзошгүй өр төлбөрийн мэдээллийг нээлттэй болгоно.

Эдийн засгийн өгөөж орж ирэх өндөр магадлалтай үед болзошгүй хөрөнгийн талаарх мэдээллийг нээлттэй болгоно.

Зээлтэй холбоотой үүрэг хүлээх. Банк нь аккредитив болон санхүүгийн батлан даалт гаргах зэргээр зээлтэй холбоотой үүрэг хүлээсэн хэлцэл хийдэг. Санхүүгийн батлан даалт нь харилцагч гуравдагч талд төлөх төлбөрийн үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд Банк харилцагчийн өмнөөс төлбөр төлөхөөр эргэж буцалтгүй баталгаа гаргах бөгөөд зээлтэй адил эрсдэлийг бий болгодог.

Санхүүгийн батлан даалт болон зээл олгохтой холбоотой үүргийг анх бүртгэлд тусгахдаа бодит үнэ цэнээр нь хүлээн зөвшөөрөх ба энэ нь хүлээн авсан үйлчилгээний хөлсөөр нотлогдоно. Энэхүү дүн нь зээл олгохтой холбоотой үүрэгт хугацааны турш шулуун шугамын аргаар хорогдуулагдах ба энэ нь банк тусгайлан зээл олгох үүрэг хүлээсэн болон уг зээлийн гэрээг богино хугацааны дараа худалдах зорилгогүй тохиолдолд шулуун шугамын аргаар хорогдуулагдахгүй бөгөөд энэ тохиолдолд ийм төрлийн зээл гаргах үүргийн төлөө авсан төлбөрийг хойшлуулж, зээлийн анх хүлээн зөвшөөрсөн дүнд оруулж бүртгэдэг.

Тайлант хугацаа бүрийн эцэст зээлийн үүргийг (i) анх хүлээн зөвшөөрсөн дүнгийн хорогдуулаагүй үлдэгдэл дүн (ii) тайлант хугацаа бүрийн эцсийн байдлаарх тухайн үүргийг барагдуулахад шаардагдах хөрөнгийн төсөөлж тооцсон дүнгийн аль ихээр хэмжинэ. Хэрэгжиж буй зээлийн үүргийн үйлчилгээний төлбөрийг зохих хугацаанд хүлээн авч байгаа бол холбогдох хугацаанд хуваарилан орлогоор хүлээн зөвшөөрч үүрэг хүлээсэн нийт хугацааны турш бүртгэнэ.

3. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН ҮНДСЭН БОДЛОГУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Ажилтнуудын цалин хөлс, тэтгэмж, урамшуулал

Богино хугацаат цалин хөлс, тэтгэмж, урамшуулал. Банк нь тайлант хугацаанд ажилтнуудад төлсөн цэвэр дүн ба тэдгээрийн үйлчилгээний зардлыг өр төлбөрөөр хүлээн зөвшөөрч бүртгэдэг. Хэрвээ Банк нь ажилтнуудынхаа өнгөрсөн үеийн үйлчилгээний үр дүнд ийнхүү төлөхөөр хуулиар хүлээсэн эсвэл сайн дураар үүрэг хүлээсэн бол үүнийг зохих ёсоор тооцоолох боломжтой бол ойрын хугацаанд мөнгөн шагнал олгох, ашиг хуваах хөтөлбөрийн хүрээнд олгохоор хүлээгдэж буй дүнг өр төлбөрөөр хүлээн зөвшөөрч бүртгэдэг.

Ажилтнуудын богино хугацаат цалин хөлс, тэтгэмж, урамшууллын өр төлбөрийг хорогдуулаагүй өртгөөр бүртгэх бөгөөд холбогдох үйлчилгээ үзүүлсний дараа зарлагадана.

Урт хугацаат тэтгэвэр, тэтгэмж. Банк нь өөрсдийн ажилтнууддаа хямд өртөгтэй цалингийн болон орон сууцны зээл олгох зорилгоор гуравдагч банкинд эх үүсвэр байршуулсан. Энэхүү хөтөлбөрийн өртгийг анх урьдчилж төлсөн зардлаар тусгасан бөгөөд зээлийн хугацааны турш орлогын дэлгэрэнгүй тайланд тусган зарлагадана.

Ажлаас гарсны дараах тэтгэвэр, тэтгэмж. Банк нь улсын нийгмийн даатгалын системийн хүрээнд ажилтнуудын цалин болон тэтгэмжийн нийт дүнгээс тодорхой хувиар нийгмийн даатгалын шимтгэл тооцон ногдуулдаг. Тухайн жилийн нийгмийн даатгалын шимтгэлийн төлбөрөөс өөр тэтгэвэр тэтгэмжийн гэрээ хэлцэлгүй болно. Уг шимтгэлийн төлбөрийг холбогдох цалинг төлсөн жилийн Орлогын тайланд зардалд оруулан тайлагнадаг.

Хөрөнгө ба өр төлбөрийг хооронд нь хаах. Зөвхөн хүлээн зөвшөөрсөн дүнг хооронд нь хаах хууль ёсны эрх үүссэн, цэвэр дүнгээр төлбөр хийх эсхүл хөрөнгийг бодитой хэрэгжсэн гэж үзэн өр төлбөрийг шууд барагдуулах зорилготой бол санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийг хааж санхүүгийн байдлын тайланд цэвэр дүнгээр нь тайлагнана.

Орлого болон зардлыг хүлээн зөвшөөрөх. Бүх өрийн хэрэгслийн хувьд хүүгийн орлого ба хүүгийн зардлыг бодит хүүгийн хувийг ашиглан тооцож аккрузал сууриар бүртгэнэ. Энэ аргачлал нь хүүгийн орлого ба зарлагын бүрэлдхүүн болох гэрээний талуудын хүлээн авсан ба төлсөн шимтгэл, хураамжийг хамруулан тооцох ба энэ шимтгэл хураамж нь бодит хүү, гүйлгээний зардал ба бусад нэмэгдэл, хямдруулалтын салшгүй хэсэг байна.

Санхүүгийн хөрөнгийг бий болгох эсхүл олж авах эсхүл санхүүгийн өр төлбөр гаргахтай холбоотойгоор банкны хүлээн авсан болон төлсөн шимтгэл зэрэг шимтгэл хураамжууд нь бодит хуугийн хувийн салшгүй хэсэг байна. Жишээлбэл: зээлжих чадварыг үнэлэх, баталгаа, барьцааг үнэлэх, бүртгэх, санхүүгийн хэрэгслийн нөхцөлийг хэлэлцэн тохирох болон хэлцэлийн бичиг баримтыг боловсруулахтай холбоотой бүх шимтгэл хураамжууд.

Хэрэв Банк тусгайлан зээл олгох үүрэг хүлээсэн бөгөөд уг зээлийн гэрээг богино хугацааны дараа худалдах зорилгогүй тохиолдолд банкны зах зээлийн хүүгээр олгосон зээлээс хүлээн авсан шимтгэл, хувь нь бодит хүүгийн хувийн салшгүй хэсэг болно. Банк зээлтэй холбоотой үүргийг ашиг, алдагдлаар дамжуулах бодит үнэ бүхий санхүүгийн өр төлбөр хэмээн үзэхгүй.

Зээл болон өрийн бусад хэрэгслүүд эргэн төлөгдөх нь эргэлзээтэй болоход тэдгээрээс хүлээгдэж буй орох мөнгөн урсгалыг өнөөгийн үнэ цэнэ хүртэл нь бууруулж, харин хүүгийн орлогыг үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хэмжихэд ашигласан хөрөнгийн бодит хүүгийн хувиар тооцсон хямдруулалтын өнөөгийн үнэ цэнээр салган бүртгэнэ.

Бусад бүх шимтгэл хураамж болон бусад орлого, зардлын зүйлийг ерөнхийдөө тодорхой гүйлгээний нийт үзүүлэх ёстой үйлчилгээнд, гүйцэтгэсэн ажил үйлчилгээний эзлэх хувиар аккрузал сууриар бүртгэнэ. Бусад шимтгэл, хураамж ба орлого, зарлагыг эдгээртэй холбоотой үзүүлсэн нийт үйлчилгээнд эзлэх бодит хувийг үндэслэн тусгайлсан гүйлгээг гүйцэтгэлд тулгуурлан аккрузал сууриар бүртгэнэ.

Зээл, хувьцаа эсхүл бусад үнэт цаасыг авах эсхүл бизнес худалдах, худалдан авах зэрэг гуравдагч этгээдийн хийх хэлцэлтэй холбоотой хэлэлцээр хийх ба оролцсоны шимтгэл, хураамжийг уг ажил бүрэн дууссаны дараа бүртгэнэ.

3. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН ҮНДСЭН БОДЛОГУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Засгийн газрын тусламж. Засгийн газрын тусламжийг хүлээж авах нь тодорхой бөгөөд Банк холбогдох бүхий л шаардлагуудыг хангасан тохиолдолд Засгийн газрын тусламжийг бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрч бүртгэнэ. Өртөгт хамаарах Засгийн газрын буцалтгүй тусламжийг тэдгээрийн нөхөгдөхөөр тооцоолсон өртгийн хугацааны турш орлогын дэлгэрэнгүй тайланд хойшлуулан хүлээн зөвшөөрнө.

Банк нь Засгийн газрын тусламжийг холбогдох зардлын бууралтаар хүлээн зөвшөөрөхөөр шийдвэрлэсэн. Хэрэв Засгийн газрын тусламжийг бүхэлд нь эсвэл хэсэгчлэн Засгийн газарт эргүүлэн төлөхөөр болвол энэхүү тусламжийг аливаа үлдсэн хойшлогдсон орлоготой тааруулна. Хангалтгүй тохиолдолд үлдэгдлийг нэн даруй зарлагадна.

Гадаад валют

Гадаад валютаарх ажил гүйлгээг. Төгрөгөөс бусад валютаар гарсан ажил гүйлгээг тухайн ажил гүйлгээ хийсэн өдрийн ханшаар төгрөг рүү хөрвүүлэн бүртгэдэг. Тайлант хугацаа бүрийн эцэст гадаад валютаар илэрхийлсэн хөрөнгө ба өр төлбөрийг тухайн тайлант хугацааны эцэс дэх ханшаар хөрвүүлж ханшийн тэгшитгэлийг тооцно. Бодит үнэ цэнээр бүртгэдэг гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн мөнгөн бус хөрөнгө ба өр төлбөрийг бодит үнэ цэнийг тодорхойлсон өдрийн ханшаар хөрвүүлэн бүртгэнэ. Ханшийн тэгшитгэлийн хөрвүүлгээс үүссэн олз, гарзыг тухайн жилийн ашиг, алдагдалд тусгана. Түүхэн өртгөөр хэмжигддэг гадаад валютаарх мөнгөн бус хөрөнгө ба өр төлбөрийг хөрвүүлж ханшийн тэгшитгэл хийхгүй.

Холбоотой талуудтай хийсэн ажил гүйлгээ

Банк, түүний холбоотой этгээдийн хооронд хөрөнгө, ажил үйлчилгээ эсвэл үүргийг нөхөн төлбөртэй, төлбөргүй нөхцлөөр шилжүүлэг хийхийг холбоотой талуудтай хийсэн ажил гүйлгээ гэнэ.

Дараах нөхцөлийг хангасан этгээд эсхүл түүний гэр бүлийн ойрын гишүүн нь Банкны хувьд холбоотой тал болно:

- Банкныг шууд эсвэл хамтран хянадаг,
- Банкны үйл ажиллагаанд их хэмжээний нөлөө үзүүлдэг,
- Банк, түүний толгой компанийн удирдах гол албан тушаалтнууд.

Дараах нөхцөлийг хангасан аж ахуйн нэгж, байгууллага нь Банкны холбоотой талууд болно:

- Тухайн аж ахуйн нэгж болон Банк нь нэг группын гишүүн байх ба энэ тохиолдолд толгой компани, охин компаниуд нь хоорондоо холбоотой талууд болно;
- Тухайн аж ахуйн нэгж нь нөгөө аж ахуйн нэгжийнхээ хараат компани эсвэл хамтарсан хөрөнгө оруулалттай байх эсвэл нөгөө аж ахуйн нэгжийнхээ харъяалагддаг группын гишүүн компанийн хамтарсан хөрөнгө оруулалттай эсвэл хараат компани байх;
- Хоёр компани хоёулаа нэг гуравдагч этгээдийн хамтарсан хөрөнгө оруулалттай компани байх;
- Нэг компани нь гуравдагч этгээдийн хамтарсан хөрөнгө оруулалттай компани бөгөөд нөгөө компани нь тухайн гуравдагч этгээдийн хараат компани байх;
- Тухайн аж ахуйн нэгж нь Банк, түүний холбоотой талын ажиллагсдын тэтгэврийн санг хариуцдаг байх;
- Тухайн аж ахуйн нэгж нь дээр дурдсан холбоотой этгээдийн шууд эсвэл хамтарсан хяналтан дор байх;
- Банкныг шууд эсвэл хамтран хянадаг этгээд нь тухайн аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагаанд их хэмжээний нөлөөтэй байх, тухайн аж ахуйн нэгжийн, эсвэл түүний толгой компанийн удирдах гол албан тушаалтан байх.

Банкны мөн чанараас хамаараад мөн бодлогыг хэрэгжүүлэгч банкны хувьд, түүний бараг бүх зээл болон бусад гүйлгээ нь холбоотой талуудтай хийгдсэн байна. Иймээс НББОУС-ын 24.25-д заасны дагуу банкны Засгийн газрын холбоотой этгээдтэй хийсэн чухал биш хэлцэл нь мэдээллийг нээлттэй болгох үүргээс чөлөөлөгдөнө.

4. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН ҮНЭЛЭМЖ БА ТОДОРХОЙ БУС БАЙДЛЫН ТААМАГЛАЛ ТООЦООЛЛЫН ҮНДСЭН ЭХ СУРВАЛЖ

Банкны бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэх явцад банкны удирдлага нь эх сурвалж шууд харагдахгүй хөрөнгө ба өр төлбөрийн бүртгэлийн үнийг тодорхойлохдоо удирдлага нь үнэлэмж болон таамаглал, тооцооллыг хэрэглэдэг бөгөөд өмнөх жилүүдийн туршлага ба бусад холбогдох бусад хүчин зүйлсэд үндэслэн тооцдог. Үүнд бодит үр дүн нь зөрүүтэй байж болох тул таамаглал, тооцооллыг байнга хянадаг. Таамаглал тооцоололд гарсан өөрчлөлт нь зөвхөн тайлант жилд нөлөөлөх бол өөрчлөлтийг тухайн тайлант үед, хэрэв өөрчлөлтийн нөлөө тайлант жил болон ирээдүйн тайлант жилүүдэд гарвал тухайн тайлант хугацаа болон өөрчлөлт гарах ирээдүйн тайлант жилүүдэд бүртгэлд тусгана.

Тодорхой бус байдлыг бий болгож буй гол хүчин зүйлс. Дараагийн санхүүгийн жилийн тайлант үе бүрийн эцэст хөрөнгө ба өр төлбөрийн бүртгэлийн үнэд материаллаг залруулга хийлгэх эрсдэлтэй дор дурдсан тодорхой бус байдлууд байна.

Ажилтнуудад урьдчилж төлсөн зардлын дансны үнийг тодорхойлох. Удирдлагын үзэж байгаагаар Төрийн банкинд байршуулсан 850 сая төгрөг ба Голомт банкинд байршуулсан 150 сая төгрөгийн хадгаламжийн хүү нь зах зээлийн хүүнээс доогуур байна. Адил төстэй гүйлгээний талаарх нийтэд нээлттэй мэдээлэл дээр үндэслэн Монголбанкны жилийн 10.5 хувийн бодлогын хүүгийн хувийг төгрөгийн эх үүсвэрийн зах зээлийн бодит ханшаар авч болно хэмээн удирдлага үнэлсэн. Иймээс холбогдох урьдчилж гарсан төлбөрийг анх 776,352 мянган төгрөгийн бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрсөн. СТОУС-ын дагуу анх хүлээн зөвшөөрөхөд гарсан алдагдал нь (ө.х. хадгаламжийн дансны үнэ болон бодит үнэ цэнийн хоорондох зөрүү) урьдчилж төлсөн цалин болно. Энэхүү хөтөлбөрийн өртгийг Төрийн банк ба Голомт банкинд байршуулсан хөрөнгийн хугацааны турш хүлээн зөвшөөрөх нь зохистой хэмээн удирдлага үзсэн (дэлгэрэнгүйг тодруулга 9-с үзнэ үү).

Зээлийн эрсдэлийн сангийн хэмжээг тодорхойлох. Банкны зорилго нь Монгол Улсын хөгжлийн томоохон төсөл, хөтөлбөрүүдэд санхүүжилт олгох явдал юм. Иймээс ихэнхи төслүүд нь нийгмийн дэд бүтцийн шинж чанартай тул хөгжлийн зээлийг төлөхөд хангалттай хэмжээний ашиг олоход чиглэгдсэн мөнгөн урсгалыг дангаараа бий болгож чадахгүй. Гэсэн хэдий ч эдгээр зээлүүд дээр Засгийн газраас баталгаа гаргаж өгсөн бөгөөд аливаа зээлийн эрсдэлийг үнэлэхдээ эдгээр баталгааг авч үзсэн. Засгийн газраас баталгаа гаргасан зээлүүд дээр үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээ хийх шаардлагагүй хэмээн удирдлага үзсэн. Зээлийн багцын бүтэц болон Засгийн газрын баталгаанаас хамааран зээл төлөгдөхгүй байх түүхэн хувь "тэг" учир Банк зээлийн багцын үнэ цэнийн бууралтын сан байгуулаагүй болно. Засгийн газрын оролцоо их байгаагаас хамааран Банкны санхүүжүүлсэн төслүүд дээр банк тайлагнаагүй алдагдал хүлээгээгүй хэмээн удирдлага үзэж байна. Тодруулга 8-д Засгийн газрын баталгаа болон бусад барьцаа хөрөнгийн баталгааг тодруулсан. Баталгааны төлөгдөх чадварын үнэлгээнд гарсан аливаа өөрчлөлт банкны ашиг алдагдалд нөлөөлнө.

Банк зээлийн багцын үнэ цэнийн бууралтыг тогтмол хянана. Банк үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг тухайн жилийн ашиг алдагдлаар бүртгэх эсэхийг тодорхойлохдоо зээлийн багцын хүлээгдэж буй мөнгөн урсгалд хэмжигдэхүйц үнэ цэнийн бууралт ажиглагдаж байгаа эсэхийг тогтоохын өмнө уг бууралт тухайн багцад багтаж буй нэг зээлд ажиглагдаж байгаа эсэхийг тодорхойлно. Энэ нь банкны зээлдэгчдийн төлбөрийн чадваргүй байдал, банкны өөрийн төлбөрийн чадвартай холбоотой үндэсний болон бүс нутгийн эдийн засгийн нөхцөл байдлын сөрөг өөрчлөлт зэрэг ажиглагдахүйц мэдээлэлд суурилна. Удирдлагууд зээлийн эрсдэлийн төлөв болон ирээдүйн мөнгөн урсгалын тооцоолол болон багцад багтах үнэ цэнийн бууралтын объектив нотолгоон үндэслэн тооцоолол хийдэг. Энэ аргачлал ба таамаглал нь ирээдүйн мөнгөн урсгалын хэмжээ ба хугацааг төсөөлөхөд ажиглагдах ба төсөөлсөн алдагдал ба бодит алдагдлын зөрүүг багасгах зорилгоор байнга хяналт тавина.

10 хувийн өсөлт, бууралтын бодитоор хэрэгжих алдагдлыг алдагдлын тооцоололтой харьцуулсны үр дүнд зээлийн үнэ цэнийн бууралтын санд 663 сая төгрөгийн өсөлт, бууралт гарна (2012 онд 0 мянган төгрөг).

Данснаас эргэн төлөгдөх болон барьцаагаар баталгаажсан зээлийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал нь ирээдүйд орж ирэх мөнгөн урсгалын хямдруулсан дүнд үндэслэгдэнэ.

4. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН ҮНЭЛЭМЖ БА ТОДОРХОЙ БУС БАЙДЛЫН ТААМАГЛАЛ ТООЦООЛЛЫН ҮНДСЭН ЭХ СУРВАЛЖ

Засгийн газрын буцалтгүй тусламжийн бүртгэлийг тодорхойлох. Тодруулга 19, 20-д дурдагдсан 24 тэрбум болон 4 тэрбум төгрөгийн буцалтгүй тусламжийг 2012 оны 12 сарын 31 болон 2013 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар тус тус хүлээн авсан болохыг удирдлага дүгнэсэн. Энэхүү гүйлгээ НББОУС 20-ийн хүрээнд хамрагдах эсэхэд үнэлгээ хийх шаардлагатай. Засгийн газрын буцалтгүй тусламжийн тодорхойлолтод дурдсанаар зарим нөхцөл шаардлагын дагуу байгууллагын үйл ажиллагаанд зориулсан шилжүүлэг багтахаар заасан боловч үүнд "Засгийн газрын өмчийн оролцоотой байгууллагын" өмчийн оролцооны болон хэвийн үйл ажиллагааны гүйлгээг ялгах боломжгүй Засгийн газрын тусламжийг оруулахгүй. Удирдлага эдгээр 2 хөтөлбөр нь НББОУС 20-ийн дагуу буцалтгүй тусламжид багтах ба тайлант хугацаа тус бүрээр Засгийн газрын авлагыг барагдуулж чадах эсэхээ хангалттай нотолсон гэж үзэж байна.

Төгрөгийг ам.долларын зээл болгон хөрвүүлэх яамны бүртгэлийг тодорхойлох. 2013 оны 12 сарын 27-нд Банк Сангийн яам, бусад яамуудад олгосон төгрөгийн зээлийг 2013 оны 12 сарын 30-ны өдрөөр ам.долларын зээл болгон өөрчлөх зээлийн нэмэлт гэрээнүүдийг баталгаажуулсан. Өмнө нь эдгээр зээлүүд нь Монгол төгрөгөөр илэрхийлэгдэж байсан ба тодруулга 20-т тусгасны дагуу ам.доллараар авсан зээлтэй холбоотойгоор төгрөгийн ханшийн хөдөлгөөнтэй холбоо бүхий аливаа алдагдлыг Сангийн яам хариуцахаар үндсэн гэрээнд заасан. Зээл бүрийн олгосон өдрийн валютын ханшаар нийт 356 тэрбум төгрөгийн зээлийг 252 сая ам.долларын зээл болгон хөрвүүлсэн ба энэ нь хуримтлагдсан ашиг болон Сангийн яамнаас авахаар "Өр төлбөр ба авлага"-д тусгасан 61 тэрбум төгрөгийн авлагад нөлөөлөхгүй. Данснаас хасагдах гүйлгээ дүгнэлт шаардах эсэхийг НББОУС-39-д заасан шаардлагын дагуу тодорхойлно. Төгрөгийн зээлийн хөрвүүлэлт болон Сангийн яамнаас авах авлага нь тухайн жилд материаллаг нөлөө үзүүлэхгүй бөгөөд зээлийн гэрээний нөхцөлд томоохон өөрчлөлт оруулахгүй боловч зээлийн гэрээний үндсэн зохилгод тодруулга хийгдэх ба НББОУС 39-ийн дагуу дансны хасалт хийгдэхгүй хэмээн удирдлагууд дүгнэсэн.

Банкны зах зээлийн хүүнээс доогуур хүүтэй зээллэг болон бусдад олгосон зээлийг анхны хүлээн зөвшөөрөлт. Засгийн газраас Банкинд 2013 оны турш, зах зээлийн хүүгээс доогуур буюу жилийн 4,7917 хувийн хүүтэйгээр төгрөгөөр нэрлэсэн шууд санхүүжилтыг олгосон. Зах зээлийн адил төстэй гүйлгээнээс авсан мэдээлэл дээр үндэслэн төгрөгийн эх үүсвэрийн зах зээлийн ханшийг Монголбанкны 10.5 хувийн бодлогын хүүгээр төлөөлүүлж болно хэмээн удирдлага үзсэн. Энэхүү санхүүжилтээр Банк нь Засгийн газраас тогтоосон зорилтот харилцагчдад ойролцоогоор жилийн 8 хувийн бага хүүтэй зээлийг олгох боломжтой болно. Засгийн газраас авсан эх үүсвэрээс цаашид зээл олгохдоо хүүгийн хувийг тогтоох тал дээрх Банкны эрх мэдэл тун бага юм.

Эдгээр хэрэгслүүдийг анх хүлээн зөвшөөрөхөд олз, гарз үүсэх эсэхийг удирдлага үнэлээд энэхүү санхүүжилт ба олгосон зээлүүдтэй холбоотой анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөр аливаа олз, гарз үүсэхгүй болохыг тодорхойлсон. Банкны удирдлага энэхүү дүгнэлтийг гаргахдаа эдгээр санхүүгийн хэрэгслүүд нь зах зээлийн тусдаа сегмент (Банк өөрөө онцлог бүхий тусдаа зах зээлд үйл ажиллагаа эрхэлдэг) гэж үзсэн бөгөөд бөгөөд иймээс эдгээр нь бодит үнэ цэнийг хэмжих 2-р түвшинд хамаарна гэж тодорхойлсон.

Хойшлогдсон орлогын татварын хөрөнгийн хүлээн зөвшөөрөлт. Хүлээн зөвшөөрсөн хойшлогдсон татварын хөрөнгө нь ирээдүйн татвар ногдох ашгаас хасагдах журмаар нөхөгдөх орлогын татвар бөгөөд санхүүгийн байдлын тайланд бүртгэгдэнэ. Холбогдох татварын буцаалтыг эдлэх боломжтой хэмжээгээр хойшлогдсон татварын хөрөнгийг бүртгэнэ. Ирээдүйн болзошгүй татвар ногдох орлого болон татварын буцаалтыг удирдлагын бэлтгэсэн дунд хугацааны бизнес төлөвлөгөө болон ирээдүйн тооцоолол дээр үндэслэн гаргана. Бизнес төлөвлөгөөг банкны 2013 оны бодит ашиг болон бусад нөхцөл байдлын хүрээнд үндэслэлтэй хэмээн үзсэн удирдлагын хүлээлт дээр суурилан хийсэн. Банк нь татварын алдагдлыг оролцуулан хойшлогдсон татварын хөрөнгөө нөхөх чадвартай бөгөөд орлогын албан татварын 25 хувийн зардал хүлээнэ хэмээн удирдлага үзэж байна.

5. ШИНЭ БУЮУ ӨӨРЧЛӨГДСӨН СТАНДАРТ, ТАЙЛБАНУУДЫН ХЭРЭГЖИЛТ

Дараах шинээр батлагдсан стандартууд ба хэрэглээний тайлбарууд нь Банкны хувьд 2013 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр үйлчилж байна:

СТОУС 10, Нэгтгэсэн Санхүүгийн Тайлангууд (2011 оны 05 дугаар сард гаргасан, 2013 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдөр болон түүнээс хойш эхлэх тайлант жилүүдэд мөрдөгдөнө) НББОУС 27 "Нэгтгэсэн ба тусдаа санхүүгийн тайлан" болон СТХ-12 "Нэгтгэл-тусгай зориулалттай аж ахуйн нэгж" стандартад заасан нэгтгэл болон хяналтын заавруудыг өөрчилсөн. СТОУС 10 хяналтын тодорхойлолтыг өөрчилснөөр бүх аж ахуйн нэгжүүд хяналтыг тодорхойлоход нэгэн ижил тодорхойлолтыг хэрэглэх болсон. Тодорхойлолт нь дэлгэрэнгүй заавраар хангагдсан болно. Энэхүү өөрчлөлт нь Банкны санхүүгийн тайлангуудад материаллаг нөлөө үзүүлэхгүй хэмээн үзэж байна.

СТОУС 11, Хамтарсан хэлцэл, (2011 оны 05 дугаар сард гаргасан, 2013 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдөр болон түүнээс хойш эхлэх тайлант жилүүдэд мөрдөгдөнө), НББОУС 31 "Хамтарсан үйлдвэр дэх хувь оролцоо" болон СТХ-13 "Хувь нийлүүлэгчдээс мөнгөн бус хөрөнгө нийлсэн хамтын хяналттай аж ахуйн нэгжүүд" стандартуудыг сольсон. Тодорхойлолтод өөрчлөлт оруулснаар хамтарсан хэлцлийг Хамтарсан үйл ажиллагаа болон Хамтарсан үйлдвэр гэсэн хоёр төрөл болгон бууруулсан. Хамтран хянадаг байгууллагын тэнцүү хувиар нэгтгэх журмыг халсан. Хамтарсан хэлцэлд оролцогчид бүртгэлийг заавал өмчийн аргаар хөтөлнө. Эдгээр өөрчлөлтүүд нь Банкны санхүүгийн тайлангуудад материаллаг нөлөө үзүүлэхгүй.

СТОУС 12, Бусад Аж Ахуйн Нэгжүүд дэх Хувь Оролцооны Тодруулга, (2011 оны 05 дугаар сард гаргасан, 2013 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдөр болон түүнээс хойш эхлэх тайлант жилүүдэд мөрдөгдөнө), охин компани, хамтын болон, хараат компани, хараат бус байгууллагад хувь оролцоо бүхий компаниудад хамаарна. Энэ стандарт нь НББОУС 28 "Хараат Компани дахь Хөрөнгө Оруулалт"-д заасан тодруулгын шаардлагыг өөрчилсөн. СТОУС 12 аж ахуйн нэгжүүдийг охин, хараат компани, хамтарсан болон хараат бус бүтцийн байгууллагад оруулсан хувь эзэмшилтэй холбоотой гарах эрсдэл болон санхүүгийн нөлөөг үнэлэхэд тус болох мэдээллээр санхүүгийн тайлан хэрэглэгчдийг хангахаар заасан.

Эдгээр зорилтыг хангахын тулд шинэ стандарт нь аж ахуйн нэгжийн хяналт, хамтарсан хяналт аль эсхүл бусад аж ахуйн нэгж нь өөрийн ашиг сонирхолд нөлөөлдөг эсэхийг тодорхойлоход чухал ач холбогдолтой шүүхийн шийдвэр болон таамаглал, хяналтын бус ашиг сонирхлын дэлгэрэнгүй тодруулга, бүлгийн үйл ажиллагаа, мөнгөн урсгалын материаллаг хяналтын бус ашиг сонирхол болон нэгтгэгдээгүй бүтцийн аж ахуйн нэгжийн ашиг сонирхлын талаарх дэлгэрэнгүй мэдээлэл, охин компаниудын санхүүгийн мэдээллийн тодруулгыг шаарддаг. Энэхүү өөрчлөлт нь Банкны санхүүгийн тайлангуудад материаллаг нөлөө үзүүлэхгүй.

СТОУС 13, Бодит үнэ цэнийн хэмжилт, (2011 оны 05 дугаар сард гаргасан, 2013 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдөр болон түүнээс хойш эхлэх тайлант жилүүдэд мөрдөгдөнө), бүх СТОУС-уудад ашиглах боломжтой болгон бодит үнэ цэнийн тодорхойлолтыг өөрчилснөөр, бодит үнэ цэнийн хэмжилт болон тодруулгын шаардлагуудын хүндрэлтэй байдлыг бууруулах зорилготой. Энэхүү өөрчлөлт нь Банкны хянагдахуйц орлогоос бусад санхүүгийн тайлангуудад материаллаг нөлөө үзүүлэхгүй.

НББОУС 27, Нэгтгэсэн ба Тусдаа Санхүүгийн Тайлан, (2011 оны 05 дугаар сард гаргасан, 2013 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдөр болон түүнээс хойш эхлэх тайлант жилүүдэд мөрдөгдөнө), хараат компани, хамтарсан компани болон охин компани дангаараа санхүүгийн тайлан бэлтгэж байхад, тэдгээрт оруулсан хөрөнгө оруулалтын бүртгэлийн болон тодруулгын шаардлагуудыг тодорхойлох зорилготой. Нэгтгэсэн санхүүгийн тайлан болон хяналтын талаарх зааврыг СТОУС 10, Нэгтгэсэн Санхүүгийн Тайлан стандартаар орлуулсан. Энэхүү өөрчлөлт нь Банкны санхүүгийн тайлангуудад материаллаг нөлөө үзүүлэхгүй.

НББОУС 28, Хараат компани болон хамтарсан үйлдвэрт оруулсан хөрөнгө оруулалт, (2011 оны 05 дугаар сард гаргасан, 2013 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдөр болон түүнээс хойш эхлэх тайлант жилүүдэд мөрдөгдөнө). Зөвлөл энэ төслийг хэлэлцэж байхдаа хамтарсан үйлдвэрийг өмчийн аргаар бүртгэхийг НББОУС 28-д оруулахаар шийдсэн. Учир нь өмчийн арга хамтарсан хэлэлцээр болон хараат компанийн аль алинд хамаарна. Зааварт үүнээс өөр өөрчлөлт ороогүй. Энэхүү өөрчлөлт нь Банкны санхүүгийн тайлангуудад материаллаг нөлөө үзүүлэхгүй.

5. ШИНЭ БУЮУ ӨӨРЧЛӨГДСӨН СТАНДАРТ, ТАЙЛБАРУУДЫН ХЭРЭГЖИЛТ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

НББОУС 1-ийн өөрчлөлт, Санхүүгийн Тайлангуудын Толилуулга (2011 оны 06 дугаар сард батлагдсан, 2013 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдөр болон түүнээс хойш эхлэх тайлант жилүүдэд мөрдөгдөнө) нь бусад дэлгэрэнгүй орлого хэсэгт толилуулдаг тодруулгад аж ахуйн нэгжүүд бусад дэлгэрэнгүй орлогыг ашиг алдагдал руу дахин ангилах эсэхээс хамааран хоёр ангилахыг шаардсан юм. НББОУС 1-ээр "Орлого зарлагын нэгдсэн данс болон бусад дэлгэрэнгүй орлого" гэсэн нэрийг санал болгосон. Энэхүү өөрчлөлт нь Банкны санхүүгийн тайлангуудад материаллаг нөлөө үзүүлэхгүй.

Шинэчилсэн НББОУС 19, Ажилтнуудын Тэтгэвэр Тэтгэмж (2011 оны 6 дугаар сард батлагдсан, 2013 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдөр болон түүнээс хойш эхлэх тайлант жилүүдэд мөрдөгдөнө), тэтгэврийн сангийн зардал, ажлаас халагдсаны тэтгэмж болон ажилтнуудын нийт тэтгэвэр, тэтгэмжийн хүлээн зөвшөөрөлт болон хэмжилтэд өөрчлөлт оруулсан. Цэвэр тэтгэвэр, тэтгэмжийн өр төлбөрт (хөрөнгөд) гарсан өөрчлөлтүүдийг тухай бүр бүртгэхийг шаардсан: (i) үйлчилгээний өртөг болон цэвэр хүүг орлого зарлагын дансанд; мөн (ii) бусад дэлгэрэнгүй орлогын дахин хэмжилт. Энэхүү өөрчлөлт нь Банкны санхүүгийн тайлангуудад материаллаг нөлөө үзүүлэхгүй.

СТОУС 7-ийн өөрчлөлт, Санхүүгийн Хөрөнгө Өр Төлбөрүүдийг Хооронд нь Хаах Тодруулга (2011 оны 12 дугаар сард батлагдсан, 2013 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдөр болон түүнээс хойш эхлэх тайлант жилүүдэд мөрдөгдөнө). Өөрчлөлтийн дагуу санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг хооронд нь хааснаас үүдэн гарах үр дүнг тооцоолох боломжтой мэдээллийг санхүүгийн тайлан хэрэглэгчдэд толилуулахыг шаардсан. Энэхүү өөрчлөлт нь Банкны санхүүгийн тайлангуудад материаллаг нөлөө үзүүлэхгүй.

Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартад оруулсан сайжруулалтууд (2012 оны 05 дугаар сард батлагдсан, 2013 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдөр болон түүнээс хойш эхлэх тайлант жилүүдэд мөрдөгдөнө). Энэхүү сайжруулалтаар нийт таван өөрчлөлт оруулсан болно. СТОУС 1-д дараах өөрчлөлтүүд орсон: (i) Өмнө нь СТОУС-ын дагуу санхүүгийн тайлангаа гаргадаг байсан аж ахуй нэгж дахин СТОУС-ын дагуу санхүүгийн тайлангаа гаргах болсон тохиолдолд СТОУС-ыг анхлан авч хэрэгжүүлж буй мэт СТОУС 1-ийг дахин ашиглах эсвэл байнга ашиглаж байсан мэт СТОУС-уудыг өнгөрсөн үедээ буцаан ашиглах; (ii) өнгөрсөн үедээ анхлан хэрэгжүүлэгч нарт СТОУС 23 "Зээлийн зардал"-ыг ашиглахаас чөлөөлөх нөхцлийг нэмсэн.

НББОУС 1-д орсон өөрчлөлтүүд нь өнгөрсөн үеэ дахин тайлагнах, нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогод өөрчлөлт орсон эсвэл толилуулгын зорилгоор дахин ангилсан зэргээс материаллаг нөлөөлөл үүсэх тул өмнөх хугацааны эхэнд өгсөн гурав дахь тайлан буюу харьцуулалттай жилийн эхний балансад тайлбар тодруулга ирүүлэх шаардлагагүй, харин сайн дураараа харьцуулсан тайлан хүргүүлэх сонирхолтой аж ахуйн нэгжүүд тайлбар тодруулгыг ирүүлэх зайлшгүй шаардлагатай гэдгийг тодотгосон. НББОУС 16-д орсон өөрчлөлт нь нэгээс дээш тайлангийн хугацаанд ашигласан үйлчилгээний тоног төхөөрөмжийг бараа материал бус үндсэн хөрөнгөөр бүртгэхийг тодотгожээ. НББОУС 32-т орсон өөрчлөлт нь НББОУС 12-т шаарддаг байсны адил эзэмшигчдэд хуваарилсан хөрөнгийн татварын нөлөөллийг орлогын тайланд тусгаж байхыг тодотгосон байна. НББОУС 34-ийн шаардлагуудыг СТОУС 8-ынхтай адилтгахаар өөрчилжээ. НББОУС 34 нь үйл ажиллагаа эрхэлсэн удирдах ажилтанд тогтмол мэдээлдэг бөгөөд өмнөх жилийн санхүүгийн тайлан дахь тооцооллоос материаллаг өөрчлөлт гарсан бол нийт хөрөнгө болон өр төлбөр тооцдог аргачлалыг үйл ажиллагааны хэсэгт нээлттэй болгохыг шаарддаг болсон. Энэхүү өөрчлөлт нь Банкны санхүүгийн тайлангуудад материаллаг нөлөө үзүүлэхгүй.

СТОУС 10, СТОУС 11 болон СТОУС 12-т орсон Шилжих Зааварчилгааны Өөрчлөлтүүд (2012 оны 6 дугаар сард гаргасан бөгөөд 2013 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс хойшхи тайлант жилүүдэд мөрдлөг болгоно). Эдгээр өөрчлөлтүүд нь СТОУС 10 "Нэгдсэн санхүүгийн тайлангууд" дахь шилжих зааварчилгааг тодотгосон. СТОУС 10-ыг хэрэгжүүлж буй аж ахуйн нэгжүүд СТОУС 10-ыг хэрэгжүүлж эхэлсэн тайлант жилийнхээ эхний өдөр хяналтыг үнэлэх шаардлагатай бөгөөд хэрэв СТОУС 10-ын дагуу гаргасан нэгдсэн дүгнэлт нь НББОУС 27 болон ҮСА 12-ынхоос ялгаатай байвал огт биелэшгүй биш бол харьцуулалт хийх өмнөх тайлангийн жилийг дахин тайлагнана (СТОУС 10-ыг 2013 онд хэрэгжүүлж эхэлсэн аж ахуйн нэгжийн хувьд энэ нь 2012 он байх болно).

5. ШИНЭ БУЮУ ӨӨРЧЛӨГДСӨН СТАНДАРТ, ТАЙЛБАНУУДЫН ХЭРЭГЖИЛТ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

СТОУС 10, СТОУС 11 болон СТОУС 12-т орсон Шилжих Зааварчилгааны Өөрчлөлтүүд (Үргэлжлэл).

Эдгээр өөрчлөлтүүд нь мөн харьцуулалт хийх мэдээллийг зөвхөн өмнөх тайлант жилд гаргаж өгөхөөр шаардлагыг хязгаарлах замаар СТОУС 10, СТОУС 11 "Хамтарсан хэлцэл" болон СТОУС 12 "Бусад Аж Ахуйн Нэгжүүд дэх хувь оролцооны тодруулга"-уудад шилжилтийн нэмэлт хөнгөлөлтийг гаргаж өгч байгаа. Үүнээс гадна, эдгээр өөрчлөлтүүд нь СТОУС 12-ыг хэрэгжүүлж эхэлснээс өмнөх тайлант жилүүдэд нэгдсэн бус аж ахуйн нэгжүүдийн харьцуулалт хийх мэдээллийг гаргаж өгөх шаардлагыг хэрэгсэхгүй болгосон. Энэхүү өөрчлөлт нь Банкны санхүүгийн тайлангуудад материаллаг нөлөө үзүүлэхгүй.

Бусад өөрчлөлт орсон стандартууд болон тайлбарууд: СТОУСТХ 20, "Гадаргуун уурхайн үйлдвэрлэлийн явцад гарсан хөрс хуулалтын зардал". Энэ нь уурхайн салбар дахь хөрс хуулалтын үйл ажиллагаанаас үүссэн өгөөжийг хэзээ, хэрхэн дансжуулахыг тодорхойлох бөгөөд энэ нь Банкны санхүүгийн тайланд ямар нэгэн нөлөө үзүүлэхгүй. **СТОУС 1-ийн өөрчлөлт (2013 оны 03 дугаар сард батлагдсан, 2013 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдөр болон түүнээс хойш эхлэх тайлант жилүүдэд мөрдөгдөнө).** Анхлан хэрэгжүүлэгч нь СТОУС-д шилжихэд зах зээлийн түвшингээс доогуур хүүтэй Засгийн Газрын зээлийг дараа дараагийн үеүүдэд бүрэн бүртгэхээс чөлөөлсөн. Энэхүү өөрчлөлт нь Банкинд хамааралгүй.

Нягтлан бодох бүртгэлийн шинэ мэдэгдлүүд

2014 оны 01 дүгээр сарын 01-нээс хойшхи тайлант үеүүдэд хэрэглэж эхлэх зарим шинэ стандарт болон мэдэгдлүүд гарсан бөгөөд Банк эдгээрийг урьдчилан хэрэгжүүлж эхлээгүй болно.

СТОУС 9, Санхүүгийн хэрэгслүүд 1-р хэсэг: Ангилал ба хэмжилт. 2009 оны 11 дүгээр сард гарсан СТОУС 9 нь НББОУС 39 дэх санхүүгийн хөрөнгийн ангилал ба хэмжилттэй холбоотой хэсгүүдийг орлох болсон. Мөн 2010 оны 10 дугаар сард СТОУС 9-д нэмэлт өөрчлөлт оруулж, санхүүгийн өр төлбөрийн ангилал, хэмжилтийн асуудлыг багтаасан. Харин 2011 оны 12 дугаар сард орсон нэмэлт өөрчлөлтөөр (i) уг хэсгийг 2015 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн мөрдөх (ii) өөрчлөлтийг мэдээлэх тухай заалт оруулжээ. Уг стандартын гол агуулгаас дурьдвал:

- Санхүүгийн хөрөнгийг бодит үнэ цэнээр хэмжих, хорогдуулсан өртгөөр хэмжих 2 төрлөөр ангилах шийдвэрийг анх хүлээн зөвшөөрөхөд гаргана. Энэхүү ангилал нь байгууллага өөрийн санхүүгийн хэрэгслүүдийг удирдах бизнес загвар болон хэрэгслүүдийн мөнгөн урсгалын гэрээт нөхцлүүдээс хамаарна.
- Дараах хоёр нөхцлийг хангасан өрийн хэрэгслүүдийг дараагийн тайлант үе бүрт хорогдуулсан өртгөөр хэмжинэ: (i) байгууллагын бизнес загварын зорилго нь гэрээгээр үүсэх мөнгөн урсгалыг цуглуулахын тулд хөрөнгийг эзэмшихэд оршино, (ii) гэрээний дүнд хөрөнгийн бий болгох мөнгөн урсгал нь зөвхөн зээлийн үндсэн төлбөр ба хүүгийн төлбөрөөс бүрдэнэ (өөрөөр хэлбэл зөвхөн энгийн зээлд байх шинжүүдийг агуулсан). Бусад бүх өрийн хэрэгслүүдийг бодит үнэ цэнээр нь хэмжиж, бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг орлого, зарлагын дансанд бүртгэнэ.
- Бүх өмчийн хэрэгслүүдийг дараагийн тайлант үеүүдэд бодит үнэ цэнээр хэмжинэ. Арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй өмчийн хэрэгслүүдийг бодит үнэ цэнээр нь хэмжиж, бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг орлого, зарлагын дансанд бүртгэнэ. Бусад бүх өмчийн хэрэгслүүдийн хувьд тэдгээрийг анх хүлээн зөвшөөрөхдөө бодит үнэ цэнийн хэрэгжээгүй болон хэрэгжсэн олз, гарзыг орлого, зарлагын дансанд бүртгэх бус бусад дэлгэрэнгүй орлого байдлаар хүлээн зөвшөөрөх буцалтгүй сонголтыг хийж болно. Бодит үнэ цэнийн олз, гарзыг дахин ангилж орлого, зарлагын дансанд бүртгэхгүй. Хэрэгсэл тус бүрээр энэ сонголтыг хийнэ. Харин хөрөнгө оруулалтын өгөөжийг төлөөлж байгаа тохиолдолд ногдол ашгийг орлогын тайланд толилуулна.
- НББОУС 39-ийн санхүүгийн өр төлбөрийн ангилал, хэмжилттэй холбоотой ихэнхи шаардлагууд ямар нэг өөрчлөлтгүйгээр СТОУС 9-д орж ирсэн. Гол өөрчлөлт нь хэрэгслүүдийг бодит үнэ цэнээр нь хэмжиж, бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг орлого, зарлагын дансанд бүртгэдэг санхүүгийн өр төлбөрүүдийн зээлийн эрсдэлд гарсан өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогын хэсэгт толилуулах шаардлага тавигдсан.

5. ШИНЭ БУЮУ ӨӨРЧЛӨГДСӨН СТАНДАРТ, ТАЙЛБАНУУДЫН ХЭРЭГЖИЛТ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

СТОУС 9, Санхүүгийн хэрэгслүүд 1-р хэсэг: Ангилал ба хэмжилт (Үргэлжлэл).

СТОУС 9-ийг 2015 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн заавал мөрдөнө, энэ хугацаанаас өмнө хэрэгжүүлж эхлэхийг мөн зөвшөөрсөн. Банк нь энэхүү стандартын утга агуулга, Банкинд үзүүлэх нөлөө болон стандартыг хэрэгжүүлж эхлэх хугацааг судалж байгаа.

НББОУС 32-ийн өөрчлөлтүүд, Санхүүгийн Хөрөнгө Өр Төлбөрүүдийг Хооронд нь Хаах (2011 оны 12 дугаар сард батлагдсан, 2014 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойш эхлэх тайлант жилүүдэд мөрдөгдөнө). НББОУС 32-ийн хэрэглээний зааврыг оруулж, хооронд нь хаахтай холбоотой зарим нийцэшгүй зүйлүүдийг тодруулсан. Үүнд: “Одоогийн байдлаар хуулийн дагуу хооронд нь хаах эрхтэй”, мөн зарим нийт дүнгээр төлөх системийг цэвэр дүнгээр төлөх системтэй адилтган үзсэн. Банк нь энэхүү стандартын Банкинд үзүүлэх нөлөө болон стандартыг хэрэгжүүлж эхлэх хугацааг судалж байгаа.

СТОУС 10, СТОУС 12 болон НББОУС 27-д орсон нэмэлт өөрчлөлтүүд – Хөрөнгө оруулалтын аж ахуйн нэгжүүд (2012 оны 10 дугаар сарын 31-ний өдөр гарсан бөгөөд 2014 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс хойшхи тайлант жилүүдэд мөрдлөг болгоно). Өөрчлөлт нь хөрөнгө оруулалтын аж ахуйн нэгжийг дараах байдлаар тодорхойлсон: (i) хөрөнгө оруулалтын удирдлагын үйлчилгээ үзүүлэх зорилгоор хөрөнгө оруулагчдаас хөрөнгө татсан, (ii) үйл ажиллагааны зорилго нь зөвхөн хөрөнгийг өсгөх болон хөрөнгө оруулалтын ашиг олох зорилгоор хөрөнгийг зарцуулахад оршдог гэсэн хариуцлагыг хөрөнгө оруулагчдын өмнө хүлээсэн (iii) хөрөнгө оруулалтаа бодит үнэ цэнээр тооцож, үнэлдэг. Хөрөнгө оруулалтын аж ахуйн нэгжнь ашиг, алдагдалдаа өөрийн охин компаниудыг бодит үнэ цэнээр бүртгэхээс гадна аж ахуйн нэгжийн хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаатай хамааралтай үйлчилгээг үзүүлдэг охин компаниудынхаа тайланг зөвхөн нэгтгэхийг шаарддаг. Эдгээр өөрчлөлтүүд Банкны санхүүгийн тайлангуудад нөлөө үзүүлэхгүй хэмээн Банкны Удирдлага үзэж байна.

ОУСТТХ 21 – Шимтгэл хураамж (2013 оны 5 дугаар сарын 20-ны өдөр гарсан бөгөөд 2014 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс хойшхи тайлант жилүүдэд мөрдлөг болгоно). Тайлбар нь орлогын албан татвараас бусад шимтгэл хураамж төлөх үүргийн нягтлан бодох бүртгэлийг тодруулсан. Өр төлбөрийг үүсгэсэн үйл явдал нь хуулийн дагуу шимтгэл хураамж төлөх үүргийг бий болгосон үйл явдал болно. Эдийн засгийн хүрээнд аж ахуйн нэгж нь ирээдүйд үйл ажиллагаагаа үргэлжлүүлэхээс өөр аргагүй эсхүл санхүүгийн тайлангаа тасралтгүй байх зарчмаар бэлдсэнээс үүдэн өглөг үүсэх албагүй. Завсар үеийн болон жилийн эцсийн санхүүгийн тайлангуудад ижил хүлээн зөвшөөрөх зарчмуудыг мөрдлөг болгоно. Арилжааны төсөл гаргаснаар үүсэх өр төлбөрт энэхүү тайлбарыг мөн хэрэглэж болно. Эдгээр өөрчлөлтүүд Банкны санхүүгийн тайлангуудад нөлөө үзүүлэхгүй хэмээн Банкны удирдлага үзэж байна.

НББОУС 36-д орсон өөрчлөлтүүд – Санхүүгийн бус хөрөнгийн нөхөгдөх дүнгийн тухай тайлбарууд (2013 оны 05 дугаар сард гарсан бөгөөд 2014 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс хойшхи тайлант жилүүдэд мөрдлөг болгоно; НББОУС 13-аар мөн харьцуулагдах үеийн бүртгэл болон санхүүгийн тайланг бэлтгэсэн бол тайлбарын эрт хэрэглээг зөвшөөрнө). Эдгээр өөрчлөлтүүд мөнгөн урсгал бий болгодог нэгж нь гүүдвил аль эсвэл хязгааргүй хугацаат биет бус хөрөнгөтэй ба үнэ цэнийн бууралтгүй үед нөхөгдөх дүнгийн тодруулга хийх шаардлагыг халсан. Одоогоор Банк өөрчлөлтүүдийн санхүүгийн тайлангийн тодруулгуудад үзүүлэх нөлөөллийг судалж байна.

НББОУС 39-д орсон өөрчлөлтүүд – Үүсмэл санхүүгийн хэрэгслүүдийн шинэчлэл болон хеджийн нягтлан бодох бүртгэлийн үргэлжлэл (2013 оны 6 дугаар сард гарсан ба 2014 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс хойшхи тайлант жилүүдэд мөрдлөг болгоно). Тусгай нөхцөл биелсэн тохиолдолд хеджийн хэрэгсэл болох дериватив санхүүгийн хэрэгслүүдээр гол этгээдтэй хийх гүйлгээг хууль журамд нийцүүлэн тусгах үүднээс шинэчилсэн тохиолдолд хеджийн нягтлан бодох бүртгэл хийхийг эдгээр өөрчлөлтүүдээр тусгасан.

Эдгээр өөрчлөлтүүд Банкны санхүүгийн тайлангуудад нөлөө үзүүлэхгүй хэмээн Банкны удирдлага үзэж байна.

Дээр дурьдсанаас бусад тохиолдолд шинэ стандарт болон тайлбарууд нь Банкны санхүүгийн тайлангуудад материаллаг нөлөө үзүүлэхгүй.

5. ШИНЭ БУЮУ ӨӨРЧЛӨГДСӨН СТАНДАРТ, ТАЙЛБАРУУДЫН ХЭРЭГЖИЛТ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

НББОУС 19-д “Хангамжийн тодорхой төлөвлөгөө: Ажилтнуудын оролцоо” (2013 оны 11 дүгээр сард батлагдсан ба 2014 оны 07 сарын 01-ний өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр

байна) Энэхүү нэмэлт өөрчлөлт нь байгууллагад үзүүлсэн үйлчилгээний хугацаанаас хамаарал байхгүй тохиолдолд холбогдох ажилтнуудаас үзүүлэх үйлчилгээний зардлыг бууруулахад ажилтнуудын оролцох оролцоог тооцоолон мэдэх бололцоог олгодог. Дээр дурьдсан өөрчлөлт нь Банкны санхүүгийн тайлангуудад материаллаг нөлөө үзүүлэхгүй.

СТОУС 2012-т оруулах жил бүрийн нэмэлт өөрчлөлт (2013 оны 12 сард гаргасан ба 2014 оны 07 сарын 01-нийг хүртэл доор дурдсанаас өөрөөр биш бол хүчин төгөлдөр байна) Энэхүү нэмэлт өөрчлөлт нь үндсэндээ 7 стандартын өөрчлөлтөөс тогтоно.

СТОУС 2 нь "баталгаажих нөхцөл" гэсэн ойлголтыг тодорхой болгож, "гүйцэтгэлийн нөхцөл" болон "үйлчилгээний нөхцөл"-ийг тус тусад нь тодорхойлох зорилготой юм. Энэхүү нэмэлт өөрчлөлт нь 2014 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдөр буюу түүнээс хойш хувьцаагаар суурилсан төлбөрийн гуйвуулгад хүчин төгөлдөр байх болно.

СТОУС 3 нь дараах нэмэлт өөрчлөлтүүдийг тодорхойлох зорилготой. Үүнд: (1) НББОУС 32 тодорхойлсон дээр үндэслэн санхүүгийн өр төлбөр болон хөрөнгөөр ангиллагдсан санхүүгийн хэрэгслийн тодорхойлолтод заасан тогтсон хэмжээгээр төлөх үүрэг хариуцлага (2) бүх хөрөнгийн бус тогтоосон хэмжээ, санхүүгийн болон санхүүгийн бус хоёул тухайн цаг хугацаанд алдагдал болон ашгийн үнэлгээн дэх өөрчлөлтийн хамтаар хэмжигдэнэ. СТОУС 3-ын нэмэлт өөрчлөлт нь эхлүүлэх хугацаа нь 2014 оны 07 сарын 01-ний өдөр буюу түүнээс хойш байх тохиолдолд хүчин төгөлдөр байна.

СТОУС 8 нь нэмэлт өөрчлөлт оруулахдаа дараах зүйлийг шаардсан. Үүнд: (1) үйл ажиллагааны нэгдсэн сегментүүдийн удирдлагын гаргасан шийдвэрүүдийн тодруулга, үүнээс гадна нэгтгэсэн сегментүүд нь эдийн засгийн ижил хэв шинжтэй болохыг тодорхойлсон нэгтгэсэн болон эдийн засгийн үзүүлэлтүүд дэх сегментийн тодорхойлолт (2) сегментийн хөрөнгийн мэдээллийн тайлагналын үе дэх сегментийн болон байгууллагын хөрөнгийн зохицуулалт.

СТОУС 13-ын дүгнэлтүүдийн үндэслэл нь СТОУС 13-ыг хэвлүүлэхтэй холбоотойгоор НББОУС-ын 39 дэх тодорхой өгүүлэмжүүдийг устгах, хямдруулалтын үр нөлөө нь бодит бус үеийн нэхэмжлэх дээрх богино хугацааны авлага өглөгийг хэмжих боломжийг үл урсгахад чиглэгдсэн. НББОУС 16 болон НББОУС 38 нь байгууллагыг ханшийн өсөлтийн загварыг ашиглан хөрөнгийн нийт жинхэнэ зардал болон хуримтлагдсан элэгдэл хоёрыг хэрхэн зохицуулдаг болохыг тодорхойлох зорилготой.

НББОУС 24 нь тайлагнаж буй байгууллага болон түүний толгой байгууллагад (удирдах байгууллага) голлох удирдлагын боловсон хүчний үйлчилгээг үзүүлдэг холбогдох тал болон байгууллагыг тодотгох, удирдах байгууллагаас тайлагнах байгууллагад үзүүлсэн үйлчилгээний хөлсний хэмжээг тодруулахыг шаардах тухай багтаасан.

Банк нь одоогоор санхүүгийн тайланд үзүүлэх нэмэлт өөрчлөлтүүдийн нөлөөг үнэлж байна.

СТОУС 2013-ын жил тутмын сайжруулалт (2013 оны 12 сард гаргасан ба 2014 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдөр болон түүнээс хойш хүчин төгөлдөр). Сайжруулалт нь нийт 4 стандартаас бүрдэнэ.

СТОУС 1 дүгнэлтүүдийн үндэслэл нь стандартын шинэ хувилбар хэдийгээр зайлшгүй биш боловч эхэн үед ашиглагдах боломжтой, эхний удаад хуучин болон шинэ хувилбарын алинийг нь ч толилуулах хугацаанд ижил стандарт ашиглах тухай тодруулах зорилготой.

СТОУС 3 нь СТОУС 11-д заасны дагуу аливаа нэгдмэл байгууллагын нягтлан бодох бүртгэлд ашиглагдахгүй тухай тодотгох зорилготой. Мөн хувь нийлүүлсэн байгууллагын зөвхөн санхүүгийн тайланд хөнгөлөлтийн хамрах хүрээг тодруулдаг.

СТОУС 13-ын нэмэлт өөрчлөлт нь багцын хасалдуулгыг тодорхойлж, НББОУС болон СТОУС 9-ын хүрээнд бүх гэрээ, хэлцэлд (санхүүгийн бус хэрэгслийг зарах, худалдан авах гэрээ багтана) ашиглагдах цэвэр дүнд суурилах санхүүгийн хөрөнгө болон санхүүгийн өр төлбөрийн бүлгийн зах зээлийн үнийг хэмжих боломжийг байгууллагад олгодог.

5. ШИНЭ БУЮУ ӨӨРЧЛӨГДСӨН СТАНДАРТ, ТАЙЛБАРУУДЫН ХЭРЭГЖИЛТ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)
СТОУС 2013-ын жил тутмын сайжруулалт (Үргэлжлэл).

НББОУС 40 нь НББОУС болон СТОУС 3 хоорондоо үл зохицлыг тодруулж, шинэчлэгдсэн. НББОУС 40-ын заавар нь тайлагнагчдад хөрөнгө оруулалтын өмч хөрөнгө болон эзэмшигчийн ашиглаж буй өмч хөрөнгө хоорондын ялгааг ойлгоход тусладаг.

Банк нь одоогоор санхүүгийн тайланд үзүүлэх нэмэлт өөрчлөлтүүдийн нөлөөг үнэлж байна.

СТОУС 14 буюу Захиргааны хойшлуулсан данс тооцоо (2014 оны 01 сард гаргасан ба 2016 оны 01 сарын 01-ний өдөр болон түүнээс хойш хүчин төгөлдөр байна). СТОУС 14 нь анх удаа стандартыг үйл ажиллагаандаа ашиглаж буй байгууллагуудад НББ-ийн хүлээн зөвшөөрөгдсөн ерөнхий зарчмуудын шаардлагуудын дагуу ханшийн тохируулалттай холбоотой хэм хэмжээг тогтвортой тооцоолон мэдэх боломжийг олгодог. Гэвч СТОУС-ыг ашигладаг, ханшийн тохируулалттай холбоотой хэм хэмжээг тооцоолж мэддэггүй байгууллагад стандарт нь тусдаа тооцоолж байхыг шаарддаг. СТОУС-ын дагуу санхүүгийн тайлангаа толилуулдаг байгууллага нь энэхүү стандартыг ашиглах боломжгүй. Энэхүү нэмэлт өөрчлөлт нь Банкны санхүүгийн тайланд ямар ч материаллаг нөлөө үзүүлэхгүй.

Дээр дурьдсанаас бусад тохиолдолд шинэ стандарт болон тайлбарууд нь Банкны санхүүгийн тайлангуудад материаллаг нөлөө үзүүлэхгүй.

6. МӨНГӨ БА ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ХӨРӨНГӨ

	2013 оны 12 дугаар сарын 31	2012 оны 12 дугаар сарын 31 (Дахин тайлагнасан)
<i>Мянган төгрөгөөр</i>		
Касс дахь бэлэн мөнгө	6,589	6,132
Монголбанкинд байршуулсан хөрөнгө	418,732	31,672,320
Бусад банкинд байршуулсан хөрөнгө	21,293,060	31,358,100
Дотоодын банкуудад байршуулсан богино хугацаат мөнгөн хадгаламж	357,742,852	153,431,654
Нийт мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	379,461,233	216,468,206

Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө нь богино хугацаатай, өндөр хөрвөх чадвар бүхий хөрөнгө бөгөөд бэлэн мөнгө рүү түргэн хөрвөх чадвартай, үнэ цэнээ алдах эрсдэл багатай байдгаараа онцлог юм.

Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийг барьцаагаар хангах шаардлагагүй бөгөөд дээрх дүнгүүд нь хугацааны болон үнэ цэнийн бууралт тооцох үзүүлэлтээр ангилах шаардлагагүй хөрөнгийн ангилалд багтсан байдаг. 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар богино хугацаат мөнгөн хадгаламжийн хүү төгрөгийн хувьд жилийн 8.0-10.5 хувь, харин ам.долларын хувьд жилийн 3.0 хувь (2012 онд: төгрөгийн хувьд жилийн 8.0-11.5 хувь, ам.долларын хувьд 4.5-6.5 хувь) байсан.

Банкнаас Монголбанк, бусад банкуудын харилцах дансанд хугацаагүй байршуулсан бэлэн мөнгө болон анх 3 сараас бага хугацаатайгаар бусад банкуудад хадгалуулсан богино хугацаат мөнгөн хадгаламжийг Монголбанк болон бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө гэнэ.

Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн зээлийн чанарыг Стандарт энд Пүүрс, Мүүдийз болон Фитчийн зэрэглэлээр үнэлсэн. 2012 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн зээлжих зэрэглэл дараах байдалтай байна.

6. МӨНГӨ БА ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ХӨРӨНГӨ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2013 оны 12 дугаар сарын 31	2012 оны 12 дугаар сарын 31 (Дахин тайлагнасан)
Хугацаа хэтрээгүй, үнэ цэнэ буураагүй		
Монгол банк-В1 зэрэглэлтэй	418,732	31,672,320
В1 зэрэглэлтэй	208,905,738	80,940,815
Зэрэглэлгүй	170,130,174	103,848,939
Нийт мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө (касс дахь бэлэн мөнгө ороогүй)	379,454,644	216,462,074

Зэрэглэлгүй хөрөнгөнд аливаа үнэлгээний агентлагаас зэрэглэл тогтоогоогүй Монголын арилжааны банкуудад байршуулсан хөрөнгө хамаарна. Эдгээр арилжааны банкуудын санхүүгийн нөхцөл байдлыг Банкны зүгээс тогтмол хянаж ажилладаг бөгөөд арилжааны банкуудын Монголын зах зээл дээрх нэр хүнд болон бусад боломжтой мэдээлэл (мөн санхүүгийн мэдээлэл) дээр үндэслэн тэдгээрийн бизнесийн эрсдэл бага, холбогдох байршуулсан хөрөнгүүд бүрэн эргэн төлөгдөх боломжтой хэмээн Банкны удирдлага үзэж байна.

7. БАНКУУДАД БАЙРШУУЛСАН МӨНГӨН ХАДГАЛАМЖ

Банкуудад байршуулсан мөнгөн хадгаламж нь дотоодын банкуудад тодорхой хугацаагаар байршуулсан (3 сараас дээш, нэг жилээс ихгүй), төгрөгийн жилийн 8.5-12.0 хувийн хүүтэй, ам.долларын жилийн 5.0-5.4 хувийн хүүтэй мөнгөн хадгаламжуудаас бүрдэнэ.

Хугацаат мөнгөн хадгаламжуудын зээлийн чанарыг 2012 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Стандарт энд Пүүрс, Мүүдийз болон Фитчийн зэрэглэлээр үнэлэхэд дараах байдалтай байна.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2013 оны 12 дугаар сарын 31	2012 оны 12 дугаар сарын 31 (Дахин тайлагнасан)
В1 зэрэглэлтэй	534,141,815	140,712,501
Зэрэглэлгүй	118,196,212	28,211,989
Банкуудад байршуулсан нийт мөнгөн хадгаламж	652,338,027	168,924,490

Зэрэглэлгүй хөрөнгөнд аливаа үнэлгээний агентлагаас зэрэглэл тогтоогоогүй Монголын арилжааны банкуудад байршуулсан хөрөнгө хамаарна. Эдгээр арилжааны банкуудын санхүүгийн нөхцөл байдлыг Банкны зүгээс тогтмол хянаж ажилладаг бөгөөд арилжааны банкуудын Монголын зах зээл дээрх нэр хүнд болон бусад боломжтой мэдээлэл (мөн санхүүгийн мэдээлэл) дээр үндэслэн тэдгээрийн бизнесийн эрсдэл бага, холбогдох байршуулсан хөрөнгүүд бүрэн эргэн төлөгдөх боломжтой хэмээн Банкны удирдлага үзэж байна.

8. ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА

Зээл ба урьдчилгаа 2012 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар дараах бүтэцтэй байна. Үүнд:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2013 оны 12 дугаар сарын 31	2012 оны 12 дугаар сарын 31 (Дахин тайлагнасан)
Улсын төсвөөс эргэн төлөгдөх зээл ба урьдчилгаа	1,321,250,545	256,215,623
Байгууллагаас эргэн төлөгдөх зээл ба урьдчилгаа	864,564,549	237,340,344
Нийт олгосон зээл ба урьдчилгаа	2,185,815,094	493,555,967
Хасах нь: Зээлийн үнэ цэнийн бууралтын сан	(6,224,792)	-
Нийт зээл ба урьдчилгааны цэвэр дүн	2,179,590,302	493,555,967

2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр 1,937,970 сая төгрөгийн зээл ба урьдчилгаа нь тайлангийн өдрөөс хойш 12 сараас дээш хугацааны дараа төлөгдөхөөр хүлээгдэж байна (2012: 418,202 сая төгрөг).

Улсын төсвөөс эргэн төлөгдөх нөхцөлтэйгээр олгосон зээл ба урьдчилгаа төлбөр нь нийгмийн үр ашгийг нэмэгдүүлэх зорилготой, төслийн өөрийн мөнгөн урсгалаар зээлийг эргүүлэн төлөх боломжгүй төслүүд багтана. Эдгээр төслүүдэд орон нутаг болон нийслэлийн зам, дулааны цахилгаан станцын өргөтгөл болон сайжруулалт, шинэ төмөр зам барих болон арилжааны банкуудаар дамжин санхүүжигдэж байгаа бага дунд орлоготой өрхийг орон сууцжуулах ипотекийн санхүүжилт зэрэг орно.

Эдгээр зээлүүдийн үндсэн төлбөр, хүү болон эдгээрээс үүсэх гадаад валютын ханшийн алдагдалд Монголын засгийн газар баталгаа гаргасан ба жил бүр улсын төсөвт тусгагдан эргэн төлөгдөж байгаа болно.

2013 оны 9 дүгээр сарын 10-ны Монгол улсын Засгийн газрын №319 дугаар тогтоолоор гаргасан төрийн өмчит байгууллагуудын үйл ажиллагааг сайжруулах шийдвэрийн дагуу Банкнаас Эрдэнэс Таван Толгой ХК-д олгосон зээлийн хөрөнгийг зээлдэгчийн дүрмийн сангийн хөрөнгө оруулалтад шилжүүлэхтэй холбоотой ажлууд хийгдэж байна.

2013 оны 12 дугаар сарын 27-ны өдөр Банк Сангийн яам болон бусад яамдуудтай байгуулсан зээлийн гэрээнд өөрчлөлт оруулж, 12 дугаар сарын 30-ны өдөр төгрөгөөр олгосон зээлийг ам.долларт хөрвүүлсэн. Өмнө эдгээр зээлүүдийг балансд төгрөгөөр илэрхийлсэн байсан ба Сангийн яамтай байгуулсан зээлийн үндсэн гэрээнд төгрөгийн зээлийг олгосон өдрийн ам.долларын албан ханштай харьцуулсан ханшийн аливаа өөрчлөлтийн алдагдлыг Сангийн яам нөхөн төлөхөөр заасан байсан. Сангийн яамнаас авах ханшийн зөрүүний авлага нь өмнө Засгийн газрын буцалтгүй тусламж хэлбэрээр бүртгэгдсэн (Тодруулга 9-с харна уу) болно. Тухайн зээлийг анх олгох өдрийн төгрөгийн ам.доллартай харьцах албан ханшинд үндэслэн нийт 356 тэрбум төгрөгийн яамдуудад олгосон зээлийг нийт 252 сая ам.долларын зээлд хөрвүүлэн бүртгэсэн. Энэхүү хөрвүүлэлт нь Орлогын дэлгэрэнгүй тайланд нөлөө үзүүлэхгүй ба харин Санхүүгийн байдлын тайланд 61.3 тэрбум төгрөгөөр "Сангийн яамнаас авах гадаад валютын ханшийн зөрүүний авлага" дансны үлдэгдэл буурч, "Зээл болон урьдчилгаа" дансны үлдэгдэл өсөхөд нөлөөлсөн болно. Дэлгэрэнгүйг тодруулга 20-с үзнэ үү.

8. ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх зээлийн багцын чанарын шинжилгээг дараах байдлаар харуулав.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Улсын төсвөөс эргэн төлөгдөх зээл ба урьдчилгаа	Байгууллагаас эргэн төлөгдөх зээл ба урьдчилгаа	Нийт дүн
Хугацаа хэтрээгүй, үнэ цэнийн бууралтад ороогүй:			
- Хэвийн зээл	1,321,250,545	733,423,880	2,054,674,425
Хугацаа хэтрээгүй, үнэ цэнийн бууралтад ороогүй зээлийн нийт дүн	1,321,250,545	733,423,880	2,054,674,425
Хугацаа хэтэрсэн боловч үнэ цэнийн бууралтад ороогүй:			
- 30 хүртэлх хоногоор хугацаа хэтэрсэн:	-	4,778,921	4,778,921
Хугацаа хэтэрсэн боловч үнэ цэнийн бууралтад ороогүй зээлийн нийт дүн	-	4,778,921	4,778,921
Хугацаа хэтрээгүй боловч үнэ цэнийн бууралтад орсон:			
	-	126,361,748	126,361,748
Хугацаа хэтрээгүй боловч үнэ цэнийн бууралтад орсон зээлийн нийт дүн	-	126,361,748	126,361,748
Хасах нь: Зээлийн үнэ цэнийн бууралтын сан	-	(6,224,792)	(6,224,792)
Нийт зээл ба урьдчилгааны цэвэр дүн	1,321,250,545	858,339,757	2,179,590,302

Улсын төсвөөс эргэн төлөгдөх бүх зээлүүд Монгол Улсын Засгийн газрын зээлжих зэрэглэлтэй нэгэн адил В1 зэрэглэлтэй. Харин аж ахуйн нэгжүүдэд олгосон бүх зээлүүд нь тогтоосон зээлжих зэрэглэлгүй бөгөөд Удирдлагын зүгээс гэрээний хугацаа хэтрээгүй, үнэ цэнийн бууралтад ороогүй бүх зээлүүдийг хэвийн зээл хэмээн үзэж байна.

2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 5 том зээлдэгчид олгосон зээлийн нийт дүн 1,078,746 сая төгрөг (2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар 394,898 сая төгрөг) буюу нийт зээл ба урьдчилгааны 49 хувь (2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 80 хувь)-ийг эзэлж байна.

8. ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх зээлийн багцын чанарын шинжилгээг дараах байдлаар харуулав.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Улсын төсвөөс эргэн төлөгдөх зээл ба урьдчилгаа	Байгууллагаас эргэн төлөгдөх зээл ба урьдчилгаа	Нийт дүн
Хугацаа хэтрээгүй, үнэ цэнийн бууралтад ороогүй:			
- Хэвийн зээл	256,215,623	237,340,344	493,555,967
Нийт зээл ба урьдчилгааны цэвэр дүн	256,215,623	237,340,344	493,555,967

Банк аливаа зээлийн үнэ цэнэ буурсан эсэхийг тодорхойлохдоо авч зээлийн эргэн төлөгдөх хугацааны хэтрэлт, холбогдох барьцаа хөрөнгийн түргэн борлогдох чадвар байх бөгөөд төслийн ирээдүйн мөнгөн урсгал болон үнэ цэнийн бууралтын эхлэлийн шинж тэмдэг зэрэг хүчин зүйлсийг харгалзан үздэг. Зээлийн үнэ цэнийн бууралтын тооцооллын үр дүнг дээрх хүснэгтээр харуулсан байна.

Хугацаа хэтэрсэн боловч үнэ цэнийн бууралтад ороогүй зээлд барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ нь тухайн хугацаа хэтэрсэн зээлийн үндсэн төлбөр болон хүүгийн төлбөрийн нийт дүнг бүрэн нөхөх боломж бүхий барьцаа хөрөнгөөр баталгаажсан зээлүүд багтсан байна.

2013 оны туршид зээлийн үнэ цэнийн бууралтын санд хийгдсэн хөдөлгөөнийг (2012 онд зээлийн үнэ цэнийн бууралт хийгдээгүй) дор харуулав.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Улсын төсвөөс эргэн төлөгдөх зээл ба урьдчилгаа	Байгууллагаас эргэн төлөгдөх зээл ба урьдчилгаа	Нийт
2013 оны 12 дугаар сарын 01-ний өдрийн байдлаар байгуулсан зээлийн үнэ цэнийн бууралтын сан	-	-	-
Тайлант үед ноогдох сангийн өсөлт	-	6,224,792	6,224,792
2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар байгуулсан зээлийн үнэ цэнийн бууралтын сан	-	6,224,792	6,224,792

Барьцаа хөрөнгийн санхүүгийн нөлөөг дараах байдлаар тусад нь толилуулсан (i) барьцаа хөрөнгө болон зээлийн сайжруулалт нь хөрөнгийн дансны үнээс илүү буюу тэнцүү байх санхүүгийн хөрөнгүүд ("Барьцаа хөрөнгийн шаардлагыг давуулан биелүүлсэн") мөн (ii) барьцаа хөрөнгө болон зээлийн сайжруулалт нь хөрөнгийн дансны үнээс бага байх санхүүгийн хөрөнгүүд ("Барьцаа хөрөнгийн шаардлагыг дутуу биелүүлсэн") байна.

8. ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх барьцаа хөрөнгийг дор үзүүлэв.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Улсын төсвөөс эргэн төлөгдөх зээл ба урьдчилгаа	Байгууллагаас эргэн төлөгдөх зээл ба урьдчилгаа	Нийт дүн
Зээлийн барьцааны төрөл:			
- Засгийн газрын баталгаа	1,321,250,545	339,160,662	1,660,411,207
- Арилжааны банкны баталгаа	-	308,836,172	308,836,172
- Үндсэн хөрөнгийн барьцаа	-	216,567,715	216,567,715
Нийт зээл ба урьдчилгаа (үнэ цэнийн бууралтын өмнөх дүн)	1,321,250,545	864,564,549	2,185,815,094

Дээр харуулсан баталгааны үнэ цэнийг зээлийн нэрлэсэн үнэ болон авсан баталгааны үнийн аль багаар үнэлсэн.

2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх барьцаа хөрөнгийг дор үзүүлэв.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Улсын төсвөөс эргэн төлөгдөх зээл ба урьдчилгаа	Байгууллагаас эргэн төлөгдөх зээл ба урьдчилгаа	Нийт дүн
Зээлийн барьцааны төрөл:			
- Засгийн газрын баталгаа	256,215,623	141,512,394	397,728,017
- Арилжааны банкны баталгаа	-	1,923,000	1,923,000
- Үндсэн хөрөнгийн барьцаа	-	93,904,950	93,904,950
Нийт зээл ба урьдчилгаа	256,215,623	237,340,344	493,555,967

Монгол Улсын Хөгжлийн Банк
Санхүүгийн тайлангуудын тодруулгууд - 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр
 (Өөрөөр заагаагүй тохиолдолд мянган төгрөгөөр илэрхийлэв)

8. ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх барьцаа хөрөнгийн санхүүгийн нөлөө:

	Илүү барьцаа бүхий хөрөнгө 2013 оны 12 дугаар сарын 31		Илүү барьцаа бүхий хөрөнгө 2012 оны 12 дугаар сарын 31	
	Хөрөнгийн дансны үнэ	Барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ	Хөрөнгийн дансны үнэ	Барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ
<i>Мянган төгрөгөөр</i>				
Зээл ба урьдчилгааны барьцааны төрлөөр:				
- Засгийн газрын баталгаа	1,660,411,207	1,660,411,207	397,728,017	397,728,017
- Арилжааны банкны баталгаа	308,836,172	308,836,172	1,923,000	1,923,000
- Үндсэн хөрөнгийн барьцаа	210,342,923	217,677,467	93,904,950	132,485,968
Нийт дүн	2,179,590,302	2,186,924,846	493,555,967	532,136,985

Дээр харуулсан баталгааны үнэ цэнийг зээлийн нэрлэсэн үнэ болон авсан барьцааны үнийн аль багаар үнэлсэн.

Зээлийн багц дахь эдийн засгийн салбарын эрсдэлийн төвлөрөл дараах байдалтай байна:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2013 оны 12 дугаар сарын 31		2012 оны 12 дугаар сарын 31 (Дахин тайлагнасан)	
	Дүн	%	Дүн	%
- Цахилгаан станц	127,700,433	6%	2,774,321	1%
- Үйлдвэрлэл	440,446,405	20%	88,440,238	18%
- Төмөр зам	301,953,037	14%	-	-
- Авто зам	690,416,375	32%	202,183,795	41%
- Дэд бүтэц	94,614,203	4%	427,860	0%
- Орон сууцны барилга	67,364,832	3%	-	-
- Орон сууцны санхүүжилт	101,318,012	5%	50,773,958	10%
- Уул уурхай	357,222,876	16%	141,512,394	29%
- Тээвэр	4,778,921	0%	7,443,401	2%
Нийт зээл ба урьдчилгаа (үнэ цэнийн бууралтын өмнөх дүн)	2,185,815,094	100%	493,555,967	100%

9. БУСАД ХӨРӨНГӨ

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2013 оны 12 дугаар сарын 31	2012 оны 12 дугаар сарын 31
Сангийн яамнаас авах авлага	5,097,610	2,168,468
Бусад авлага	530	251
Урьдчилж төлсөн ажилтнуудын тэтгэмж	746,160	-
Бусад урьдчилж төлсөн зардлууд	182,832	114,283
Хангамжийн материал	9,358	2,513
Нийт бусад хөрөнгө	6,036,490	2,285,515

Сангийн яамнаас авах авлага нь Сангийн яам, Хүнс хөдөө аж ахуйн яам болон Банкны хооронд байгуулсан жижиг дунд үйлдвэрлэлийн төслийг санхүүжүүлэх гэрээтэй холбоотойгоор үүссэн Засгийн газрын буцалтгүй тусламж юм. 2012 оны 8 дугаар сард жижиг дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сангийн төгрөгийн зээлийн гэрээг Хүнс хөдөө аж ахуйн яам, Сангийн яам болон Банкны хооронд байгуулагдсан. Тус гэрээний холбогдох заалтад тусгаснаар төгрөгөөр олгосон зээлийг тухайн олгосон өдрийн албан ханштай харьцуулан ам.долларт хөрвүүлж тооцон, төлөлт хийх өдрийн албан ханшний өөрчлөлтөөс үүсэх ханшийн зөрүүний алдагдлыг Сангийн яам нөхөн төлөх үүрэг хүлээсэн байна. Үүний үр дүнд үүсэх ханшийн зөрүүний алдагдал нь Сангийн яамнаас Засгийн газрын буцалтгүй тусламж хэлбэрээр нөхөн төлөгдөнө.

2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар авлагын дүн 5,098 сая төгрөг байсан. 2013 оны 12 дугаар сарын 27 хүртэл Засгийн газрын баталгаатай бусад зээлүүдэд ногдох ханшийн зөрүүний авлага мөн багтаж байсан ба холбогдох төгрөгийн зээлүүдийг ам.долларт хөрвүүлснээр цаашид ханшийн зөрүүний авлагад тайлагнагдахгүй болсон. Дэлгэрэнгүйг тодруулга 4-өөс үзнэ үү.

Дээрх зээлүүдэд ногдох Сангийн яамнаас авах авлага нь төгрөгийн ам.доллартай харьцах албан ханшаас хамааран өөрчлөгдөнө. Төгрөгийн ханш ам.долларын эсрэг харьцангуйгаар чангарахад Сангийн яамнаас авах авлага буурч, зөрүүг "ханшийн тэгшитгэлийн зардал" дансанд хаана. Нийт 5,098 сая төгрөгийн 4,740 сая төгрөгийн авлага нь эргэлтийн бус хөрөнгө хэсэгт хамаарна. Дэлгэрэнгүйг тодруулга 8-аас үзнэ үү.

Монголын бусад банкуудын нэгэн адил Банк нь өөрийн ажилтнууддаа хямдруулсан хүүтэй орон сууцны зээл санал болгодог. Банк өөрийн ажилтнууддаа энэхүү тэтгэмжийг олгохын тулд Төрийн банкинд "0" хувийн хүүтэй 15 жилийн хугацаатай нийт 850 сая төгрөгийг, Голомт банкинд 20 жилийн хугацаатай жилийн 2 хувийн хүү бүхий нөхцлөөр нийт 150 сая төгрөгийг харилцах дансны хэлбэрээр тус тус байршуулсан. Ажилтнуудын орон сууцны санхүүжилтийн хөтөлбөрийг 2013 оны 6 дугаар сараас 1 тэрбум төгрөгийг Төрийн банкинд байршуулснаар эхэлсэн бөгөөд 2013 оны 12 дугаар сард холбогдох өөрчлөлт орсноор Төрийн болон Голомт банкуудтай хамтран энэхүү хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх болсон байна.

Энэхүү ажилтнуудад үзүүлж буй тэтгэмжийн хөрөнгийн анхны өртөг болох 776 сая төгрөгийг хөтөлбөрийн хугацааны туршид хорогдуулах ба 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх 746 сая төгрөгийн тэтгэмжийн 694 сая төгрөг нь эргэлтийн бус хөрөнгийн ангилалд хамаарна.

Эргэлтийн хөрөнгөнд мөн "Бусад авлага", "Урьдчилж төлсөн зардал" болон "Хангамжийн материал" зэрэг багтана.

Монгол Улсын Хөгжлийн Банк
Санхүүгийн тайлангуудын тодруулгууд - 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр
(Өөрөөр заагаагүй тохиолдолд мянган төгрөгөөр илэрхийлэв)

10. ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ

Банкны үндсэн хөрөнгийн дансны үнийн хөдөлгөөн дараах байдалтай байна:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Тод- руулга	Тоног төхөөрөмж	Тавилга, эд хогшил	Тээврийн хэрэгсэл	Нийт үндсэн хөрөнгө
2012 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрийн байдлаарх өртөг		140,609	71,970	-	212,579
Хуримтлагдсан элэгдэл		(25,607)	(4,409)	-	(30,016)
2012 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрийн байдлаарх дансны үнэ		115,002	67,561		182,563
Нэмэгдсэн Элэгдлийн зардал	21	7,240 (47,070)	- (7,197)	110,025 (11,003)	117,265 (65,270)
2012 оны 12 дугаар сарын 31- ний өдрийн байдлаарх дансны үнэ		75,172	60,364	99,022	234,558
2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өртөг		147,849	71,970	110,025	329,844
Хуримтлагдсан элэгдэл		(72,677)	(11,606)	(11,003)	(95,286)
2012 оны 12 дугаар сарын 31- ний өдрийн байдлаарх дансны үнэ		75,172	60,364	99,022	234,558
Нэмэгдсэн Элэгдлийн зардал	21	149,131 (74,931)	71,679 (10,881)	236,500 (20,932)	457,310 (106,744)
Данснаас хассан хөрөнгийн өртөг		(5,964)	-	-	(5,964)
Данснаас хассан хөрөнгийн хуримтлагдсан элэгдэл		3,877	-	-	3,877
2013 оны 12 дугаар сарын 31- ний өдрийн байдлаарх дансны үнэ		147,285	121,162	314,590	583,037
2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өртөг		291,016	143,649	346,525	781,190
Хуримтлагдсан элэгдэл		(143,731)	(22,487)	(31,935)	(198,153)
2013 оны 12 дугаар сарын 31- ний өдрийн байдлаарх дансны үнэ		147,285	121,162	314,590	583,037

11. БИЕТ БУС ХӨРӨНГӨ

Биет бус хөрөнгө нь банкны бүртгэлийн программ хангамж болон түүнтэй холбоотой лизенцүүд юм. Биет бус хөрөнгийн дансны үнийг доорхи хүснэгтэд харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Тод-руулга	Программ хангамж	Лиценз	Нийт
2012 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрийн байдлаарх өртөг		838,487	2,246	840,733
Хуримтлагдсан хорогдол		(27,950)	(1,497)	(29,447)
2012 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрийн байдлаарх дансны үнэ		810,537	749	811,286
Нэмэгдсэн		-	-	-
Хорогдлын зардал	21	(83,849)	(749)	(84,598)
2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх дансны үнэ		726,688	-	726,688
2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өртөг		838,487	2,246	840,733
Хуримтлагдсан хорогдол		(111,799)	(2,246)	(114,045)
2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх дансны үнэ		726,688	-	726,688
Нэмэгдсэн		23,191	124,847	148,038
Хорогдлын зардал	21	(85,270)	(11,972)	(97,242)
Данснаас хассан хөрөнгийн өртөг		-	(2,246)	(2,246)
Данснаас хассан хөрөнгийн хуримтлагдсан хорогдол		-	2,246	2,246
2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх дансны үнэ		664,610	112,875	777,485
2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өртөг		861,678	124,847	986,525
Хуримтлагдсан хорогдол		(197,068)	(11,972)	(209,040)
2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх дансны үнэ		664,610	112,875	777,485

Банк нь биет бус хөрөнгөө (программ хангамж) татварын тайланд 3 жилээр хорогдуулдаг. 2013 онд 2.25 сая төгрөгийн биет бус хөрөнгө болох 1 жилийн хугацаатай лицензийг данснаас хассан бөгөөд уг хөрөнгийн хувьд өртөгөө бүрэн хорогдуулсан болно. Бусад биет бус хөрөнгөнд үнэ цэнийн бууралтын шинж тэмдэг байхгүй гэдэгт Удирдлага итгэлтэй байна.

Монгол Улсын Хөгжлийн Банк
Санхүүгийн тайлангуудын тодруулгууд - 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр
 (Өөрөөр заагаагүй тохиолдолд мянган төгрөгөөр илэрхийлэв)

12. ХАРИЛЦАГЧДЫН ХАРИЛЦАХ БОЛОН БУСАД ӨР ТӨЛБӨР

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2013 оны 12 дугаар сарын 31	2012 оны 12 дугаар сарын 31 (Дахин тайлагнасан)
Харилцах данс	16,278,742	6,960
Нийт харилцах дансны үлдэгдэл	16,278,742	6,960
Засгийн газарт өгөх өглөг	-	344,012
Бусад өр төлбөр	373,841	161,677
Нийт бусад өр төлбөр	373,841	505,689
Нийт харилцах данс болон бусад өр төлбөр	16,652,583	512,649

Банк нь зээлдэгчдийн зээлийг тэдний харилцах дансаар дамжуулан олгодог тул эдгээр дансны үлдэгдэл нь аваагүй үлдсэн зээлийн дүн бөгөөд тэдгээрт хүү төлдөггүй. 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 11 харилцагчдын харилцах данс болж нэмэгдсэн (2012 онд 1 харилцах данс).

Харилцагчдын харилцах дансуудыг эдийн засгийн салбараар нь харуулбал:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2013 оны 12 дугаар сарын 31	2012 оны 12 дугаар сарын 31 (Дахин тайлагнасан)
- Цахилгаан станц	99,732	-
- Үйлдвэрлэл	2,062,996	-
- Төмөр зам	11,665,299	-
- Орон сууцны барилга	428,950	-
- Уул уурхай	2,021,765	-
- Тээвэр	-	6,960
Нийт харилцах дансны үлдэгдэл	16,278,742	6,960

13. БАНКУУДЫН БАЙРШУУЛСАН ХӨРӨНГӨ

Банк нь дотоодын арилжааны банкуудын төгрөгийн мөнгөн хадгаламжийг жилийн 8.5 хувийн хүүтэйгээр, ам.долларын мөнгөн хадгаламжийг жилийн 6.0 хувийн хүүтэйгээр, 3 сар хүртэлхи хугацаатайгаар тус тус байршуулсан байна.

14. ӨРИЙН БИЧИГ

Өрийн бичиг нь дараах байдалтай байна:

	2013 оны 12 дугаар сарын 31	2012 оны 12 дугаар сарын 31 (Дахин тайлагнасан)
<i>Мянган төгрөгөөр</i>		
Олон улсын зах зээлд гаргасан өрийн бичиг	972,107,029	817,317,727
Гаргасан нийт өрийн бичиг	972,107,029	817,317,727

Банк нь 600 сая ам долларын Дунд хугацааны евро өрийн бичиг хөтөлбөрийг 2011 оны 11 дүгээр сард батлуулсан ба энэ хөтөлбөрийн хүрээнд дилер компанитай зөвшилцөн ямар ч валютаар өрийн бичиг гаргах боломжтой болсон юм.

Сангийн яам уг өрийн бичгийн үндсэн болон хүүгийн төлбөрийн нийт дүнгээр ямар нэгэн нөхцөлгүйгээр, буцаан үл дуудах баталгааг гаргасан.

Банк нь 2011 оны 12 дугаар сарын 9-нд жилийн 6.0 хувийн тогтмол хүүтэй, 1 жилийн хугацаатай 20 сая ам. долларын анхны цуврал өрийн бичгүүдийг гаргасан. 2012 оны 12 дугаар сард тэдгээр өрийн бичгийг бүрэн төлж дуусгасан.

Банк нь дараагийн 580 сая ам. долларын цуврал өрийн бичгийг 2012 оны 3 дугаар сард 5.75 хувийн хүүтэй, 5 жилийн хугацаатайгаар гаргасан. Мөн 2013 оны 5 сард дотоодын арилжааны банкуудад 78.55 сая ам.долларын өрийн бичгийг тогтмол 7.5 хувийн хүүтэй, 232 хоногийн хугацаатай гарган 2013 оны 12 дугаар сард уг өрийн бичгийг бүрэн төлж барагдуулсан.

Өрийн бичиг гаргалтын зардлыг өрийн бичгийн хугацааны турш хорогдуулдаг. Тодруулга 23 дахь хөрвөх чадварын тодруулгаас өрийн бичгийн эргэлтийн болон эргэлтийн бус өр төлбөрийн задаргааг харна уу.

15. БУСДААС АВСАН ЗЭЭЛ

Банк төсөл хөтөлбөрүүдээ цаашид санхүүжүүлэхийн тулд Засгийн газраас зээл авсан. Засгийн газар энэхүү зээлийг Чингис бондын эх үүсвэрээр санхүүжүүлсэн бөгөөд тус зээлийн нөхцөл нь жилийн 4.7917 хувийн хүүтэй, нийт зээлийн гуравны нэг хэсэг нь 2018 оны 1 дүгээр сард буцаан төлөгдөх нөхцөлтэй, 5 жилийн хугацаатай бол үлдсэн гуравны хоёр хэсэг нь 2022 оны 12 дугаар сард эргэн төлөгдөх, 10 жилийн хугацаатай болно.

16. ХОЛБООТОЙ ТАЛУУДЫН АЖИЛ ГҮЙЛГЭЭ

Холбоотой талууд болон холбоотой талуудтай хийсэн ажил гүйлгээг НББОУС 24-ийн "Холбоотой талуудын тодруулга" стандартад заасны дагуу үнэлдэг. Тодруулга 1-д Монгол Улсын Засгийн газар нь Банкийг 100% эзэмшдэг бөгөөд Монгол Улсад Засгийн газрын байгууллагуудын хэрэгжүүлж буй төслүүдийг санхүүжүүлэх үндсэн үйл ажиллагаа явуулдаг тухай тэмдэглэсэн. Тиймээс Засгийн газрын эзэмшлийн Банкны хувьд холбоотой талуудтай олон тооны ажил гүйлгээнүүдийг хийдэг.

НББОУС 24-ийн "Холбоотой талуудын тодруулга" стандартад заасны дагуу Банкны бусад холбоотой талуудад Монгол Улсын Засгийн газар, Засгийн газрын хяналтан дахь төрийн өмчийн компаниуд болон бусад байгууллагууд багтдаг.

16. ХОЛБООТОЙ ТАЛУУДЫН АЖИЛ ГҮЙЛГЭЭ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Холбоотой талуудад хамаарах хөрөнгө болон ажил гүйлгээ

Холбоотой талуудад хамаарах Банкны хөрөнгө (зээлээс бусад) болон тэгдгээртэй хийсэн ажил гүйлгээг дор толилуулав.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2013 оны 12 дугаар сарын 31		2012 оны 12 дугаар сарын 31	
	Санхүүгийн байдлын тайлан	Орлогын дэлгэрэнгүй тайлан	(Дахин тайлагнасан)	
			Санхүүгийн байдлын тайлан	Орлогын дэлгэрэнгүй тайлан
Сангийн яамнаас авах авлага	5,097,610	68,330,733	2,168,468	2,168,468
Монгол банкин дахь харилцах	418,732	-	31,672,320	-
Төрийн банкин дахь харилцах	12,862,872	11,234	-	-
Төрийн банкин дахь богино хугацаат мөнгөн хадгаламж	110,000,000	2,059,027	-	-
Хадгаламж банкин дахь харилцах	-	4,935	21,761,643	50,637
Хадгаламж банкин дахь богино хугацаат мөнгөн хадгаламж	-	2,439,236	34,853,753	61,957
Ажилтнуудын тэтгэмжид зориулсан	850,000	-	-	-
Төрийн банкин дахь харилцах данс				
- Урьдчилж төлсөн зардал	(634,236)	(25,663)	-	-
Засгийн газраас авсан зээл	1,987,189,199	(31,168,154)	-	-
Холбоотой талуудтай хийсэн гүйлгээний нийт дүн (зээлээс бусад)	2,115,784,177	41,651,348	90,456,184	2,281,062

Монголбанк болон Төрийн банкны харилцах дансан дахь хөрөнгийг Банк нь бусад харилцах болон хадгаламжтай нэгэн адил нөхцлөөр байршуулсан. Монголбанкны харилцах данс "0" хувийн хүүтэй бол Төрийн банкинд байршуулсан харилцах дансыг жилийн 5.6 хувийн хүүтэй байршуулсан.

Төрийн банкны богино (3 сар хүртэлх) хугацаат мөнгөн хадгаламжийн хүү төгрөгийн хувьд жилийн 9.2-10.4 хувь, харин ам.долларын хувьд жилийн 3.0 хувь байна. 3 сараас 1 жил хүртэлх хугацаатай төгрөгийн хадгаламжийн хувьд жилийн 9.7-9.9 хувийн хүүтэй байна.

Тодруулга 9-д дурьдсанчлан Сангийн яамнаас авах авлага нь Сангийн яам, Засгийн газрын төслийн хэрэгжүүлэгч агентлагууд (Зам тээвэр, Барилга хот байгуулалтын яам ба Засаг даргын Тамгын газар, Үйлдвэр, Хөдөө аж ахуйн яам) ба Банкны хооронд байгуулсан Төслийг санхүүжүүлэх гэрээтэй холбоотойгоор үүссэн Засгийн газрын буцалтгүй тусламж юм.

Мөн Тодруулга 9-д Банк Монголын бусад банкуудын нэгэн адил өөрийн ажилтнууддаа хямдруулсан хүүтэй орон сууцны зээл олгодог тухай тодруулсан. Банк өөрийн ажилтнууддаа энэхүү тэтгэмжийг олгохын тулд Төрийн банкинд 850 сая төгрөгийг жилийн "0" хувийн хүүтэй 15 жилийн хугацаатай байршуулж, харин Төрийн банк эргүүлэн хямдруулсан хүүтэй орон сууцны зээлийг Банкны ажилтнуудад олгоно. Энэхүү ажилтнуудад зориулсан тэтгэмжийн анхны өртөг нь 660 сая төгрөг байсан бөгөөд үүнээс 634 сая төгрөгийг Санхүүгийн байдлын тайланд "урьдчилж төлсөн зардал" дансанд бүртгэгдсэн. Иймээс холбогдох эх үүсвэрийг хөтөлбөрийн эхэнд 10.5 хувиар хямдруулан Санхүүгийн байдлын тайланд 202 сая төгрөгөөр бүртгэсэн. Дэлгэрэнгүйг тодруулга 4-өөс үзнэ үү.

Засгийн газрын санхүүжилтийг тодруулга 15-аас дэлгэрүүлж үзнэ үү.

16. ХОЛБООТОЙ ТАЛУУДЫН АЖИЛ ГҮЙЛГЭЭ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Банкны холбоотой талуудад олгосон зээлийн задаргааг дараах байдлаар толилуулав.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2013 оны 12 дугаар сарын 31		2012 оны 12 дугаар сарын 31 (Дахин тайлагнасан)	
	Санхүүгийн байдлын тайлан	Орлогын дэлгэрэнгүй тайлан	Санхүүгийн байдлын тайлан	Орлогын дэлгэрэнгүй тайлан
Улсын төсвөөс эргэн төлөгдөх:	1,321,250,545	46,793,594	256,215,623	1,257,554
- Яамдууд	831,822,771	28,804,927	202,611,655	-
- Төрийн банк	101,318,012	4,730,430	50,773,958	1,198,125
- 4-р цахилгаан станц ТӨХК	76,187,348	3,138,873	2,774,321	3,740
- Таван толгойн цахилгаан станц	3,268,982	121,182	-	-
- Эгийн голын усан цахилгаан станц	3,177,633	18,145	-	-
- Монголын төмөр зөм ТӨХК	301,953,037	8,458,556	-	-
- Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх сан	156,337	1,493,230	55,689	55,689
- Сайншанд аж үйлдвэрийн цогцолбор ЖК	3,366,426	28,251	-	-
Байгууллагаас эргэн төлөгдөх:	458,752,906	32,712,609	150,878,795	2,799,924
- МИАТ ЖК	4,778,921	8,269,672	7,443,401	297,523
- Эрдэнэс таван толгой ЖК	339,160,662	22,461,325	141,512,394	2,502,401
- Багануур ТӨХК	18,062,214	1,128,390	-	-
- Төрийн орон сууцны корпораци ТӨҮГ	60,660,257	853,222	-	-
- Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх сан	36,090,853	-	1,923,000	-
Холбоотой талуудад олгосон нийт зээл ба урьдчилгаа	1,780,003,452	79,506,204	407,094,418	4,057,478

Дээрх холбоотой талуудад олгосон зээл ба урьдчилгаа нь холбоогүй талуудад олгосон зээлтэй адил нөхцөлтэй ба 1-ээс 5 жилийн дотор эргэн төлөгдөх хугацаатай, төгрөгийн хувьд жилийн 6.75 - 9.6 хувийн хүүтэй, харин ам.долларын хувьд жилийн 5.125 - 9.5 хувийн хүүтэй болно.

2013 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар ТУЗ-ийн гишүүд, захирлууд, гүйцэтгэх удирдлагуудад олгосон цалин хөлс ба урамшуулал нь 468 сая төгрөг ба 231 сая төгрөг тус бүр гарсан байна.

Хүлээн авсан баталгаа

Монгол Улсын Засгийн газраас Банкинд тодорхой хэмжээний баталгааг гаргасан ба банкны зээлийн багцын зонхилох хэсэг Сангийн яамны баталгаатайгаар олгогдсон байна. Эдгээрийг Тодруулга 8-с дэлгэрэнгүйг үзнэ үү.

Сингапурын хөрөнгийн бирж дээр гаргасан Банкны өрийн бичигтэй холбоотой бүхий л төлбөр, хүү болон үндсэн өрийн эргэн төлөлтөнд Сангийн яамнаас ямар нэгэн нөхцөл заагаагүй, буцаан үл дуудагдах баталгааг гаргасан. Дэлгэрэнгүйг тодруулга 14-с үзнэ үү.

Гуравдагч талд гаргасан баталгаа

2012 оны 9 дүгээр сарын 13-нд "Шинэ яармаг орон сууцны төсөл ХХК"-ийн нэрийн өмнөөс 84 сая ам.долларын (138.7 тэрбум төгрөгтэй тэнцэх) баталгааг Хятадын Экспорт-Импортын Банкинд гаргасан. Шинэ яармаг төслийн санхүүжилт хийгдсэнээр Банк 2 хувийн шимтгэл авах эрхтэй боловч өнөөгийн байдлаар Хятадын Экспорт-Импортын Банкны зүгээс уг төсөлд тодорхой санхүүжилт хийгдээгүй байна.

17. ХУВЬ НИЙЛҮҮЛСЭН ХӨРӨНГӨ

Монгол Улсын Хөгжлийн банкны тухай хуулийн дагуу банкны хувь нийлүүлсэн хөрөнгө нь улсын төсвөөс Засгийн газрын хувь нийлүүлсэн хөрөнгө ба хуульд заасан бусад эх үүсвэрээс бүрдэнэ. Банк нь бодитоор хувьцаа гаргаагүй болно.

2011 оны 5 ба 12 дугаар сард Засгийн газар тус бүр 16.7 тэрбум ба 33.0 тэрбум төгрөгийн хувь нийлүүлсэн хөрөнгийг мөнгөн хэлбэрээр нийлүүлсэн. Мөн 2012 оны 12 дугаар сард 23.6 тэрбум төгрөгийг нэмж оруулсан. Засгийн газраас 2013 оны 7, 8, 9 дүгээр саруудад тус бүр 10.0 тэрбум, 5.0 тэрбум, 35.0 тэрбум төгрөгөөр Банкны дүрмийн санг өсгөсөн. Тодруулга 27-с дэлгэрэнгүйг харна уу.

Банкны хувь нийлүүлсэн хөрөнгө дараах байдалтай байна:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2013 оны 12 дугаар сарын 31	2012 оны 12 дугаар сарын 31
Батлагдсан:		
Хувь нийлүүлсэн хөрөнгө	123,300,000	73,300,000
Төлөгдсөн:		
01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөр	73,300,000	49,700,000
Тайлант хугацаанд нэмэгдсэн	50,000,000	23,600,000
Нийт хувь нийлүүлсэн хөрөнгө	123,300,000	73,300,000

18. ХҮҮГИЙН ОРЛОГО

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2013 оны 12 дугаар сарын 31	2012 оны 12 дугаар сарын 31
Банкуудад байршуулсан харилцах, хадгаламж	37,036,192	5,335,614
Зээл ба урьдчилгаа	94,023,366	7,542,660
Нийт хүүгийн орлого	131,059,558	12,878,274

Үнэ цэнийн бууралтад орсон боловч хугацаа хэтэрээгүй зээлийн хүүгийн орлого 138,479 мянган төгрөг болно (2012 онд тэг).

19. ХҮҮГИЙН ЗАРДАЛ

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2013 оны 12 дугаар сарын 31	2012 оны 12 дугаар сарын 31
Банкуудын байршуулсан хөрөнгө	569,775	-
Олон улсын зах зээлд гаргасан өрийн бичиг	51,823,121	13,695,488
Дотоодын банкинд гаргасан өрийн бичиг	5,496,561	-
Бусдаас авсан зээл	31,168,154	-
Нийт хүүгийн зардал	89,057,610	13,695,488

19. ХҮҮГИЙН ЗАРДАЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Засгийн газрын буцалтгүй тусламжийн хүрээнд Сангийн яам нь Дунд хугацааны евро өрийн бичиг хөтөлбөрийн хүүгийн төлбөрийг санхүүжүүлэхээр зөвшөөрсөн бөгөөд энэ санхүүжилт нь Банк өрийн бичгийн хүүгийн төлбөрөө өөрийн эх үүсвэрээс төлөх чадамжтай болтол үргэлжилнэ. 2012 онд хүүгийн төлбөрт 23,957 сая төгрөг хүлээн авсан ба НББОУС 20-ийн дагуу (олон улсын зах зээлд гаргасан) өрийн бичгийн хүүгийн зардлаар хооронд нь цэвэршүүлж хаасан.

2012 оны 10 дугаар сараас Банк өөрийн үйл ажиллагаагаар өрийн бичгийн хүүг өөрөө төлөх чадвартай болсон хэмээн үзсэн тул Засгийн газраас холбогдох төлбөр хийгдэхгүй болсон байна.

20. ГАДААД ВАЛЮТЫН ХАНШИЙН ТЭГШИТГЭЛИЙН АШИГ, АЛДАГДАЛ

Банкны гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн нийт ашиг, алдагдалд Тодруулга 9-д дурьдсаны дагуу Засгийн газрын буцалтгүй тусламжийн хүрээнд Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих хөтөлбөрт олгосон зээлд ногдох Сангийн яамнаас авахаар тооцож бүртгэсэн 5,098 сая төгрөгийн ханшийн тэгшитгэлийн ашиг (2012 онд 2,168 сая төгрөг) багтсан.

2013 оны 12 дугаар сарын 27-ны өдөр Банк нь Сангийн яам болон бусад яамдуудтай байгуулсан зээлийн гэрээнд нэмэлт өөрчлөлт оруулж 2013 оны 12 дугаар сарын 30-ны өдөр төгрөгийн зээлийг ам.долларт хөрвүүлэн бүртгэсэн. Төгрөгөөр олгогдсон зээлүүдийн ам.долларын албан ханшийн өөрчлөлтөөс үүсэх алдагдлыг Сангийн яам нөхөн төлөхөөр холбогдох гэрээнд заасан байсан.

Энэхүү хөрвүүлгийн үр дүнд "Сангийн яамнаас авах ханшийн зөрүүний авлага" 61.3 тэрбум төгрөгөөр буурч, "Зээл болон урьдчилгаа" данс тус дүнгээр өссөн. "Гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн ашиг, алдагдал" дансанд бүртгэгдсэн ханшийн зөрүүний хэрэгжээгүй алдагдал болон Засгийн газрын буцалтгүй тусламжаарх ханшийн зөрүүний авлага нь тодруулга 9-д тусгагдсан. Дээрх хөрвүүлэг нь "Гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн ашиг, алдагдал" дансанд ямар нэг нөлөө үзүүлэхгүй.

21. УДИРДЛАГЫН БОЛОН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ БУСАД ЗАРДАЛ

2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар нийт ажилтнуудын цалин хөлс, тэтгэмжийн зардлын дүнд нийт 151.4 сая төгрөгийн нийгмийн даатгалын шимтгэлийн зардал багтсан (2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр 57.5 сая төгрөг).

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Тод- руулга	2013 оны 12 дугаар сарын 31	2012 оны 12 дугаар сарын 31
Цалин хөлс, тэтгэмж		2,383,736	1,010,328
Зар сурталчилгаа		793,073	7,889
Түрээс		251,744	217
Аудит болон бусад мэргэжлийн үйлчилгээ		231,958	243,522
Элэгдэл, хорогдол	10, 11	203,986	149,868
Автоматжуулалт		169,093	39,702
Албан томилолт		158,894	48,769
Харилцаа холбоо, бичиг хэрэг		122,050	69,771
Сургалт		102,230	29,518
Бусад		100,573	42,858
Засвар үйлчилгээ, харуул хамгаалалт		35,814	45,042
Шатахуун болон тээврийн зардал		34,983	13,701
Даатгалын зардал		3,669	2,135
Хөрөнгө данснаас хассаны гарз		2,087	-
Үйл ажиллагааны нийт зардал		4,593,890	1,703,320

22. ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАР

Орлогын дэлгэрэнгүй тайланд тусгагдсан орлогын албан татварын зардлыг дор үзүүлэв.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2013 оны 12 дугаар сарын 31	2012 оны 12 дугаар сарын 31 (Дахин тайлагнасан)
Тайлант үеийн орлогын албан татварын зардал	10,505,432	3,313,560
Хойшлогдсон татвар (буцаалт)	(2,296,174)	(5,895,427)
Тайлант үеийн орлогын албан татварын зардал/(буцаалт)	8,209,258	(2,581,867)

Банк орлогын албан татварын зардлыг санхүүгийн тайлангийн зорилгоор тайлагнасан нийт орлого, зарлагад орлогын албан татварын тайлагналын дагуу татвар ногдохгүй орлого болон татвар ногдох орлогоос хасагдахгүй зардлаар тохируулга хийх замаар тооцон бүртгэдэг. Банк нь Монгол Улсын татварын хууль тогтоомжийн дагуу 3 тэрбум (2012: 3 тэрбум) төгрөг хүртэлх татвар ногдох орлогоос 10 хувийн, 3 тэрбумаас (2012: 3 тэрбум) илүү гарсан дүнгээс 25 хувь (2012: 25 хувь)-ийн орлогын албан татвар төлнө.

Тооцоолсон болон бодит татварын зардлын тохируулгыг дорх хүснэгтэнд харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2013 оны 12 дугаар сарын 31	2012 оны 12 дугаар сарын 31 (Дахин тайлагнасан)
Татварын өмнөх ашиг/(алдагдал)	35,096,846	(8,287,829)
Хуулинд заасан хувиар тооцсон татварын зардал (2013:25 хувь; 2012:25 хувь)	8,774,212	(2,071,957)
Татвар ногдохгүй орлого, татвар ногдох орлогоос хасагдахгүй зардлын татварын нөлөө:		
- Бага хувиар татвар ногдох орлогын нөлөө	(450,000)	(450,000)
- Татварын зорилгоор хасагдахгүй зардал	42,775	7,490
Хойшлогдсон татварын тооцооллын зөрүү	-	(67,400)
Хүлээн зөвшөөрөгдсөн татварын алдагдлыг ирээдүйд шилжүүлэн тооцох	(157,729)	-
Тайлант үеийн орлогын албан татварын зардал/(буцаалт)	8,209,258	(2,581,867)

СТОУС болон Монгол Улсын Татварын хууль, тогтоомжуудын хоорондох зөрүүний улмаас санхүүгийн тайлангийн хөрөнгө, өр төлбөрийн дансны үнэ болон тэдгээрийн татварын суурийн хооронд түр зөрүү үүсдэг.

Хүлээн зөвшөөрөгдөөгүй татварын алдагдал байхгүй болно.

22. ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАР (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Монгол Улсын хуулийн дагуу татварын алдагдлыг алдагдал гарсан татварын жилийн дараах дараалсан 2 жилийн хугацаанд татвар ногдох орлогын 50 хувиас хэтрүүлэхгүйгээр хасч тооцож болно гэж заасан. Татварын алдагдлыг шилжүүлэхийн тулд Банк өөрийн хүсэлтээр татварын хяналтанд орсон байх ёстой. Тодруулга 26-г харна уу.

Хойшлогдсон татварын хөрөнгө (өр төлбөр)-ийг гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн хөрөнгө, өр төлбөрийн ханшийн үнэлгээний зөрүүнээс үүссэн хасагдах болон татвар ногдох түр зөрүү мөн биет бус хөрөнгийн хувьд татварын алба болон банкны хорогдуулалтын хувийн ялгаатай байдлаас үүдэн хүлээн зөвшөөрдөг.

2013 оны 1 дүгээр сарын 1-нээс 12 дугаар сарын 31-ний өдрийг хүртэл:

	Эхний үлдэгдэл	Ашиг, эсвэл алдагдалд хүлээн зөвшөөрсөн дүн	Эцсийн үлдэгдэл
<i>Мянган төгрөгөөр</i>			
<i>Хойшлогдсон татварын (өр төлбөр)/ хөрөнгөнд хамаарах:</i>			
Банкуудад байршуулсан мөнгөн хадгаламж	(2,091,211)	1,320,091	(771,120)
Зээл ба урьдчилгаа	(408,815)	(42,457,514)	(42,866,329)
Бусад хөрөнгө	(542,117)	542,117	-
Биет бус хөрөнгө	(65,215)	(48,912)	(114,127)
Харилцах	(13)	350	337
Банкуудын байршуулсан хөрөнгө	-	(745,383)	(745,383)
Өрийн бичиг	9,047,731	37,905,564	46,953,295
Бусдаас авсан зээл	-	5,779,861	5,779,861
Хойшлогдсон татварын хөрөнгө	5,940,360	2,296,174	8,236,534

2012 оны 1 дүгээр сарын 1-нээс 12 дугаар сарын 31-ны өдрийг хүртэл:

	Эхний үлдэгдэл	Ашиг, эсвэл алдагдалд хүлээн зөвшөөрсөн дүн	Эцсийн үлдэгдэл
<i>Мянган төгрөгөөр</i>			
<i>Хойшлогдсон татварын (өр төлбөр)/ хөрөнгөнд хамаарах:</i>			
Банкуудад байршуулсан мөнгөн хадгаламж	-	(2,091,211)	(2,091,211)
Зээл ба урьдчилгаа	-	(408,815)	(408,815)
Бусад хөрөнгө	-	(542,117)	(542,117)
Биет бус хөрөнгө	(6,522)	(58,693)	(65,215)
Харилцах	-	(13)	(13)
Өрийн бичиг	51,455	8,996,276	9,047,731
Хойшлогдсон татварын хөрөнгө	44,933	5,895,427	5,940,360

23. САНХҮҮГИЙН ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА

Танилцуулга

Банкны үйл ажиллагаанд учирч болзошгүй эрсдэлүүдээс дараах эрсдэлүүд голлох байр суурийг эзлэж байна. Үүнд:

- Зээлийн эрсдэл
- Зах зээлийн эрсдэл
- Хөрвөх чадварын эрсдэл

Энэхүү тодруулга нь Банк дээрх эрсдэлүүдийг удирдах, хэмжих бодлого болон банкны эрсдэлийн удирдлагын үйл ажиллагааны талаарх ерөнхий мэдээллийг агуулсан болно.

Эрсдэлийн удирдлагын бодлого

Банкны эрсдэлийн удирдлагын бодлого нь банкны үйл ажиллагаанд учирч болзошгүй эрсдэлүүдийг тодорхойлж, үнэлэх, зохистой удирдах, урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, хянах замаар банкны хүлээж болзошгүй алдагдлыг бууруулах эрсдэлийн удирдлагын үр ашигтай системийг бий болгож хэрэгжүүлэхэд чиглэнэ. Эрсдэлийн удирдлагын бодлого нь зах зээлийн төлөв байдал, банкны бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний онцлог болон шинээр гарсан шилдэг туршлагыг тусгах байдлаар тогтмол шинэчлэгддэг.

Банкны Төлөөлөн Удирдах зөвлөл нь Банкны эрсдэлийн удирдлагын бодлого стратегийг тодорхойлох, эрсдэлийн хязгаарлалтуудыг тогтоох, банкны эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоог бүрдүүлэх замаар Банкны эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоог бүхэлд нь хянах үүрэгтэй. Мөн түүнчлэн эрсдэлээс зайлсхийх арга хэрэгслийг нэвтрүүлэх боломжийг бүрдүүлэх, тэдгээрийн хэрэгжилт болон Банк нь эрсдэлийн зөвшөөрөгдсөн түвшний хүрээнд үйл ажиллагаа явуулж байгаа эсэхэд хяналт тавих үүрэгтэй.

Банкны Эрсдэлийн удирдлагын газрын захирал нь эрсдэлийн удирдлагын болон эрх зүйн хэрэгжилтийн функцийг бүхэлд нь зохион байгуулахаас гадна санхүүгийн болоод санхүүгийн бус эрсдэлийг илрүүлэх, үнэлэх, удирдах, тайлагналын нийтлэг зарчим, түүний хэрэгжилтэд хяналт тавих үүрэгтэй.

Зээлийн хороо, Актив пассивын удирдлагын хороо, Эрсдэлийн удирдлагын хороод нь зээлийн, зах зээлийн, хөрвөх чадварын эрсдэлийг багцын болон хэлцэл тус бүрийн хувьд удирдаж, хяналт тавин ажилладаг.

Банкны Төлөөлөн Удирдах Зөвлөл

Банкны Төлөөлөн Удирдах Зөвлөл (ТУЗ) нь эрсдэлийн удирдлагын ерөнхий чиг хандлага, аргачлал, зорилго зорилтыг тодорхойлох, Банкны эрсдэлийн удирдлагын үйл ажиллагаанд хууль эрх зүйн зохицуулалтын актуудын дагуу эрсдэлийн хязгаарлалтын хэм хэмжээг батлах, тэдгээрийн хэрэгжилтийг хянах үүргийг тус тус хүлээдэг. Эрсдэлийн стратеги болон эрсдэлийн бодлого нь тогтмол ТУЗ-өөр хянагдан батлагдаж, шаардлагатай тохиолдолд шинэчлэгдэн өөрчлөгдөж байдаг.

Гүйцэтгэх Удирдлагын Хороо

Гүйцэтгэх Удирдлагын Хороо нь Банкны өдөр тутмын үйл ажиллагааг Монгол Улсын Хөгжлийн Банкны тухай хууль, Компанийн тухай хууль болон бусад холбогдох хууль журмын дагуу удирдан явуулах үүрэгтэй. Гүйцэтгэх удирдлагын хороо нь банкны эрсдэлийн удирдлагын системийг байнгын, үр ашигтай, найдвартай ажиллах үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулах үндсэн эрх бүхий нэгж юм.

Актив Пассивын Удирдлагын Хороо (АПУХ)

Актив пассивын удирдлагын хороо нь эх үүсвэр татан төвлөрүүлэх, хөрвөх чадвар, гадаад валютын ханшийн болон хугацаа, хүүгийн эрсдэлийг удирдах төвлөрсөн актив пассивын удирдлагаар хангах үүрэг бүхий нэгж юм. АПУХ-ны зорилго нь гадаад валютын эрсдэл, хүүгийн эрсдэл болон зах зээлийн бусад эрсдэлийг удирдах, хяналт тавих болон актив пассивын иж бүрэн удирдлагаар дамжуулан Банкны хөрвөх чадвар ба ашигт ажиллагааны тогтвортой есөлтөнд тохирсон Банкны балансын актив пассивын бүтцийг бий болгох явдал юм. АПУХ-ыг Гүйцэтгэх захирал даргалдаг.

23. САНХҮҮГИЙН ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Зээлийн Хороо

Зээлийн Хороо нь Банкны зээлийн үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулах мөн өөрийн эрх үүргийн хүрээнд зээл олгох, төлүүлэх, зээлийн бүтээгдэхүүн үйлчилгээг нэвтрүүлэх шийдвэр гаргах үндсэн нэгж бөгөөд ТУЗ-ийн баталсан тодорхой хэмжээ, хязгаарлалтын хүрээнд үйл ажиллагаагаа явуулдаг. Зээлийн хороо нь дараах үндсэн үүрэгтэй. Үүнд:

- Зээлийн бодлогыг хэрэгжүүлэх,
- Зээлийн үйл ажиллагааны журмыг батлах, түүнд нэмэлт өөрчлөлт оруулах, шинэчлэх,
- Зээлийн эрсдэлийг тодорхойлох, зээлийн үнэлгээг хийж, эрсдэлийн сан байгуулах,
- Нийт зээлийн багцын чанар болон бүтцэд тогтмол хяналт тавих, газар зүйн болон эдийн засгийн салбарын боломжит зээлийн хязгаарлалтыг батлах,

Эрсдэлийн Удирдлагын Хороо

Эрсдэлийн Удирдлагын Хороо нь 2013 оны 10 дугаар сард байгуулагдсан ба Гүйцэтгэх удирдлагын түвшиний хороо тул ТУЗ-ийн гишүүд уг хороонд хамаарагддаггүй. Эрсдэлийн удирдлагын хороо дараах үүрэгтэй. Үүнд:

- Банкны эрсдэлүүдийг үнэлэх,
- Гүйцэтгэх удирдлагад эрсдэлийн үнэлгээ болон холбогдох арга хэмжээг хэрхэн авах эрсдэлийн үнэлгээний болон зэрэглэл тогтоох аргачлалыг тодорхойлох тухай саналуудыг танилцуулах,
- Банкны эрсдэлийн удирдлагын болон тайлагналын дотоод үйл явцыг шинжлэх,
- Эрсдэлийн үнэлгээ судалгааг хийж, тайланг ТУЗ-д хүргүүлэх,
- Эрсдэлийн удирдлагын болон дотоод хяналтын тогтолцоог нэвтрүүлэх, хэрэгжүүлэх,

Зээлийн эрсдэл

Зээлийн эрсдэл гэдэг нь харилцагчид, санхүүгийн хэрэгслийн гэрээнд оролцогч талууд гэрээний үүргээ биелүүлж чадахгүйн улмаас Банкинд учрах санхүүгийн алдагдлын эрсдэлийг хэлэх ба үндсэндээ Банкны зээл ба урьдчилгаа, бусад арилжааны банкуудад байршуулсан хадгаламжаас голдуу хэрэгждэг.

Банк нь зээлийн багцын төвлөрлийн хязгаарлалт, зээлийн эрсдэлийг тогтмол хянах үүрэг бүхий Зээлийн хорооны үйл ажиллагааг зохицуулах журам зэрэг зээлийн эрсдэлийн удирдлагын баримт бичгийг боловсруулан мөрдөн ажилладаг. Банкны Зээлийн бодлогыг ТУЗ баталдаг. Банкны Зээлийн бодлогод доорх зүйлсийг багтаасан. Үүнд:

- Зээлийн хүсэлтийг хянах, батлах заавар
- Зээлдэгчийн зээлжих чадварын шинжилгээний аргачлал
- Барьцаа хөрөнгийн үнэлгээний аргачлал
- Зээлийн хувийн хэргийн бүрдэл
- Зээлийн явцын хяналт хийх заавар
- Бусад хязгаарлалт, болон зээлийн тасралтгүй мониторингийн журам

Зээлийн бодлогод зааснаар Зээлийн хороо нь 5 тэрбум төгрөг хүртэлх үнийн дүн бүхий гүйлгээг шийдвэрлэх эрхтэй ба түүнээс дээш үнийн бүхий гүйлгээ нь ТУЗ-өөр хянагдаж, батлагддаг.

Зээлийн мэргэжилтэн нь зээл хүсэгчийн санхүүгийн болон бизнесийн чадварт тулгуурлан зээлийн хүсэлтийг судалж, холбогдох материалуудыг боловсруулдаг. Эрсдэлийн удирдлагын газар нь зээлийн хүсэлт, холбогдох материалуудыг хараат бусаар хянасан тайлангаа Зээлийн бодлогод заасан шаардлагуудыг хангасан эсэх саналын хамтаар Зээлийн хороонд хүргүүлдэг. Зээлийн хороо нь Зээлийн газар болон Эрсдэлийн удирдлагын газрын саналыг харгалзан үзсэний үндсэн дээр шийдвэрийг гаргадаг. Зарим тохиолдолд Банкны Хуулийн хэлтсийн дүгнэлтийг авдаг.

Банк нь өөрийн онцлогтой орчинд үйл ажиллагаагаа явуулдаг. Зээлийн багц нь барьцаа хөрөнгөөр давуулан хангагдсан бөгөөд тодорхой зээлүүд дээр Монгол Улсын Засгийн газраас баталгаа гаргаж өгдөг тул Банк маш бага хэмжээний зээлийн эрсдэл хүлээдэг.

23. САНХҮҮГИЙН ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)

Банкны зээлийн эрсдэлийн нөлөөллийг дор үзүүлэв. Хөрөнгө, өр төлбөрийн дүнг хооронд хааснаас зээлийн эрсдэлийн хэмжээг бууруулах боломжтой нөлөө нь материаллаг бус байв.

2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх зээл болон урьдчилгааны үлдэгдлийг салбарын хувьд ангилж, эрсдэлийг шинжилгээг дор харуулав.

	Улсын төсвөөс эргэн төлөгдөх зээл ба урьдчилгаа	Байгууллагаас эргэн төлөгдөх зээл ба урьдчилгаа	Нийт дүн
<i>Мянган төгрөгөөр</i>			
Хугацаа хэтрээгүй, үнэ цэнийн бууралтад ороогүй:			
- Цахилгаан станц	127,700,434	-	127,700,434
- Үйлдвэрлэл	5,248,484	308,836,172	314,084,656
- Төмөр зам	301,953,037	-	301,953,037
- Авто зам	690,416,375	-	690,416,375
- Дэд бүтэц	94,614,203	-	94,614,203
- Орон сууцны барилга	-	67,364,832	67,364,832
- Орон сууцны санхүүжилт	101,318,012	-	101,318,012
- Уул уурхай	-	357,222,876	357,222,876
Хугацаа хэтрээгүй, үнэ цэнийн бууралтад ороогүй зээлийн нийт дүн	1,321,250,545	733,423,880	2,054,674,425
Хугацаа хэтэрсэн боловч үнэ цэнийн бууралтад ороогүй:			
- 30 хүртэлх хоногоор хугацаа хэтэрсэн:			-
- Тээвэр	-	4,778,921	4,778,921
Хугацаа хэтэрсэн боловч үнэ цэнийн бууралтад ороогүй зээлийн нийт дүн	-	4,778,921	4,778,921
Хугацаа хэтрээгүй боловч үнэ цэнийн бууралтад орсон:			
- Үйлдвэрлэл	-	126,361,748	126,361,748
Хугацаа хэтрээгүй боловч үнэ цэнийн бууралтад орсон зээлийн нийт дүн	-	126,361,748	126,361,748
Хасах нь: Зээлийн үнэ цэнийн бууралтын сан	-	(6,224,792)	(6,224,792)
Нийт зээл ба урьдчилгааны цэвэр дүн	1,321,250,545	858,339,757	2,179,590,302

23. САНХҮҮГИЙН ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)

2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх зээл болон урьдчилгааны үлдэгдлийг салбарын хувьд ангилж, эрсдэлийн шинжилгээг дор үзүүлэв.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Улсын төсвөөс	Байгууллагаас	Нийт дүн
	эргэн төлөгдөх зээл ба урьдчилгаа	эргэн төлөгдөх зээл ба урьдчилгаа	
Хугацаа хэтрээгүй, үнэ цэнийн бууралтад ороогүй:			
- Цахилгаан станц	2,774,321	-	2,774,321
- Авто зам	202,183,795	-	202,183,795
- Дэд бүтэц	427,860	-	427,860
- Орон сууцны санхүүжилт	50,773,958	-	50,773,958
- Уул уурхай	-	141,512,394	141,512,394
- Тээвэр	-	7,443,401	7,443,401
- Үйлдвэрлэл	55,689	88,384,549	88,440,238
Нийт зээл ба урьдчилгааны цэвэр дүн	256,215,623	237,340,344	493,555,967

Банк зээлийн эрсдэлийн төвлөрлийг салбараар нь хянадаг. Тайлант өдрийн байдлаарх зээлийн эрсдэлийн төвлөрийн шинжилгээг 37-р хуудсанд толилуулав.

Зээлтэй холбоотой үүргээс үүсэх эрсдэл

Банк нь харилцагчиддаа үл маргах зарчмаар зээлийн баталгаа, батлан даалтыг санал болгодог ба үүний улмаас Банк харилцагчийнхаа өмнөөс гуравдагч этгээдэд төлбөр төлөхөд хүрч болох юм. Харилцагчийн өмнөөс төлсөн төлбөрийг Банк нь батлан даалтын гэрээний тодорхой нөхцлийн дагуу харилцагчаар эргэн төлүүлдэг. Энэ нь зээлтэй адил төрлийн эрсдэлийг учруулах бөгөөд эдгээр эрсдэлүүдийг зээлтэй ижил төрлийн бодлого журмаар зохицуулан хянадаг. Өөрөөр хэлбэл баталгаа, батлан даалтыг гаргахдаа зээл олгохтой ижил төрлийн шинжилгээ, барьцаа хөрөнгийн шинжилгээ, хяналт, шийдвэр гаргах процессийг баримталдаг.

Монгол Улсын Хөгжлийн Банкны тухай хуульд зааснаар зээл, зээлтэй адилтган тооцох хөрөнгийн нийт дүн нь Банкны өөрийн хөрөнгийг 50 дахин нэмэгдүүлсэн дүнгээс хэтэрч болохгүй. Баталгаа, батлан даалт ба үнэт цаасны нийт үнийн дүн мөн өөрийн хөрөнгийг 50 дахин нэмэгдүүлсэн дүнгээс хэтэрч болохгүй. 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх шалгуур үзүүлэлтийг харуулав.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Зохистой харьцаа	2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар		2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар (Дахин тайлагнасан)	
		Хязгаарлалт	Бодит дүн	Хязгаарлалт	Бодит дүн
Зээл ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн нийт дүн	< ӨХ 50 удаа	7,193,971,780	2,831,928,329	3,349,592,380	662,480,457
Зээлийн баталгааны нийт дүн	< ӨХ 50 удаа	7,193,971,780	264,294,013	3,349,592,380	116,771,542

23. САНХҮҮГИЙН ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Барьцаа хөрөнгө ба зээл төлөх чадварыг баталгаажуулах хүчин зүйлс

Оролцогч талуудын зээлийн эрсдэлийн үнэлгээнээс хамаарч барьцаа хөрөнгийн хэмжээ, төрөл тодорхойлогддог. Банк нь зөвшөөрөгдөх барьцаа хөрөнгө ба тэдгээрийн үнэлгээний үзүүлэлтийг тодорхойлох журмыг үйл ажиллагаандаа мөрддөг. Дараах үндсэн төрлийн барьцаа хөрөнгийг зөвшөөрдөг:

- Үндсэн хөрөнгө: Газар, барилга, үйлдвэр,
- Хөдлөх хөрөнгө: Тээврийн хэрэгсэл ба тоног төхөөрөмж,
- Тусгай өмчийн эрх: Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл, Төсөл гүйцэтгэх эрх,
- Хугацаат хадгаламж, үнэт цаас/бонд ба хувьцаа,
- Засгийн Газар, нэр хүндтэй даатгалын компани, Хөгжлийн банкууд, Хөрөнгө оруулалтын банкууд, "Тогтвортой" буюу түүнээс дээш ерөнхий үнэлгээ бүхий арилжааны банкуудаас гаргасан баталгаа,
- Зээлдэгч ба төслийн гүйцэтгэгч талуудын үйл ажиллагааны үр дүнд бий болсон хөрөнгө ба орлого,
- Бусад,

Банкны удирдлага нь барьцаа хөрөнгийн зах зээлийн үнэ цэнэ, үндсэн гэрээний дагуу нэмэлт барьцаа хөрөнгө шаардах, үнэ цэнийн бууралтын алдагдлын сангийн хүрэлцэхүйц байдлыг хянах явцадаа олж авсан барьцаа хөрөнгийн зах зээлийн үнэ цэнийг тус тус хянах үүрэгтэй.

Зээлдэгч зээлээ эргэн төлөх чадваргүй болсноо мэдэгдсэн эсхүл мэдэгдэл хүргүүлснээс хойш эргэн төлөлт хийгдээгүй эсхүл зээлээ эргэн төлөх талаар ямар ч санаачлага гаргаагүй бол Банкны зүгээс барьцаа хөрөнгийг борлуулах замаар зээлийг эргэн төлүүлнэ. Ийнхүү зарж борлуулсаны орлогыг Банк төлөгдөөгүй үлдэгдлийг бууруулах, хаахад хэрэглэнэ. Банк барьцаанд авсан хөрөнгийг бизнесийнхээ үйл ажиллагаанд ашигладаггүй бөгөөд 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар ийм төрлийн хөрөнгө банкинд байхгүй.

Үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээ

Зээлийн үнэ цэнийн бууралтыг тооцоохдоо үндсэн зээл болон хүүгийн төлбөр 30 ба түүнээс дээш хоногоор хугацаа хэтэрсэн эсвэл оролцогч талын мөнгөн гүйлгээнд мэдэгдэхүйц хүндрэл учирсан, зээлжих чадварын үнэлгээ буурсан, гэрээний үндсэн нөхцлийг зөрчсөн эсэхийг голлон анхаардаг.

Банк нь Гүйцэтгэх захирлын баталсан Активыг ангилах, эрсдэлийн сан байгуулах журмын дагуу зээлийг ангилж зээлийн чанарыг хянадаг. Энэхүү журмаар зээлийн чанарын болон хугацааны үзүүлэлтүүдэд тулгуурлан зээлийн чанарыг тодорхойлох ёстой. Зээлийг хэвийн, хугацаа хэтэрсэн, хэвийн бус, эргэлзээтэй болон муу гэсэн таван бүлэгт ангилдаг.

Балансын гадуурх санхүүгийн хэрэгслүүдийн хувьд Банк нь балансын санхүүгийн хэрэгсэлтэй адилхан зээлийн бодлогыг мөрддөг буюу шийдвэр гаргах, эрсдэлийн хяналт хязгаарлалтыг хэрэгжүүлдэг.

Хөрвөх чадварын эрсдэл

Хөрвөх чадварын эрсдэл гэдэг нь Банк өөрийн санхүүгийн өр төлбөрийг барагдуулах үүргээ хугацаандаа биелүүлэхэд хүндрэлтэй болох эрсдэл юм. Банк нь хэвийн болон онцгой нөхцөлд зөвшөөрөгдсөн хэмжээнээс их хэмжээний алдагдалд хүлээхгүйгээр Банкны нэр хүндэд хохирол учруулах эрсдэлийг бий болгохгүйгээр өр төлбөрөө гэрээний хугацаанд төлж барагдуулахад хүрэлцэхүйц хөрвөх хөрөнгийг байнга барьж байх ёстой гэдэг зарчмаар хөрвөх чадварын эрсдэлийг удирдан зохицуулдаг.

Банк нь валют тус бүрийн хувьд болон нэгдсэн байдлаар хөрвөх чадварын эрсдэлийг хянан зохицуулдаг.

Учирч болзошгүй хөрвөх чадварын эрсдэлийн шинжилгээний тайланг АПУХ-д тогтмол тайлагнадаг ба АПУХ нь хөрвөх чадварын эрсдэлийг хянаж шийдвэрлэдэг.

23. САНХҮҮГИЙН ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Хөрвөх чадварын эрсдэл (Үргэлжлэл)

Банк урьдчилан тооцоолоогүй аливаа хөрвөх чадварын шаардлагуудад шуурхай бөгөөд үр дүнтэй хариу арга хэмжээ авахын тулд эх үүсвэрээ түргэн хөрвөх чадвартай актив бүхий багцад хөрөнгө оруулж байршуулна. Банк нь иргэдээс хадгаламж татан төвлөрүүлдэггүй тул Төв банкинд заавал байлгах нөөцийг байршуулах үүргийг хуулиар хүлээдэггүй.

Банк хөрвөх чадварын позицийг зах зээлийн ерөнхий байдал болон банкны онцлогт тохирсон стресс хүчин зүйлсүүдийг харгалзан олон янзын сценариудын үнэлж, удирддаг.

Банк нь голлох гадаад валют (1 сая ам доллараас дээш хэмжээтэй тэнцэхүйц) бүрээр хөрвөх чадварын төлөвлөгөө, хугацааны зөрүүгийн шинжилгээг хийдэг ба мөн мөнгөн урсгалын аргачлалыг ашиглан хуримтлагдсан дүнгээр тооцоолдог.

Хөрвөх чадварын эрсдэлд өртөлтийг тогтоох

Банкны хөрвөх чадварын эрсдэлийн удирдах гол хэмжүүр нь түргэн борлогдох цэвэр хөрөнгийг харилцагчид/бусад банкнаас татан төвлөрүүлсэн хадгаламжийн дүнд харьцуулсан харьцаа юм. Түргэн борлогдох хөрөнгөд бэлэн мөнгө ба түүнтэй адилтгах зүйлс, төв банкны үнэт цаас, Монгол Банк болон гадаад дотоодын бусад банкинд байршуулсан харилцах, хадгаламжаас клирингийн саатлын дүнг хасч тооцно. Энэ харьцаа нь тайлант жилийн эцсээр дараах байдалтай байна.

	2013 оны 12 дугаар сарын 31	2012 оны 12 дугаар сарын 31 (Дахин тайлагнасан)
Цэвэр түргэн борлогдох хөрөнгө	8	101

Доорх хүснэгтэд 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг гэрээний үлдэх хугацаагаар нь ангилан харуулав. Эргэн төлбөр хийх хугацааны хүснэгтэд үзүүлсэн хөрөнгө ба өр төлбөр нь гэрээ хийгдсэн хямдруулаагүй (дискаунтчлаагүй) мөнгөн урсгал, нийт зээлийн үүрэг болон санхүүгийн баталгаа, батлан даалтыг оруулсан. Энэхүү хямдруулаагүй мөнгөн урсгал нь санхүүгийн байдлын тайлан дах дүнгээс зөрүүтэй байдаг нь санхүүгийн байдлын тайлан дах дүн нь хямдруулсан мөнгөн урсгал дээр суурилсан байдагтай холбоотой.

Банк арилжааны банкуудад богино хугацаат хадгаламж хэлбэрээр хөрөнгө байршуулдаг ба энэхүү хадгаламж эргэн дуудахад хялбар бөгөөд харьцангуй бага хөрвөх чадварын эрсдэлтэй байдаг.

Зах зээлийн эрсдэлийг удирдахдаа хөрвөх чадварын эрсдэл болон хүүгийн түвшний хэлбэлзэлд голчлон анхаарал хандуулдаг. Хөрвөх чадварын стресс тестийг тогтмол хийж, АПУХ-нд танилцуулдаг. АПУХ-ны хурлаар хүүгийн түвшний өөрчлөлтийг хэлэлцэж, шинжилдэг. Эдгээр шинжилгээг бүх нэгжүүд ба бүх зээл, хадгаламжийн бүтээгдэхүүнүүдийн хувьд хийгддэг.

Монгол Улсын Хөгжлийн Банк
Санхүүгийн тайлангуудын тодруулгууд - 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр
(Өөрөөр заагаагүй тохиолдолд мянган төгрөгөөр илэрхийлэв)

23. САНХҮҮГИЙН ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Хөрвөх чадварын эрсдэл (Үргэлжлэл)

Мянган төгрөгөөр	2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар					Нийт
	3 сар хүртэлх хугацаатай	3-6 сарын хугацаатай	6 сараас 1 жилийн хугацаатай	1-5 жилийн хугацаатай	5-с дээш жилийн хугацаатай	
Санхүүгийн хөрөнгө						
Мөнгө ба түүнтэй адилгах хөрөнгө	383,873,413	-	-	-	-	383,873,413
Банкуудад байршуулсан мөнгөн хадгаламж	304,560,321	445,442,560	-	-	-	750,002,881
Зээл ба урьдчилгаа	104,529,808	37,390,772	95,445,385	1,829,334,351	971,009,513	3,037,709,829
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	792,963,542	482,833,332	95,445,385	1,829,334,351	971,009,513	4,171,586,123
Санхүүгийн өр төлбөр						
Бусад өр төлбөр	(373,841)	-	-	-	-	(373,841)
Харилцах	(16,278,742)	-	-	-	-	(16,278,742)
Аж ахуйн нэгжид гаргасан баталгаа	(138,747,823)	-	-	-	-	(138,747,823)
Төлөгдөөгүй зээлийн үүрэг	(249,922,973)	(451,254,924)	(522,761,941)	-	-	(1,223,939,838)
Банкуудын байршуулсан хөрөнгө	(111,171,976)	-	-	-	-	(111,171,976)
Бусдаас авсан зээл	-	(40,733,062)	(47,610,072)	(1,169,104,575)	(1,378,693,198)	(2,636,140,907)
Өрийн бичиг	(27,582,118)	-	(27,582,118)	(1,097,288,588)	-	(1,152,452,823)
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	(544,077,473)	(491,987,986)	(597,954,131)	(2,266,393,162)	(1,378,693,198)	(5,279,105,950)
Цэвэр санхүүгийн хөрөнгө/(өр төлбөр)	248,886,070	(9,154,654)	(502,508,746)	(437,058,811)	(407,683,685)	(1,107,519,826)
Нийт хуримтлагдсан дүн	248,886,070	239,731,416	(262,777,330)	(699,836,142)	(1,107,519,826)	(1,107,519,826)

Банк нь Эдийн Засаг, Хөгжлийн яам, Сангийн яамтай гурван талт Санхүүгийн зуучлалын гэрээг 2013 оны 4 дүгээр сарын 30-ны өдөр байгуулсан. Энэхүү гэрээний дагуу Банк Эдийн Засаг, Хөгжлийн яамнаас баталсан төсөл, хөтөлбөрүүдийг санхүүжүүлэх явцад үүсэх аливаа санхүүжилтийн эх үүсвэрийг Чингис бондын хөрөнгөөс Банкнд шилжүүлэхээр тохирсон.

Монгол Улсын Хөгжлийн Банк
Санхүүгийн тайлангуудын тодруулгууд - 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр
 (Өөрөөр заагаагүй тохиолдолд мянган төгрөгөөр илэрхийлэв)

23. САНХҮҮГИЙН ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Хөрвөх чадварын эрсдэл (Үргэлжлэл)

Дараах хүснэгтэнд Банкны санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг эргэн төлөгдөх хугацаанд үндэслэн ангилан харууллаа:

Мянган төгрөгөөр	2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар (Дахин тайлагнасан)					Нийт
	3 сар хүртэлх хугацаатай	3-6 сарын хугацаатай	6 сараас 1 жилийн хугацаатай	1-5 жилийн хугацаатай	5-с дээш жилийн хугацаатай	
Санхүүгийн хөрөнгө						
Мөнгө ба түүнтэй адилгах хөрөнгө	218,612,876	-	-	-	-	218,612,876
Банкуудад байршуулсан мөнгөн хадгаламж	141,697,025	28,573,935	-	-	-	170,270,960
Зээл ба урьдчилгаа	9,089,157	9,117,466	25,944,125	587,069,683	-	631,220,431
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	369,399,058	37,691,401	25,944,125	587,069,683	-	1,020,104,267
Санхүүгийн өр төлбөр						
Бусад өр төлбөр	(161,676)	-	-	-	-	(161,676)
Харилцах	(6,960)	-	-	-	-	(6,960)
Аж ахуйн нэгжид гаргасан баталгаа	(116,770,960)	-	-	-	-	(116,770,960)
Төлөгдөөгүй зээлийн үүрэг	(66,102,689)	(33,684,711)	(97,895,693)	(116,780,537)	-	(314,463,630)
Өрийн бичиг	-	(23,213,268)	(23,213,268)	(969,910,873)	-	(1,016,337,408)
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	(183,042,284)	(56,897,979)	(121,108,961)	(1,086,691,410)	-	(1,447,740,633)
Цэвэр санхүүгийн хөрөнгө/(өр төлбөр)	186,356,774	(19,206,578)	(95,164,836)	(499,621,727)	-	(427,636,366)
Нийт хуримтлагдсан дүн	186,356,774	167,150,196	71,985,361	(427,636,366)	(427,636,366)	(427,636,366)

Монгол Улсын Хөгжлийн Банк
Санхүүгийн тайлангуудын тодруулгууд - 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр
 (Өөрөөр заагаагүй тохиолдолд мянган төгрөгөөр илэрхийлэв)

23. САНХҮҮГИЙН ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Зах зээлийн эрсдэл

Зах зээлийн эрсдэл гэдэг нь хүүгийн түвшин, гадаадын валютын ханш зэрэг зах зээлийн үнэ өөрчлөгдөхөд Банкны орлого эсвэл эзэмшиж буй санхүүгийн хэрэгслийн үнэ цэнэд нөлөөлөх эрсдэл юм. Зах зээлийн эрсдэлийн удирдлагын зорилго нь зах зээлийн эрсдэлийг хүлээн зөвшөөрөгдсөн хэмжээнд удирдаж, хянахын зэрэгцээ эрсдэлд суурилсан оновчтой өгөөжийг бий болгох явдал юм.

Зах зээлийн эрсдэлийн удирдлага: Зах зээлийн хүүгийн өөрчлөлт нь цэвэр хүүгийн орлого ба цэвэр ашигт хэр зэрэг нөлөөлж буйгаар нь хүүгийн эрсдэлийг хэмжинэ. Хүүгийн орлого авчирдаг активын гэрээний нөхцөл нь пассивынхаас ялгаатай байхын хэрээр хүүгийн цэвэр орлого хүүгийн хувь хэмжээний хөдөлгөөнөөс хамаарч өсч буурдаг. Банк хүүгийн түвшний эрсдэлийг хүүгийн түвшний зөрүүг хянах замаар удирддаг. Банкны хөрөнгө ба өр төлбөрийн хүүгийн түвшний зөрүүг дорх хүснэгтэнд харуулав:

Мянган төгрөгөөр	2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар					Нийт
	Хүүнд мэдрэмжгүй	3 сар хүртэлх хугацаатай	3-6 сарын хугацаатай	6 сараас 1 жилийн 1-5 жилийн хугацаатай	5-с дээш жилийн хугацаатай	
Санхүүгийн хөрөнгө						
Мөнгө ба түүнтэй адилтах хөрөнгө	3,533,902	375,927,331	-	-	-	379,461,233
Банкуудад байршуулсан мөнгөн хадгаламж	7,195,227	-	645,142,800	-	-	652,338,027
Зээл ба урьдчилгаа	37,116,475	231,102,407	-	1,692,850	1,101,656,133	2,179,590,302
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	47,845,604	607,029,738	645,142,800	1,692,850	1,101,656,133	808,022,437
Санхүүгийн өр төлбөр						
Бусад өр төлбөр	(373,841)	-	-	-	-	(373,841)
Харилцах	(16,278,742)	-	-	-	-	(16,278,742)
Аж ахуйн нэгжид гаргасан баталгаа	-	(138,747,823)	-	-	-	(138,747,823)
Төлөгдөөгүй зээлийн үүрэг	-	(249,922,973)	(451,254,924)	(522,761,941)	-	(1,223,939,838)
Банкуудын байршуулсан хөрөнгө	(336,307)	(110,705,000)	-	-	-	(111,041,307)
Бусдаас авсан зээл	-	-	-	(827,050,000)	(1,160,139,199)	(1,987,189,199)
Өрийн бичиг	(15,323,399)	-	-	(956,783,630)	-	(972,107,029)
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	(32,312,289)	(499,375,796)	(451,254,924)	(522,761,941)	(1,160,139,199)	(4,449,677,779)
Цэвэр санхүүгийн хөрөнгө/өр төлбөр	15,533,315	107,653,942	193,887,876	(521,069,091)	(682,177,497)	(1,238,288,217)
Нийт хуримтлагдсан дүн	15,533,315	123,187,257	317,075,133	(203,993,958)	(886,171,455)	(1,238,288,217)

Монгол Улсын Хөгжлийн Банк
Санхүүгийн тайлангуудын тодруулгууд - 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр
 (Өөрөөр заагаагүй тохиолдолд мянган төгрөгөөр илэрхийлэв)

23. САНХҮҮГИЙН ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Зах зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)

Мянган төгрөгөөр	2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар (Дахин тайлагнасан)					Нийт
	Хүүнд мэдрэмжгүй	3 сар хүртэлх хугацаатай	3-6 сарын хугацаатай	6 сараас 1 жилийн хугацаатай	1-5 жилийн хугацаатай	
Санхүүгийн хөрөнгө						
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	63,514,488	152,953,719	-	-	-	216,468,206
Банкуудад байршуулсан мөнгөн хадгаламж	1,872,490	139,210,000	27,842,000	-	-	168,924,490
Зээл ба урьдчилгаа	6,770,844	50,000,000	15,794,964	8,502,053	412,488,106	493,555,967
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	72,157,822	342,163,719	43,636,964	8,502,053	412,488,106	878,948,663
Санхүүгийн өр төлбөр						
Бусад өр төлбөр	(161,676)	-	-	-	-	(161,676)
Харилцах	(6,960)	-	-	-	-	(6,960)
Аж ахуйн нэгжид гаргасан баталгаа	-	(116,770,960)	-	-	-	(116,770,960)
Төлөгдөөгүй зээлийн үүрэг	-	(66,102,689)	(33,684,711)	(97,895,693)	(116,780,537)	(314,463,630)
Өрийн бичиг	(9,899,727)	-	-	-	(807,418,000)	(817,317,727)
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	(10,068,363)	(182,873,649)	(33,684,711)	(97,895,693)	(924,198,537)	(1,248,720,952)
Цэвэр санхүүгийн хөрөнгө/(өр төлбөр)	62,089,460	159,290,070	9,952,253	(89,393,640)	(511,710,431)	(369,772,289)
Нийт хуримтлагдсан дүн	62,089,460	221,379,530	231,331,783	141,938,143	(369,772,288)	(369,772,288)

23. САНХҮҮГИЙН ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Зах зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)

Хүүгийн зөрүүнд хязгаар тогтоохоос гадна хэвийн болон хэвийн бус байдлаар хүүгийн хувь хэмжээ өөрчлөгдөхөд Банкны актив пассив хэр мэдрэг байгааг шинжлэх зэргээр хүүгийн эрсдэлийг удирддаг. 100 суурь нэгжээр (сн) зах зээлийн хүү өсч буурахад (орлогын муруй эерэг пропорциональ хөдөлгөөнтэй ба балансын позици тогтмол байсан гэж үзье) Банкны мэдрэмжийн шинжилгээ дараах байдалтай байна:

	100 сн паралель	100 сн паралель
2013 оны цэвэр хүүгийн орлогын мэдрэмж	Өсөлт	Бууралт
2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр	(12,538,215)	12,538,215
2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр	(4,318,617)	4,318,617

Банкны санхүүгийн позици болон мөнгөн гүйлгээнд гадаад валютын ханшийн хэлбэлзэл нөлөө үзүүлнэ. АПУХ нь банкны ханшийн хэлбэлзлийн эрсдэлийг хянах болон нөлөөллийг боломжит хамгийн бага түвшинд байлгах үүрэгтэй. АПУХ нь үүнийг байнга хийгддэг гадаад валют бүрийн нийт эрсдэлд хязгаар тогтоох замаар хэрэгжүүлдэг. Банк ерөнхийдөө гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлийн эрсдэлийг Монголбанкны тогтоосон заавал байлгах гадаад валютын нээлттэй позицийг хангаснаар болон гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлийн банкны хөрвөх чадвар болон ашигт ажиллагаанд үзүүлэх нөлөөллийг үнэлж удирддаг.

Дараах хүснэгтэд Гадаад валютын ханшийн эрсдэлийг 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк хэрхэн удирдаж буйг нэгтгэн харууллаа.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар			
	Төгрөг давамгайлсан	Ам.доллар	Евро	Нийт
Санхүүгийн хөрөнгө				
Мөнгө түүнтэй адилтгах хөрөнгө	374,591,094	4,850,309	19,830	379,461,233
Банкуудад байршуулсан мөнгөн хадгаламж	473,572,082	178,765,945	-	652,338,027
Зээл ба урьдчилгаа	857,930,377	1,321,659,925	-	2,179,590,302
Санхүүгийн хөрөнгө	1,706,093,553	1,505,276,179	19,830	3,211,389,562
Санхүүгийн өр төлбөр				
Бусад өр төлбөр	373,841	-	-	373,841
Харилцах	10,818,483	5,460,259	-	16,278,742
Банкуудын байршуулсан хөрөнгө	28,033,056	83,008,251	-	111,041,307
Бусдаас авсан зээл	1,540,765,736	446,423,463	-	1,987,189,199
Өрийн бичиг	-	972,107,029	-	972,107,029
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	1,579,991,116	1,506,999,002	-	3,086,990,118
Цэвэр санхүүгийн хөрөнгө/(өр төлбөр)	126,102,437	(1,722,823)	19,830	124,399,444

23. САНХҮҮГИЙН ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Зах зээлийн эрсдэл (Үргэлжлэл)

Банкны гадаад валютын ханшийн эрсдлийг 2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар нэгтгэн харуулав.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар		
	Төгрөг давамгайлсан	Ам.доллар	Нийт
Санхүүгийн хөрөнгө			
Мөнгө түүнтэй адилтгах хөрөнгө	196,470,142	19,998,064	216,468,206
Банкуудад байршуулсан мөнгөн хадгаламж	-	168,924,490	168,924,490
Зээл ба урьдчилгаа	255,364,302	238,191,665	493,555,967
Санхүүгийн хөрөнгө	451,834,444	427,114,219	878,948,663
Санхүүгийн өр төлбөр			
Бусад өр төлбөр	161,677	-	161,677
Харилцах	-	6,960	6,960
Өрийн бичиг	-	817,317,727	817,317,727
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	161,677	817,324,687	817,486,364
Цэвэр санхүүгийн хөрөнгө/(өр төлбөр)	451,672,767	(390,210,468)	61,462,299

Тайлант хугацааны эцэст бусад бүх хувьсагчдыг тогтмол гэж үзэн банкны үйл ажиллагаанд зонхилж буй гадаад валютын ханшийн өөрчлөлтөд Банкны ашиг, алдагдлын мэдрэмжийг дараах хүснэгтэд үзүүлэв.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2013 оны 12 дугаар сарын 31	2012 оны 12 дугаар сарын 31
Ам.долларын ханш 10 хувиар өсөхөд	(172,282)	(39,021,047)
Ам.долларын ханш 10 хувиар буурахад	172,282	39,021,047
Еврогийн ханш 10 хувиар өсөхөд	1,983	-
Еврогийн ханш 10 хувиар буурахад	(1,983)	-
Нийт	-	-

23. САНХҮҮГИЙН ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Хөрөнгийн удирдлага

Банк нь шаардлагатай өөрийн хөрөнгийн хэмжээг тогтоож, удирдан зохицуулдаг.

Банк нь Базел II -с санал болгосон өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээг хангах журмын дагуу эрсдлийг хэмжих стандарт аргачлалыг үйл ажиллагаандаа хэрэглэдэг.

Зээлийн эрсдэлийн нөлөөллийг тооцохдоо холбогдох олон төрлийн зээлийн эрсдэлийн дагуу зээлийн эрсдэлд нөлөөлөх балансын болон балансын гадуурх зүйлсийг жигнэнэ.

Нэг гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлийн эрсдэлийн нөлөөллийг тодорхойлохдоо тухайн гадаад валютаарх бүх санхүүгийн өр төлбөрөөс хөрөнгийг хасна.

Хөрөнгө оруулагчид, зээлдэгчид ба зах зээлийн итгэлцлийг хадгалах, улмаар бизнесийн ирээдүйн хөгжлийг дэмжих зорилгын хүрээнд Банк нь өөрийн хөрөнгийг зохистой хэмжээнд байлгах бодлогыг баримталдаг. Мөн өөрийн хөрөнгийн хэмжээ нь хувьцаа эзэмшигчдийн хүртэх өгөөжид нөлөөлдөг ба өр төлбөрийн хөшүүргийг ихэсгэх замаар ашгаа нэмэгдүүлэх, нөгөө талаас өөрийн хөрөнгийн найдвартай үзүүлэлтийг хадгалах хоёрын тэнцвэрийг хадгалан ажиллахыг Банк чухалчлан үздэг.

Монгол улсын Засгийн газраас Банкны хувь нийлүүлсэн хөрөнгийг 2013 оны 7, 8, 9-р саруудад тус бүр 10.0 тэрбум, 5.0 тэрбум, 35.0 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдүүлсэн ба 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар банкны хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн нийт хэмжээ 123.3 тэрбум төгрөг байна.

2012, 2013 онуудын 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээний үзүүлэлтийг дараах хүснэгтээр үзүүлэв.

	2013 оны 12 дугаар сарын 31	2012 оны 12 дугаар сарын 31 (Дахин тайлагнасан)
<i>Мянган төгрөгөөр</i>		
1-р зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө		
Хувь нийлүүлсэн хөрөнгө	123,300,000	73,300,000
Хуримтлагдсан ашиг/(алдагдал)	20,579,436	(6,308,152)
Нийт 1-р зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгийн дүн	143,879,436	66,991,848
Нийт өөрийн хөрөнгө/капитал сууриар	143,879,436	66,991,848
Эрсдэлээр жигнэгдсэн активын харьцаа	12.78%	18.31%

Банк эрсдэлээр жигнэгдсэн активыг тооцохдоо Улсын төсвөөс (Засгийн газар) эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй бүх хөрөнгийг "тэг" эрсдэлтэй гэж тооцон, жигнэсэн. Банкинд бусад байгууллагаас тогтоосон заавал байлгах өөрийн хөрөнгийн шалгуур байхгүй.

Монгол Улсын Хөгжлийн Банк
Санхүүгийн тайлангийн тодруулга
2013 оны 12 дугаар сарын 31-ны өдрөөр дуусгавар болсон тайлант үе

24. ХЭМЖИЛТИЙН ЗОРИЛГООР САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГСЛҮҮДИЙГ ТОЛИЛУУЛАХ НЬ

Доорх хүснэгтэнд хэмжилтийн төрлөөр санхүүгийн хөрөнгүүдийн тохируулгыг 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар харуулав.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Зээл ба урьдчилгаа	Нийт
Хөрөнгө		
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	379,461,233	379,461,233
Банкуудад байршуулсан мөнгөн хадгаламж:	652,338,027	652,338,027
- Бусад банкинд анх 3 ба түүнээс дээш сарын үндсэн хугацаатай байршуулсан хөрөнгө	652,338,027	652,338,027
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	2,179,590,302	2,179,590,302
- Яамдуудад олгосон зээл	1,321,250,545	1,321,250,545
- Байгууллагуудад олгосон зээл	858,339,757	858,339,757
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	3,211,389,562	3,211,389,562

Доорх хүснэгтэнд хэмжилтийн төрлөөр санхүүгийн хөрөнгүүдийн тохиргоог 2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар харуулав (дахин тайлагнагдсан):

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Зээл ба урьдчилгаа	Нийт
Хөрөнгө		
Мөнгө түүнтэй адилтгах хөрөнгө	216,468,206	216,468,206
Банкуудад байршуулсан мөнгөн хадгаламж:	168,924,490	168,924,490
- Бусад банкинд анх 3 ба түүнээс дээш сарын үндсэн хугацаатай байршуулсан хөрөнгө	168,924,490	168,924,490
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	493,555,967	493,555,967
- Яамдуудад олгосон зээл	256,215,623	256,215,623
- Байгууллагуудад олгосон зээл	237,340,344	237,340,344
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	878,948,663	878,948,663

2013 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаарх Банкны бүх санхүүгийн өр төлбөрийг хорогдуулсан өртгөөр тооцов.

25. САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ БА ӨР ТӨЛБӨРИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭ

Бодит үнэ цэнийг тодорхойлолт ба хэмжилтийн зэрэглэл

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийг бодит үнэ цэнийн зэрэглэлийн дагуу дараах байдлаар ангилна:

- (i) Нэгдүгээр зэрэглэлийн хэмжилт нь адил төстэй хөрөнгө эсхүл өр төлбөрийн хувьд идэвхтэй зах зээлийн үнэ ханш (тохируулга хийгдээгүй)-аар бодит үнэ цэнийг тодорхойлох,
- (ii) Хоёрдугаар зэрэглэлийн хэмжилт нь хөрөнгө ба өр төлбөрийн хувьд шууд (жишээ нь үнэ) ба шууд бусаар (жишээ нь үнээс уламжлагдан тодорхойлогдох) олох боломжтой материаллаг мэдээлэл дээр үндэслэсэн үнэлгээний аргачлалууд,
- (iii) Гуравдугаар зэрэглэлийн хэмжилт нь ажиглагдаж болох зах зээлийн мэдээлэл дээр үндэслээгүй үнэлгээний аргачлалууд юм.

Удирдлага санхүүгийн хэрэгслүүдийг ангилахдаа бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн зэрэглэлийг ашиглан үнэлгээ хийдэг. Хэрэв бодит үнэ цэнийг зах зээл дээр ажиглагддаг мэдээлэл ашиглан хэмжихдээ ихээхэн тохируулга хийх шаардлагатай тохиолдолд түүнийг хэмжилтийн гуравдугаар зэрэглэлд ангилна. Үнэлгээ хийхэд ашиглаж буй мэдээлэл нь үнэ цэнийн хэмжилтэд бүхэлдээ ач холбогдолтой.

Банкны үндсэн санхүүгийн хэрэгслүүд нь бэлэн мөнгө, бусад банкуудад байршуулсан харилцах, хадгаламж, зээл ба урьдчилгаа, бусад эргэлтийн хөрөнгө болон өглөгүүд ба зээллэгээс бүрдэнэ.. Удирдлага санхүүгийн тайланд банкны гаргасан өрийн бичгээс бусад хүлээн зөвшөөрсөн санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн дансны үнэ нь бодит үнэ цэнэтэйгээ ойролцоо гэж үзэж байна.

Санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн бодит үнэ цэнэ

Банкны бүх санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөр хорогдуулсан өртгөөр дансанд тусгагддаг тул бодит үнэ цэнээр дансанд тусгагдсан санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөр байхгүй. Банк дараах байдлаар тэдгээр санхүүгийн хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлдог:

(i) Дансны үнэ нь бодит үнэ цэнэтэйгээ ойролцоо санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөр

Хөрвөх чадвар сайтай эсвэл нэг жилээс бага хугацаатай санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн дансны үнэ нь тэдгээрийн бодит үнэ цэнэтэй ойролцоо байна.

(ii) Тогтмол үнэ цэнэтэй санхүүгийн хэрэгслүүд

Нийтэд арилжаалагддаггүй тогтмол хүүтэй хэрэгслүүдийн бодит үнэ цэнийг ирээдүйд орж ирэхээр хүлээгдэж буй мөнгөн урсгалыг зээлийн эрсдэл ба дуусгавар болох хугацаа нь ижил өөр хэрэгслүүдийн өнөөгийн хүүгийн түвшингээр хямдруулж тооцоолдог. Тиймээс, санхүүгийн хэрэгслийг анх хүлээн зөвшөөрөх үеийн зах зээлийн хүүгийн түвшинг тухайн үеийн Монгол Улсад бэлэн байгаа ижил төрлийн санхүүгийн хэрэгсэлд санал болгож буй хүүгийн түвшинтэй харьцуулна. Зах зээлийн хүүгийн түвшинд томоохон өөрчлөлт гараагүй тохиолдолд уг хэрэгслийн дансны үнэ нь бодит үнэ цэнэтэйгээ ойролцоо байна.

Банк ердийн бус зах зээлийн орчинд үйл ажиллагаа явуулдаг тул хөрөнгийн тал дахь зээлүүд нь нийгэм, эдийн засгийн хувьд чухал ач холбогдолтой байгууллагууд, салбаруудад зах зээлийн хүүгийн түвшнээс бага хүүгээр олгогддог. Банкны олгосон зээлийн хүүгийн түвшин анх олгосон үеэс их хэмжээгээр өөрчлөгдөөгүй тул зээлийн дансны үнэ нь бодит үнэ цэнэтэйгээ ойролцоо байна.

Банк нь 2012 оны 3 дугаар сард 5.75 хувийн хүүтэй, Монгол Улсын Засгийн газрын баталгаа бүхий урт хугацаат тогтмол хүүгийн түвшин бүхий үнэт цаасыг Олон улсын зах зээл дээр арилжаалсан. Энэхүү өрийн бичиг нь Сингапурын Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй бөгөөд бодит үнэ цэнийг нь 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ны өдрийн байдлаарх зах зээлийн ханшийг ашиглан тооцсон.

25. САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ БА ӨР ТӨЛБӨРИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн бодит үнэ цэнэ (Үргэлжлэл)

Дор ашигласан хямдруулалтын хувь нь валютын төрөл, санхүүгийн хэрэгслүүдийн дуусах хугацаа болон харилцагчийн зээлийн эрсдлээс хамаарна. 2013 оны хүүгийн түвшний өсөлт нь зөвхөн тусгайлсан нэг зээлийн хүүгийн түвшнээс шалтгаалж байгаа ба энэ нь банкны энэхүү онцлог бүхий зах зээл дэх хүүгийн түвшинг ерөнхийд нь өсгөхөд нөлөөлсөн.

Хямдруулсан хүүгийн түвшинг доорх хүснэгтэд үзүүлсэн ба эдгээр нь бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход ашиглагдсан.

		2013 оны 12 дугаар сарын 31	2012 оны 12 дугаар сарын 31
Банкуудад байршуулсан мөнгөн хадгаламж:			
Бусад банкинд анх 3 ба түүнээс дээш сарын үндсэн хугацаатай байршуулсан хөрөнгө	MNT	жилийн 8.50% - 12.00%	-
	USD	жилийн 5.00% - 5.40%	жилийн 3.80% - 5.50%
Олгосон зээл ба урьдчилгаа /эх үүсвэрийн төрлөөр/:			
- Банкны өөрийн хөрөнгө болон өрийн бичгийн эх үүсвэр:			
- Яамдуудад олгосон зээл	MNT	жилийн 7.38%	жилийн 7.34%
	USD	жилийн 6.75% - 7.38%	-
- Байгууллагуудад олгосон зээл	MNT	жилийн 7.38% - 12.00%	жилийн 6.75% - 7.38%
	USD	жилийн 7.35% - 8.10%	жилийн 7.35% - 8.10%
- Засгийн газрын санхүүжилтийн эх үүсвэр:			
- Яамдуудад олгосон зээл	MNT	жилийн 6.00% - 6.125%	-
	USD	жилийн 5.125% - 6.125%	-
- Байгууллагуудад олгосон зээл	MNT	жилийн 5.70% - 7.00%	-
	USD	жилийн 8.00% - 9.50%	-
Харилцагчдын харилцах данс		-	-
Банкуудын байршуулсан хөрөнгө	MNT	жилийн 8.50%	-
	USD	жилийн 6.00%	-
Өрийн бичиг	USD	жилийн 7.64%	жилийн 4.66%
Бусдаас авсан зээл	MNT	жилийн 4.7917%	-
	USD	жилийн 4.7917%	-

25. САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ БА ӨР ТӨЛБӨРИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн бодит үнэ цэнэ (Үргэлжлэл)

2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх санхүүгийн хэрэгслүүдийн хорогдуулсан өртгөөр тооцсон бодит үнэ цэнэ дараах байдалтай байна:

Мянган төгрөгөөр	2013 оны 12 дугаар сарын 31			
	Дансны үнэ	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3
Хөрөнгө				
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	379,461,233	6,589	379,454,644	-
Касс дахь бэлэн мөнгө	6,589	6,589	-	-
Монгол банкинд байршуулсан хөрөнгө	418,732	-	418,732	-
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	21,293,060	-	21,293,060	-
Дотоодын банкуудад байршуулсан богино хугацаат мөнгөн хадгаламж	357,742,852	-	357,742,852	-
Банкуудад байршуулсан мөнгөн хадгаламж	652,338,027	-	652,338,027	-
Зээл ба урьдчилгаа	2,179,590,302	-	-	2,179,590,302
Улсын төсвөөс эргэн төлөгдөх зээл ба урьдчилгаа	1,321,250,545	-	-	1,321,250,545
Байгууллагаас эргэн төлөгдөх зээл ба урьдчилгаа	858,339,757	-	-	858,339,757
Нийт санхүүгийн хөрөнгө (хорогдуулсан өртгөөр)	3,211,389,562	6,589	1,031,792,671	2,179,590,302
Өр төлбөр				
Бусад өр төлбөр	373,841	-	373,841	-
Харилцах	16,278,742	-	16,278,742	-
Банкуудын байршуулсан хөрөнгө	111,041,307	-	111,041,307	-
Бусдаас авсан зээл	1,987,189,199	-	1,987,189,199	-
Өрийн бичиг	972,107,029	920,565,915	-	-
Олон улсын зах зээлд гаргасан өрийн бичиг	972,107,029	920,565,915	-	-
Нийт санхүүгийн өр төлбөр (хорогдуулсан өртгөөр)	3,086,990,118	920,565,915	2,114,883,089	-

25. САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ БА ӨР ТӨЛБӨРИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн бодит үнэ цэнэ (Үргэлжлэл)

2012 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх санхүүгийн хэрэгслүүдийн хорогдуулсан өртгөөр тооцсон бодит үнэ цэнэ дараах байдалтай байна:

Мянган төгрөгөөр	2012 оны 12 дугаар сарын 31 (Дахин тайлагнасан)			
	Дансы үнэ	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3
Хөрөнгө				
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	216,468,206	6,132	216,462,074	-
Касс дахь бэлэн мөнгө	6,132	6,132	-	-
Монгол банкинд байршуулсан хөрөнгө	31,672,320	-	31,672,320	-
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	31,358,100	-	31,358,100	-
Дотоодын банкуудад байршуулсан богино хугацаат мөнгөн хадгаламж	153,431,654	-	153,431,654	-
Банкуудад байршуулсан мөнгөн хадгаламж	168,924,490	-	168,924,490	-
Зээл ба урьдчилгаа	493,555,967	-	-	493,555,967
Улсын төсвөөс эргэн төлөгдөх зээл ба урьдчилгаа	256,215,623	-	-	256,215,623
Байгууллагаас эргэн төлөгдөх зээл ба урьдчилгаа	237,340,344	-	-	237,340,344
Нийт санхүүгийн хөрөнгө (хорогдуулсан өртгөөр)	878,948,663	6,132	385,386,564	493,555,967
Өр төлбөр				
Бусад өр төлбөр	161,677	-	161,677	-
Харилцах	6,960	-	6,960	-
Өрийн бичиг	817,317,727	807,101,255	-	-
Олон улсын зах зээлд гаргасан өрийн бичиг	817,317,727	807,101,255	-	-
Нийт санхүүгийн өр төлбөр (хорогдуулсан өртгөөр)	817,486,364	807,101,255	168,637	-

26. ХҮЛЭЭЖ БОЛЗОШГҮЙ ҮҮРЭГ БА БОЛЗОШГҮЙ ӨР ТӨЛБӨР

Гаргасан баталгаа	2013 оны 12 дугаар сарын 31	2012 оны 12 дугаар сарын 31
1 жилийн дотор	138,747,823	116,770,960

Банк “Шинэ яармаг орон сууцны төсөл” ХХК-ын нэрийн өмнөөс Хятадын Экспорт-Импортын банкинд 2012 оны 9 дүгээр сарын 13-ны өдөр 84.0 сая ам долларын баталгаа гаргасан. Өнөөг хүртэл Хятадын Экспорт-Импортын банкнаас “Шинэ яармаг орон сууцны төсөл” ХХК-д ямар нэгэн санхүүжилт олгоогүй байна.

Мөн Банк 1,223,940 сая төгрөгийн зээлийн үүрэг хүлээсэн байна (2012 онд 314,464 сая төгрөг).

Татварын хууль тогтоомж. Монгол Улсын татвар, валют болон гаалийн зохицуулалттай холбоотой хууль тогтоомжууд нь өөр хоорондоо зөрүүтэйгээр тайлбарлагдах, мөн үе үе өөрчлөгдөх магадлалтай. Эдгээр хууль тогтоомжуудыг Банкны ажил гүйлгээ болон үйл ажиллагаанд хэрэгжүүлсэн байдалд банкны удирдлагын гаргасан тайлбар нь холбогдох эрх бүхий байгууллагынхаас зөрөх магадлалтай.

Монгол Улсын татварын байгууллагууд хууль тогтоомжийг тайлбарлан үнэлэхдээ илүү хатуу байр суурь баримтлаж болох бөгөөд өмнө нь маргалдаж байгаагүй үйл ажиллагаа, ажил гүйлгээг татварын байгууллага үгүйсгэх боломжтой билээ. Үүний үр дүнд, мэдэгдэхүйц хэмжээний нэмэлт татвар, торгууль болон алданги ногдуулах магадлалтай. Татварын байгууллагууд шалгагдаж буй жилийн өмнөх таван жилийн татварыг эргэн сөхөж шалгах эрхтэй байдаг. Зарим тодорхой нөхцөл байдалд түүнээс өмнөх хугацааг хамран шалгах боломжтой.

Монгол Улсын татварын хууль тогтоомжуудын, ялангуяа нэмэгдсэн өртгийн албан татвар, суутгагчийн албан татвар, аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар, хувь хүний орлогын албан татвар, шилжүүлэх үнэ болон бусад татварын хуулиудын зарим нэгэн заалтууд нь тодорхой тайлбар зааварчилгаагүй байдаг. Ийм зарим нэг тохиолдолд удирдлага нь эдгээр тайлбар нь тодорхой бус байх боломжтой хууль тогтоомжуудыг Банкнд ногдох татварын хувь хэмжээг бууруулах байдлаар тайлбарлан үнэлдэг. Дээр дурдсаны дагуу сүүлийн үед бий болсон захиргааны болон шүүхийн практикийн шинэчлэлийн үр дүнд дээрх тодорхой бус байдлын талаарх байр суурь улам хатуу хяналт шалгалтанд өртөж болно. Хэдийгээр байгууллагын санхүүгийн байдал хийгээд нийт үйл ажиллагаанд томоохон нөлөө үзүүлэх боломжтой боловч татварын байгууллагын байр суурийг урьдчилан баттайгаар таамаглах боломжгүй болно.

Банкны удирдлага нь холбогдох хууль тогтоомжийг тайлбарлан хэрэгжүүлсэн байдлаа зохистой бөгөөд Банкны татварын болон бусад хууль тогтоомжийн талаарх байр суурь тогтвортой гэж үзэж байгаа. Удирдлага нь татвар болон бусад хууль тогтоомжоос үүсэх эрсдэл бага гэж үзэж байна. Удирдлага татвараас үүсэх эрсдэлүүдээ тогтмол эргэн хянаж байдаг ба өнөө үед баттайгаар урьдчилан харах боломжгүй нөхцөл байдлын өөрчлөлтийн улмаас ирээдүйд Банкны байр суурь өөрчлөгдөж болно. 2013 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар татварын тодорхой бус байдал хүлээн зөвшөөрөх шаардлагагүй гэж үзэж байна.

27. СЕГМЕНТИЙН ТАЙЛАГНАЛ

Үйл ажиллагааны сегмент нь орлого авчирч, зардал гаргах замаар бизнесийн үр өгөөжийг нэмэгдүүлж байдаг үйл ажиллагааны нэгдэл бөгөөд эдгээр үйл ажиллагааны үр дүнг Гүйцэтгэх удирдлага тогтмол хянаж байдаг.

Гүйцэтгэх удирдлага нь байгууллагын тогтсон хууль журмын хүрээнд нөөцийг хуваарилж үйл ажиллагааны үр дүнг үнэлдэг дан ганц хүн эсвэл бүлэг хүмүүс байж болно. Гүйцэтгэх удирдлагын үйл ажиллагааг Банкны Удирдлагын Баг хэрэгжүүлнэ.

Банк нь Монгол Улсын эдийн засгийн болон нийгмийн хөгжил дэвшлийг дэмжихэд зориулсан хөгжлийн санхүүгийн байгууллага юм. Банкны санхүүгийн бүтээгдэхүүн үйлчилгээ хоорондоо ижил бөгөөд зээлдэгчдэд ялгаваргүй жигд байдлаар хуваарилагддаг.

Удирдлага Банкны үйл ажиллагааг үнэлээд, Банк зээлээс олсон орлого цэвэр орлогод хэрхэн нөлөөлж байгаад үндэслэн нөөцөө хуваарилах замаар үйл ажиллагаагаа явуулдаггүй тул Банк зөвхөн нэг тайлагнах сегменттэй гэж тодорхойлж байна. Удирдлага санхүүгийн мэдээллийг СТОУС-ын хэлбэрээр хүлээн авч хянадаг.

Банк зөвхөн Монгол Улсад үйл ажиллагаагаа явуулдаг аж ахуйн нэгжүүдээс орлогоо хүлээн авдаг. Банкны бүх эргэлтийн бус хөрөнгө Монгол Улсад байршдаг.

Банкны орлого олдог эх үүсвэрийг орлогын төрлөөр дор харуулав.

	2013 оны 12 дугаар сарын 31	2012 оны 12 дугаар сарын 31 (Дахин тайлагнасан)
<i>Мянган төгрөгөөр</i>		
Зээлийн хүүгийн орлого:	94,023,422	7,542,660
- Засгийн газраас хүлээн авсан	45,984,927	3,255,895
- Байгууллагаас хүлээн авсан	48,038,495	4,286,765
Арилжааны банкуудаас хүлээн авсан хүүний орлого:	37,036,136	5,335,613
- Хадгаламж	35,814,458	5,225,708
- Харилцах	1,221,678	109,905
Гадаад валютын арилжааны ашиг:	2,000,002	4,060
- Засгийн газартай хийсэн	121	-
- Байгууллагуудтай хийсэн	1,999,881	4,060
Нийт хүүгийн орлого	133,059,560	12,882,333

28. ТАЙЛАНТ ХУГАЦААНЫ ДАРААХ ҮЙЛ ЯВДЛУУД

2014 оны 1 дүгээр сард Япон Улсын Олон Улсын Хамтын Ажиллагааны Банк (ЯОУХАБ) болон Сангийн яам хооронд Япон Улсын хөрөнгийн зах зээл (Самурай өрийн бичиг)-д Монгол Улсын Хөгжлийн банкны гаргасан "иен"-ий гадаад өрийн бичигт баталгаа гаргах талаар гэрээ хэлэлцээрүүдэд гарын үсэг зурсан. Нийт 30 тэрбум иений өрийн бичгийг хөрөнгө оруулагч компаниудад шууд борлуулахаар гаргасан бөгөөд ЯОУХАБ-ын баталгаа нь өрийн бичгийн үндсэн хэмжээ болон хүүгийн төлбөрийн тодорхой хэсгийг хамарч байна. Номура Секьюритис ХХК, Дайва Секьюритис ХХК нь хамтран зохицуулагчдаар, харин Мизухо Банк нь өрийн бичгийн удирдан зохион байгуулагчаар оролцсон. Энэ нь Монголын санхүүгийн байгууллагаас гаргаж байгаа Самурай өрийн бичигт гаргасан анхны баталгаа болж байна.

2013 оны 8 дугаар сарын 16-ны өдөр Засгийн газар "Нүүрсний экспортыг дэмжих талаар авах зарим арга хэмжээний тухай" 299 дугаар тогтоолыг гаргасан. 299 дугаар тогтоолд "Говийн Зам" ХХК-ийн барьсан Тавантолгой-Гашуунсухайт чиглэлийн авто зам, Гашуунсухайтын боомтын хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх зорилгоор "Энержи Ресурс" ХХК-ийн барьсан дэд бүтцийг төрийн өмчид худалдан авч, "Эрдэнэс МГЛ" ХХК-ийн мэдэлд шилжүүлэх арга хэмжээ авахыг заасан. Энэхүү тогтоолын дагуу 2014 оны 2 дугаар сард Банк нь тус авто зам болон дэд бүтцийн худалдан авалтад зориулж 170.6 тэрбум төгрөгийг "Эрдэнэс МГЛ" ХХК-д олгосон.

Банк 2014 оны 1 дүгээр сард "Эрдэнэс Таван Толгой" ХХК-ны нэрийн өмнөөс дотоодын арилжааны банкинд 2 жилийн хугацаатай, 35 сая ам.долларын баталгааг гаргасан.